

193489

OSZK

UGODY LILA

REGÉNY

IRTA SZIKRA

HARMADIK KIADÁS

1920

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA BUDAPEST

UGODY LILA

REGÉNY

IRTA

SZIKRA

BUDAPEST, 1920
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

OSZK

1934/89

M. N. NEMZETI KÖNYVTÁR
1934/89
20. 158.

Budapesti Hirlap nyomdája

I.

— Az sem érne semmit!... Könnyü neked, édes Etelkám, tanácsokat osztogatni, de lennél csak az anyja!... Akkor látnád, hogy milyen nehéz dolog egy Ugody-leánynak parancsolni... Nem is szólok én már ezután egy szót sem... Nem bánom, ha minden kérő tótágast áll is, nem én!

— De édes, édes jó mamám, miért haragszol reám olyan nagyon? — kérdezte Lila erőltetett nyugalommal és igyekezett fejét olyan mélyen lehajtani, hogy a nénik meg ne lássák könnyeit.

De Ugody Kristófné feleletre sem méltatta leányát, hanem beérte egy sokat jelentő vállvonogatással. Aztán fölállt s egy óriás papírvágó olló segítségével hozzálátott a körülte röpöködő darazsak meggyilkolásához. Csakhamar szörnyű pusztítást vitt véghez közöttük, de azért egygyel sem volt kevesebb a tüllel lekötött, cukros gyümölcsét szárító sziták peremén. Sőt minél mérgeesebben, mentől könnyörtelenebbül csatogott az olló, annál több röpöködött, sírt, zsongott körülötte. S mintha az egész táj egy óriás, föl-

zúdult darázsfészekké - változott volna, jöttek, szálltak a falánk állatkák mindenfelől. Még a kerten túl zúgó cséplőgépek bűgása is úgy hangzott, mintha megannyi új rajt küldenének a haragos úrnő bosszantására.

— Infámis kis bestiák! — nevetett Tunyogi Károlyné, sógornője áldatlan munkájában gyönyörködve. De aztán attól tartva, hogy a társalgás új mesgyére téved, édeskésen tréfálkozott:

— Látod, Lila, éppen úgy járnak a darazsak az édesség után, mint teutánnad a kérők.

De Lila nem volt tréfáló hangulatban. Dacosan végignézett kínzóin, számszerint három tisztes asszonyságon, akik az ugodi vendégszeretetet élvezve, nagy gyönyörűséggel szürcsölték reggeli kávéjokat. Majd anyjához intézve kérdését, most már ingerülten szólott:

— Mindenáron túl akarsz adni rajtam?

— Dehogyan akarok! Micsoda föltevés ez már megint?!... De most arról van szó, édes kisaszszony, hogy önnek holnap van a huszonnyolcadik születésnapja...

— És hogy még mindig nincs főköttő alatt, — szólt közbe Etelka néni szigorúan.

— És hogy még jó soká nem is lesz! — felelt Lila, szemére húzva óriás kerti kalapját.

— Pedig annak az a rendje, módja, — döntötte el a kérdést Tunyogi Károlyné, aki már húsz év óta élt elválva férjétől.

— Nekem pedig semmi kedvem egy második Mártásy Priscillát fogni a leányomban, — pattogott Ugodyné, egy óriás lódarazsat kettévágva.

— De az égre kérem magukat, — kiáltott Lila, könnyörgésre fogva a dolgot, — miért haragsznak reám olyan nagyon? Mit vethetnek a szememre? Hogy nem akarok akárki fiához férj-

hez menni? ... Én Istenem! hát olyan nagy baj az? Nem jól vagyunk-e így? Mama élhet gazdagságának ... én meg ...

— Világboldogító bolondságaidnak, ugy-e? — kesergett Ugodyné. — Uram fia! ha megtudná a világ, hogy Ugody Lila ahelyett, hogy mint a többi fiatal leány bálra, toillettere, udvarlókra gondolna, falusi iskolát és kisededóvót istápol! Tudományos könyveket olvas! *tu-do-má-nyos* könyveket! ... De az még semmi, hanem arra is szoktatja a parasztleányokat, hogy ne csak babot meg répát ültessenek, de virágot is! Hallod ezt Cella?! Virágot! Hát ne üssön meg a guta, mikor erről van szó?

— Oh, dehogy üt meg, mamikám, — kedveskedett Lila, anyja kezét cirógatva, de Ugodyné bosszusan rántotta el karját.

— Hagyj nekem békét! Könnyű most hizelkedni, miután évek óta egyszer sem tetted meg azt, amit én akartam.

— Bizony, bizony — bólogatott Tunyoginé — szeretném tudni, hány kérőt kosaraztál ki tíz év óta? Kivált eleinte! ... Mert most már nem valami sűrűn jelentkeznek, ugy-e Huldám? — Ezt Ugodynéhoz fordulva kérdezte, részvétteljes hangon.

Ugodyné pedig, minden felelet helyett, nagyot csattantott ollójával a levegőben, mintha valami láthatatlan darázs fulánkja ellen védekeznék.

— Tudod-e a nótát, Liluskám, leányom, — kedveskedik Zsámbok Gyuriné Csömöszy Cella, — úgy szól az hogy:

A leány gyöngyvirág — tizenhat esztendeig,
Nefelejts, rózsaaág, tizennyolc esztendeig,
De ha idejét haladta,
Csak a legények bolondja...

Erre aztán Lila kisasszony, mind a két kezét a fülére tapasztva, elfutott az erkélyről. Meg sem állt, míg kedves helyére, a nagy platánfa alá nem érkezett.

— Istenem! mikor lesz már ennek vége, — tört ki belőle a nehezen fékezett indulat. — Miért nem hagynak nekem békét? Az utóbbi időben nincs nap, hogy szememre ne lobbantsák, hogy még mindig itthon vagyok? Olyan nagy bűn az? Ejh, hát meddig otthona a szülei ház a férjhez nem ment leánynak? Egy idő óta úgy érzem magam, mintha csak túrt vendég volnék itt, mint amilyenek voltak a lengyel menekültek nagypám házábanál.

— Különös ország is ez a mienk! — tünődött kissé nyugodtabban. — Úgy nevelnek bennünket, mintha szabad akaratú, önálló lényeket akarnának belőlünk formálni. Megtanítanak gondolkodni, bepillantást engednek a gazdálkodás titkaiba, pénzügyi műveletekbe és bonyolult perek szövevényeibe. Szinte hallom a bölcs okoskodást, amint mondják, hogy: Hej! mert jó lesz neki, ha mindennek a tudománynak hasznát veheti, amikor majd *özvegyen marad*... Fájdalom, ezt a kiváltságos helyzetet csakis férjhezmenetel árán szerezhethük meg. Tehát férjhez kell menni, még pedig mentől előbb. Hisz' nálunk bizonyos sajnálkozással olvassák rá egy leányra: Bizony, bizony, — már huszonegy éves! Ennek ellenében azonban törvényeink szerint a leány csakis huszonnégy éves korában lesz nagykorú, s az is csak a papiroson. Mert ugyan van-e több szabadsága ez időponttól kezdve? Nagyobb önrendelkezési joga? Ugy-e hogy nincs? Csupán csak egy cím jár ki nekünk ezután pazar bőkezűséggel, az, hogy: vén leány...

Vén leány! — Ugody Kristófné, Etelka néni és még számos elvtársuk szent meggyőződése szerint ennél nagyobb csapás nem is érhet egy becsületes úri familiát.

— Mert hiába, édes Etelkám, — szokta mondogatni Ugodyné, előre is tudva, hogy mindenki osztja nézetét a díszes hölgykoszorúban, — hiába, minden rossznak kútforrása a férj, de azért mégis: minden bajnak egyedüli orvossága a házasság.

— Úgy van! — hagyják rá ilyenkor a tapasztalt nénik.

Ezért bizony nagy baj volt az, hogy Lila nem hallgatott az okos szóra. Szép volt, művelt volt, házias volt, s mégis: anyja minden rábeszélésének sem sikerült őt egy előnyös házasságba behajszolni.

Pedig lett volna reá alkalom bőven. Elszámolni is nehéz lenne azt a sok fényes kérőt, kit ő már elutasított.

— És ha jól sejtem, újabb veszély fenyeget, — töprengett Lila. — Köből Gyuri olyasmit emlegetett, hogy Mócsy Pista leánynézőben jár s nem lehetetlen, hogy hozzánk is betéved...

Ugody Lila mosolyogva gondolt az idők forgandóságára. Hogy az édesanyja már egy Mócsy Pistát is elfogadható vőnek tekint! Ugodyné, aki még a grófok között is azt válogatta, hogy melyik származik le egyenesen az Árpádházbeli királyoktól.

— Vajjon csakugyan olyan vén vagyok-e már? — tünődött magában Lila s mint Rip van Winkle, ő is odatérdelt a kút pereméhez s a telt vederben nézegette magát. Szinte meglepte, hogy a sima vízfölület nem egy fonnyadt aggszűzet, hanem egy viruló ifjú leányarcot tükrözött vissza. És Lila könnyebbülten fölsóhajtott:

— Még nem!

Aztán hangosan föl kacagott.

— Milyen gyerekség!... De mindegy! Az ember szereti, ha egy pár ütőkártya van a kezében, még ha „babra“ játszik is... S végre is, ki tudja?!... Jöhet olyan körülmény, hogy megváltoztatom szándékomat... Hanem mama meg a nénik csalódnak, ha azt hiszik, hogy engem lehet csak úgy ni, férjhez adni!

Ugody Lilát iszonyat fogta el, mikor e szó-lásforma igazi értelmét átgondolta.

— Eladó leány! Hány millió emberi lénynek egy egész életen át tartó vergődését és agóniáját jelenti e két röpke szócska. Hány tört remény és mennyi bűn csirája lakozik benne!

— Menj férjhez, aztán, ha úgy tetszik: válj el — tanácsolta a minap is Tunyoginé. De Lila erre azt felelte, hogy nem tekinti a házasságot egy olyan kényelmes intézménynek, mint például egy köruti lakást, amelyet a beköltözés napján rögtön föl is lehet mondani. S ezzel egy-két napra véget vetett a vitanak. De a fegyverszünet nem tartott sokáig. A kedves nénik, mint láttuk, gondoskodtak róla, hogy Lilának keserves perceket szerezzenek.

— Bár itt volna már László! — sóhajtott egy könyvet morzsolva szét szemében és gondolatai most is testvérbátyjához szálltak, éppen olyan természetszerűen, mint ahogy a fecskemadár vihar közeledtére az oltalmat nyújtó eresz alá röpül.

— Miért is nincs itt?! — mondogatta szomorúan. — De miért is ne hívnám? — kiáltott föl derülve és legott szobájába sietett. Ideges kézzel keresett elő tintát, papírost és írni kezdett:

— Bántanak, Lászlóm! — szólt a lelke mé-

lyén támadt, repülő tollal írt levél. — Gyere, siess hozzám, úgy mint hajdan, régen, emlékszel még? Mikor elég volt azt hallanod, hogy a kis hugod a fáról leesett s *talán* kifecamította a karját: hogy ime te legott vonatra ültél és meg sem álltál Cambridgetől Ugodig. Emlékszel? Most is látom örömtől sugárzó arcodat, mikor érkezéskor mind a két karommal szorítottalak magamhoz. Milyen boldogság volt az. És később is minden, minden örömben, minden bánatomban te voltál mellettem, te vigasztaltál, te védelmeztél, te tanítottál! Gyere most is, Lászlóm, mert bántanak. Azt velik szememre, hogy még mindig itthon vagyok. Hát tehetek én róla? Hisz' mindenki tudja, hogy tíz év előtt már menyasszonya voltam a gazdag, az előkelő Jávor Oszkárnak. Tehát épp úgy cselekedtem, mint ahogy azok a tisztos dámák ott a clematys-lugasban előírják. Sőt akkor magam is azt hittem, hogy nagyon, nagyon bölcs vagyok és hogy nagyon, nagyon szeretek... Mert ugyan melyik tizenhét éves leány kérdezi önmagától, hogy igazi szerelem-e az, amit egy fiatalember iránt érez, aki-ről meg van győződve, hogy külömb, mint a többi. Pedig valószínűleg csak jobb szabónál dolgoztat! Hogy szellemesebb: pedig valószínűleg csak léhább a többinél, s főleg: ha azt hiszi, hogy egyedül szívére hallgatva választott vőlegényt, pedig tulajdonképpen csak a mama, a nénik és a jó barátnék ügyesen szőtt befolyása érvényesült, mikor arra a lépésre elszánta magát.

Gondold meg, László, hogy mi lett volna belőlem, ha véletlenül rá nem jövök, hogy azon az éjszakán, mikor Jávor Oszkár a lováról leesett és a nyakát szegte, nem mi hozzánk igyekezett, hanem *máshoz*. S mégis, — emlékszel? — mikor meghalt az én hívséges vőlegényem, általános

volt a szomorúság a családban, hogy miért nem az esküvő után tört ki a nyaka annak a milliomos nagy partinak? . . . Csak te voltál mellettem! Te értettél meg, te vigasztaltál, te tudtad, hogy milyen keserves életiskolán megyek keresztül. És soha nem lankadó jóssággal, türelemmel fáradoztál azon, hogy lassan-lassan kigyógyítsál bánatomból és oda édesgess paletteámhoz, könyveidhez. És ez sikerült is neked, drága tanítóm! . . .

Emlékszel a mama aggódására? — Mit akarsz azzal a leánynyal, László? — kérdezte kétségbeesve. — Soh'se fog reá nézni senki, ha kisül, hogy folyton a tudományos könyveket bújja! . . . Hisz' éppen erre vágytam, drágám: hogy rám ne nézzen senki! Egy olyan csalódás, mint az enyém volt, elég egy egész életre! Most sem attól félek, hogy Mócsy István ellenállhatatlan lesz, — de kérlek, gyere haza és légy mellettem a kikoszarozást követő nehéz percekben . . . Lásd, már ismét megjött a kedvem. Ha veled lehetek, még ha csak a papiroson is, — mindjárt fölülkerekedik bennem az életöröm.

Ugy-e, hogy jössz? Ezer öleléssel vár

Lilád.

II.

És jól sejtette, mert éppen huszonnyolcadik születésnapján csakugyan beállított a méniktől várva-várt kérő, sulyokvári Mócsy István jól táplált személyében.

Büszkén ült a magas szandlaufer tetején s hatalmas ostorpattogtatással csördítette be a négy strimflis, lámpás sárgáját az Ugody-ház udvarára.

— Kezeit csókolom, Lila nassám! — kiáltott,

még mielőtt megálltak volna táltosai. — Be rég nem láttam! Ugyan kérem, mit csinál, hogy még mindig ilyen szép?

Leugrott a bakról, és ezzel az őszintén átérzett, de nem általánosan méltányolt bók után, cuppanós csókokat nyomott a hölgyek kacsóira.

— Tyúh! be meleg van nyáron! — filozofált aztán, fejét és puha zerge pamacsos kalapjának belső bőrszalagját törülgetve. — De meg régen is pirít minket ez a juniusi napsugár, hogy az Isten is áldja meg! Mert már hetek óta járogatok vizi-telni.

— Ejnye, ejnye, — méltatlankodik Ugodyné kedveskedő hangemelkedéssel — hát illik az, hogy mindenfelé jár, csak éppen minket kerül el?

— Na már kedves Huldám! — szólt közbe Etelka néni annyi szeretetreméltósággal, amennyivel egy száznyolc kilós vén néni rendelkezik, — csak nem fogod tán az én kedves Pista öcsémet magázni? Az kellene csak! Hiszen anyósom mindig tartott valami atyafiságot a Mócsyakkal.

— Meghalt a gyerek, oda a komaság — akarta mondani gögösen Ugodyné, de egyszerre mintha lángbetűkkel látta volna a tornác falára írva: Lila már huszonnyolc esztendő! S ezért legott örömmosolyra kényszerítette szigoruan ösz-szeszorított ajkait és édeskésen bölintott a túlbol-dog Mócsy felé:

— Igaza van Etelkának! Tehát mondd csak, édes öcsém, miért nem voltál nálunk hónapok óta?

— Az ám? Miért nem? — érdeklődtek a többi hölgyek is és szinte versenyeztek a Mócsy Pista ünneplésében. Cella néni a szobája rejtékéből egy doboz saját készítményü cigarettát hozott elő, Tunyoginé meg éppenséggel odáig ment,

hogy egy új gyufatartót ígért a kedves öcsnek, „az én drága Erzsikém fiának:“

Csak Lila állt ott szokott közönyös sziveségével, mintha nem is tudná, hogy ez a látogatás ő reá nézve milyen jelentőségteljes. Etelka néni ezért jóságosan hátba is ütögette gömbölyü kis könyökével. De Lila csak vállát vonogatta.

Szerencsére Mócsy Pista nem vette észre ezt a jelbeszédet és nagyon meg volt elégedve a fogadtatással, miért is folytonosan mosolygott s hol a lefelé konyuló harcsabajuszát pödörgette, hol meg a haját, mely olyan sűrű, fekete és göndör volt, mint egy asztrakán muff, gereblyélte, mind a tíz ujjával. Bizony ezek az ujjak barnák és duzzadtak a sok gyeplőfogástól, de meg azért is, mert Mócsy nagyon jó gazda lévén, hajnaltól estig kint van kis háromszáz köblös gazdaságában. Nem is restelli az eke szarvát beleilleszteni a barázdába s ha szükségesnek találja, pofon is legyinti azt az ostoros gyereket, akinek gondatlansága miatt görbe a barázda.

Első házasságára emlékeztető jegygyűrűje egészen benőtt már húsos ujjába: ha le akarná venni, lombfűrész kellene hozzá.

Sajnálattal jegyzem meg, hogy ezeket a sajátágokat egytől-egyig Ugody Lila vette észre, még pedig mialatt házikisasszonyi tisztének eleget téve, mosolyogva kínálgatta vendégét gyöngyöző savanyúvízes borral és egy kis finom füstölt szalonnával.

Mócsy Pista derekasan meg is felelt a beléje helyezett bizalomnak s kenyerét hüvelyk- és mutatóujja közé véve, zsebkésével nagyokat szelt hol a kenyérből, hol a szalonnából. Lassankint belemelegedett a beszédbe is, csak vándorlási céljával nem akart kirukkolni.

— Hát, hogy mi járatban vótam?.. Jaj, édes néném, nehéz azt így „köz platzra“ vinni! — s titkolódzó módon hol láthatatlan karikagyűrűjére, hol meg Lilára pislantott. — Nehéz a szegény özvegyember sorsa! — sóhajtott meggyőződéssel, de azért nagyot nevetett utána, mert minden mondását nevetéssel szokta végezni.

— Bizony nehéz az, fiam! Hát még az özvegyasszonyé! — sóhajtott vissza Ugodyné, de ezt csak azért, hogy vendégével rokonérzelmeket valljon, mert jaj, be alkalmatlannak találná, ha Ugody Kristóf egyszerre csak előkerülne ősei sírboltjából.

Mócsy Pista résztvevően bólintott, aztán Lilához fordult:

— Ejnye, be jó színben van, Lila nassám! Már az igaz, hogy a mai leányok...

— Nem érnek annyit, mint a tegnapiak. Tudom már! — vágott közbe Lila legbájosabb mosolyával. — Mondja inkább, hogy vannak a gyermekei? — S oda telepedett Mócsy mellé, hogy látszólag egész odaadással hallgassa a túlboldog apa elbeszélését.

— Már mint az én kis pulyáim? — kérdi Mócsy, büszkén pödörve egyet a bajsán. — Remek fattyuk, mondhatom! Büszke vagyok rájuk, pedig csak leányok... Miért nevet, kérem?

— En? Dehogy nevetek, inkább elszomorkodom közös sorsunk mostohaságán!... Csak leányok? Szegénykék!... — És Lila olyan szomorú arcot vágott, mintha valamennyi Mócsy-leány létezéséért őt vádolnák.

Mócsy Pistát nagyon meghatotta ez a részvét.

— Sajnáljon inkább engem, Lila nassám! — sóhajtott meggyőződéssel. — Mert nagy elemi csapás ez rajtam, kivált mióta a frajla megszökött.

— Meg? miért szökött meg?

— Tudja, afféle nyafka német volt a jámbor, aki nem érti a tréfát; az én leányaim meg, persze, elevenek, mint a csík! Hát képzelje, mit csináltak? Egy este kilopták a lourdesi vizet a frájla szenteltvíztartójából és tintát öntöttek helyébe.

— Ne mondja?! . . .

— Az a! . . . De ez még semmi, hanem éppen akkor éjjel irtózatos vihar támadt, most is átkozom, mert elvitte az ököristálló tetejét! Hát amint elkezdett dörögni, csattogni, a frájla ijedtében gyertyát se mert gyújtani, csak úgy ni, vaktában keresgélt szenteltvíz után.

— Mire kellett az neki?

— Tudj' a Teremtő! Valószínűleg arra, hogy elijessze vele a menyküt. Úgy kell lenni, hogy az ujjait szorgalmasan belemártogatta s hol keresztet vetett magára, hol meg a szobát spriccelte vele. Elég az hozzá, hogy reggel volt öröm a gyermekek között!

— Képzelem!

— Nem a! Tessék elhinni, hogy nem is képzelem, milyen sivítást, táncolást, örömrivalgást vittek végbe a kis huncutok, mikor meglátták a méltóságteljes frájlát olyan tarkának, mint egy mazsolás rétes . . . De ez még semmi, hanem tudja, mit csinált nem régen az én két legkisebb leányom? . . .

— A Fémy és a? . . . Hogy is hívják a maga leányait, Mócsy?

— A legnagyobb Amarantha, — kezdte Mócsy látható gyönyörűséggel — aztán jó Zulima, aztán Iduna, aztán Fémy és végre Dzsemike.

— Az Istenért! Honnan vette ezeket a neveket? — kérdezte Lila nevetve.

Mócsy Pista neheztelve nézett reá, de aztán

meggondolta a dolgot: kár lenne egy ilyen kicsiségért a jól kezdődő barátságot veszélyeztetni. Azért ő is mosolyogva, bár némi fölényvel azt válaszolta:

— Szegény boldogult feleségem végtelen szerette a Berenczy Barna Jenke regényeit és minden leányát egy-egy hősnője után nevezte el.

— Most már értem! . . . De mit is akart mondani a két legkisebbről? Beszélje el kérem, nagyon érdekel.

És mivel Lila most már egészen biztosan tudta, hogy nem ő fogja annak a megugrott guvernántnak a helyét betölteni, soha nem lankadó türelemmel hallgatta a büszke apa végnélküli elbeszéléseit.

Mire a gesztenyés alatt föltálalták az ebédet, Köböl Gyuri is megérkezett, csak úgy véletlenül.

— Ugy-e komám, ilyen jól nem ettél Heves vármegyében? — kérdezte Mócsyt, egy óriás rákollóval viaskodva.

— Micsoda? . . . Maga Hevesben járt? — kérdezték a hölgyek csodálkozva.

— Ott bizony — nevetett Köböl, félszemével hunyorgatva, — még pedig leánynézőbe.

— Ugyan no! — röstelkedett Mócsy és jelentőségteljesen oldalba bökte barátját.

— Nincs abban mit szégyenleni, komám . . . Messze jártál s haza jöttél! Mindig mondtam, hogy jobb szomszéd leánya kicsiny hibával . . .

Köböl Gyuri hamiskásan nézett Lila felé, de az éppen egy csapat veréb etetésével volt elfoglalva.

— Ugyan mondja el élményeit, — unszolták a hölgyek őszinte érdeklődéssel; de Mócsy állhatatos maradt.

— Nagyon bajos, kérem, azzal a históriával

kirukkolni! — védekezett elpirulva, és zavarát palástolandó, kése hegyével egy utolsó falat töltött káposztára vadászott tányérja karimáján s egy gyakorlottságra valló mozdulattal végre szerencsésen be is telepítette azt szájába.

Lila önkénytelenül a kenyérsütésnek azon momentumára gondolt, mikor kemencébe vetik a tésztagörgeteget.

De azért mégis fültanuja lett egynehány részletnek, melyet Mócsy „leánynező expedíciójából“ barátjának megvallott. A véletlen, ugyanis úgy hozta magával, hogy éppen a könyvtárban keresgélt, mikor a két jó barát délutáni sziesztára a vendégszobába nyitott. Az a két szoba pedig csak egy vékony fallal volt egymástól elválasztva.

— De most jön a java, — hallatszott Mócsy hangja. — Hát izé, amint a Sárrétyék kapuján kifordulok, akkor veszem észre, hogy a Fecske lábán sincs már patkó. Tyhú! Ebből baj lesz, mert... Te nem hallod?... Itt valahol egér moszatol...

— Moszatol az ördög — jelentette ki erélyesen Kőből; Lila pedig ijedten lapult meg a másik szobában.

— Hát izé, — hangzott ismét a Mócsy szava. — Ebből baj lesz... Minden leányos háztól egy napi járásnyira vagyok, már pedig megtartom az ígéretemet, ha mind a négy lovam belé sántul is!

— Miféle ígéretet?

— Hát nem tudod? Ejnye na, ezen kellett volna kezdeni!... Hát, a vén Mócsy Péter azt mondta pünkösdkor, hogy ha nem hozok ebben az esztendőben feleséget a házhoz, egy krajcárt sem hágy rám. Mert tudod, büszke az öreg a familiára és aprehendálja, hogy csak leányaim

vannak. Azt feleltem hát a vén istentagadó Péternek, hogy: jól van bátya! Repcecséplés után megpatkoltatom mind a négy sárgát újdonaúj patkóval és fogadom becsületszavamra, hogy mielőtt az utolsó leesik a lovam lábáról, asszony lesz a sulyokvári Mócsy István portáján.

— Ühöm! Értem már! — szólt közbe Kőből nagy hahotázással. — Naccerü!... Sárrétyéknél már csak két patkó volt a lovadon?...

— Az is lógott! — hagyta rá Mócsy szomorúan. — Most aztán mi a gutát kezdjek?... Hát akkor jutnak eszembe Ugodyék... Gögös népek az igaz, pedig nem is sok lehet a ládafiába! De hát ez volt a legközelebbi stáció és rittig! A Bella éppen a kapu előtt rúgta le a patkóját... De nem bánom. Bizistók, ez a Lila a legszebb leány a vármegyében.

— Szép ám. Pedig sohasem lesz többé huszonhét esztendő. Hej komám! Nyolc év előtt kellett volna főkötő alá hozni... No de neked éppen így jó. Özvegy vagy, mit is kezdenél valami ugri-füles kisasszonynyal?

— Magam is így gondolom. De meg az ilyen pártában felejtett leányból mind jó asszony válik, mert hát, hálás az Isten adta, hogy megszabadították!...

— No megállj! — gondolta Lila, helyéről felugorva és nyílsebesen, de nesztelenül kiosont a szobából.

— Egér jár itt, mondom, vagy poc! — suttogta Mócsy, fürkészően körülnézve. De aztán ő is követte barátja példáját és semmire se gondolva, aludt egy jó izút ozsonnáig.

Már mindnyájan a habos kávé szürsölgettek, midőn Lila valahonnan az istállók tájáról előkerült. Ajkán hamiskás mosoly játszadozott és

Ugodyné növekvő aggodalommal figyelte meg, hogy milyen végtelen szeretetreméltósággal cseveg vendégeivel.

Mócsy azonban éppen e kedvesség folytán egész boldogan kezdte a jövő terveit üzni-fűzni.

— Ist' uccse, szemrevaló menyecske lesz belőle! — gondolta magában, — bizony nem is soká halogatom a dolgot, még ma megkérem... Meg én!... És szüret után megtartjuk az esküvőt... De, hogy kérjem meg?... Ez a bökkenő... Ez a sok öreg dáma is mindig itt silbakol körülötünk... Mit csináljak?... Ejnye no persze! Tudom már!

— Lila nassám, nem volna kedve egyet kocsikázni velem? — kérdi hangosan, nagyot pödörintve bajuszán.

Lila egy pillanatig meglepetten nézett reá, aztán olyan csengő nevetésbe tört ki, hogy mindnyájukra ráragasztotta széles jó kedvét:

— Hogyne, hogyne! De hiszen ez pompás egy gondolat!.. Nekem ma-gá-val kocsizni! Ez igazán remek, kitünő!... János, menjen és rendelje meg, hogy a tekintetes úr kocsija álljon elő...

Ő pedig felszaladt a házba, hogy két perc múlva már ismét lent legyen. Pipacsokkal díszített kerti kalapjával, keztyűsen, óriás fehér csipkenapernyővel kezében, olyan volt, mint egy Watteau-marquise. De persze, Mócsy Pistának ez a hasonlat nem igen jutott eszébe.

— Egészen csinos pár! — suttogták a nénik kétes őszinteséggel, mert bizony a Mócsy Pista kis zömök, jól táplált alakja, nem nagyon illik az Ugody Lila karcsu, elegáns megjelenéséhez. Ámde a tisztos dámaék egy percre sem feledik, hogy Lila már huszonnyolc éves és így — nagyon is, eladó;

ezért még Ugodyné is ráhagyta, hogy: Igazán jól illenek egymáshoz.

Köböl Gyuri, miután egy sokatmondó pillantást váltott barátjával, önfeláldozóan azt föllentette, hogy ő nem vágyik ma kocsizni, rázta őt az ő fakója eleget Fülesdtől Ugodig. Ha megengedik, inkább csak itt marad a dámáknál s elúzi a szúnyogokat a szivarjával.

— Ehun mennek ni! ... A viszontlátásrai ... Jó mulatságot! — kiáltják össze-vissza egyszerre, amint a könnyű kocsi elsurrant mellettük, hogy a következő percben már el is tűnjék az ugodi nagy park tekervényes utain.

— Jól ül? — kérdé Mócsy Lilától, gyeplőt, ostort a kezébe véve.

— Pompásan! — felel Lila s úgy lopvást szemlélte Mócsyt. — Vajjon mikor veszi észre? — tanakodik magában. De Mócsy ezúttal, talán életében először, rá se néz lovaira, mert most az az egy gondolat veszi igénybe minden figyelmét, hogyan rukkoljon ki mondókájával:

— Mert ez a Lila nem olyan, mint más! — tűnődik fészkelődve. — Isten tudja miért, de önkénytelenül megválogatom a szavaimat, ha vele kezdek beszélni ... Csak ne volna olyan iszonyu művelt! ... Mégis megpróbálom ... hiszen! ...

— Lila nassám! — kezdi nekibátorodva, — Tudja-e azt a nótát, hogy „Se nem kicsiny, se nem nagy ...“?

— Hogyne tudnám. Az a maga kedvenc nótája? — és Lila menten dudolni is kezdi.

— Tudja? — örvendezik Mócsy, mintha aranyat lelt volna. — Na hát higgye el, sohasem illett még nóta úgy valakire, mint az magácskára.

— Igazán? hogy, hogy? — kérdi Lila őszintén csodálkozva.

— Hallgassa csak, — súgja Mócsy diadalmasan: — „Se nem kicsiny, se nem nagy... éppen...”

— Éppen — kérdi Lila, hangosan fölnevetve...

— Na hát igen: Éppen olyan, mint a volt feleségem... — feleli Mócsy, gyöngyöző homlokát törülgetve. — Ért engem, Lila nassám?... Tudja mit akarok mondani?...

De Lila felelet helyett a gyeplőhöz kap. — Az Istenért Mócsy! — kiáltja aggódó arccal. — Állítsa meg a kocsit, úgy látom az ostorhegyesnek kő szorult a patkójába!

— Bánom is én most... — Kezdi Mócsy, de azért, csak úgy szokásból is, mégis lovaira néz és legott belé fagy a vallomás... Mert amint a napsugár végigsiklik a négy sárga „strimflis” lábán, tizenhat vadonatúj patkó csillog-villog minden mozdulatnál.

— Megölöm! — hörgi Mócsy kétségbeesve, — megölöm!

— Kit? — kérdi Lila, kényelmesen hátradőlve a bak támlájára. — A kocсист?... Ne tegye, kérem! Hiszen még most is ott alszik szegény holtrészezen az istálló sarkában.

— Lila nassám, ha tudná!

— Legyen nyugodt, tudom. — Az ufolsó patkót pedig, ami csodálatosképpen a házunkig maradt a Bella lábán, elteszem örök emlékül. Patkó: szerencse, így mondják, hát még tizenhat potkó!... Isten vele, édes Mócsy! Isten vele!

És Ugody Lila be sem várva, míg a kővé vált kérő megállítja a kocsit, egy ügyes ugrással lent termett a bakról és hátra sem tekintve, futott vissza az ugodi nagy ház irányába.

III.

— Jól tetted! — súgta fülébe Ugody László, a Lila testvérbátyja, aki még aznap családotól haza érkezett. — Jól tetted. Bűn a házasság szerelem nélkül, bűn!

Lila megütődve nézett reá. Milyen hangon mondja! S amióta nem látta, milyen fájdalmas barázdák képződtek a szája körül.

— László, édes aranyos Lászlóm, miért mondd ezt, mit tudsz te róla? — kérdi mindkét karjával magához vonva fivérét.

— Én? óh én, az más. Tudod, hogy én nagyon boldog vagyok, — felelt az keserű mosolylyal — és nem is lehet az másképpen, ugy-e? ... Hiszen mindenki tudja, hogy: Ugody László a világ legszerencsésebb embere, mert az ő felesége valóságos: mintafeleség ...

— És nincs igazuk? — kérdezte Lila elsápadva.

— Ej hogyne volna! — felel László vállatvonva. — Lám, hogy föl lehet magát ültetni édes szép kisasszony, — nevet aztán és siet az ölelő karok fogságától szabadulni. — És most jöjjön, mutatok valamit, szól kisvártatva, egy ékszereteket nyujtva Lila felé.

— Mily gyönyörű! ... Az enyém? Igazán az? Ó maga jószág! — kiált a leány őszinte örömmel s egy csókot lop fivére őszültni kezdő hajára s aztán rögtön a tükör elé áll, hogy egy kedves rajzu gyémántbrossot ruhájához tűzzön.

— Így ni! — mondja megelegedetten s hol jobbra, hol balra fordul, hogy az ékszer ragyogásában még jobban gyönyörködhessek. — Jól áll?

— Remekül! . . . Tudod Lila, ez nem csupán az én ajándékom, hanem az Olgáé is.

— Hogyan, ő is gondolt reám? — kérdi Lila kételkedve, mert még sohasem történt, hogy sógornője megemlékezett volna születésnapjáról.

— Persze, hogy gondolt — erősítette Ugody, még mindig a bőröndjével babrálva.

Lila pedig nem feszegette tovább a kérdést, megelégedett azzal a tudattal, hogy az ő Lászlója ötlet kettő helyett is szereti.

— De hol is van Olga? — kérdezte helyéről fölugorva, — tudod-e, hogy még nem is láttam.

— Ráérsz. Ilyenkor úgy sem beszélhetsz vele, mert fölügyel a gyermekek vacsorájára.

— Akkor meg éppen fölkeresem, — határozta el Lila, a székeken heverő kalapját, ernyőjét, keztyűit seblében összeszedve. — Mit fog rólam gondolni, ha feléjük sem nézek?

— Csak fogd rá, hogy én vagyok az oka, ezt a kifogást, biztosítlak, rögtön elhiszi.

— László! . . .

— Csak menj, menj! . . . Nem, semmit sem akartam mondani, csak menj!

Lila még egy aggódó — kérdő tekintetet vetett testvéreire, aztán futva indult a gyerekszoba felé.

Ott már együtt volt az egész hölgykoszoru és mint a görög tragédiában a kórus, a sok sötét ruhás asszonyoság széles körben ülte körül azt a kis asztalkát, melyen reszelt csokoládéval hintett tejbe-griz gőzölgött. Az asztal körül három szép, de sápadt arcú gyermek üldögélt, két fiú és egy leány. Meglátszott szegénykéken, hogy a hosszú utazás nagyon kifárasztotta őket.

A legkisebbik, Józsi, köznéven Pondri, már el is szunnyadt, s csak néha-néha nyitotta föl

álomtól nehéz selymes pilláit s hol anyját, hol a csokoládés darát nézte sóvár tekintettel; de aztán ismét elfogta az álom és feje visszahanyatlott az asztalra.

— Pszt! csöndesen! — hangzott minden oldalról, még mielőtt Lila benyitott volna s a nénik ujjait hol szájokra emelve, hol az alvó kis Pondrira mutogatva, élénk arcjátékkal integettek. De mindhiába. Mert, amint a gyermekek észrevették, hogy ki az, aki a szobába lépett, ujjongva, tapsolva s székeket döntve futottak feléje. Lila karjait kitárva, hirtelen térdre ereszkedett s úgy várta be a feléje siető kis hadat.

— Én puszilom!... Én... Az enyém! — hadakoztak a kicsinyek s az volt a boldogabb, aki a legrövidebb idő alatt, legtöbb csókot tudott a néni arcára, kezére cupogtatni.

— Oh, ti kis csókos jószágok, — nevetett Lila boldogan. Mutasd magad Manika!... Hogy megnőttél!... Hát te Pondri? mondd csak, tudod még, hogy hogyan szereted Lila nénit? Nos, hadd hallom...

— Mint a galamb a tiszta buzát! — szavalta Pondri meggyőződéssel, mire aztán úgy magához szorította a Lila fejét, hogy szinte belekékült. Így, így!... de még sokkal jobban, — erősítgeti nagyokat nyögve.

A nénik gyönyörködve súgtak össze:

— Milyen aranyos!

— Ugy-e? — kérdé feleletképpen Olga s a kis fiút fölkapva a földről, minden ellenkezése dacára elkezdte csókolni, csókolni, majd hangos nevetéssel letette a földre s ide-oda kergette a szobában.

— Most fogom meg, most! — kiáltá tapsolva, s valahányszor utólérte a kis sivító, ka-

cagó jószágot, mindig új és újabb becéző névvel és csókszapporral halmozta el.

— Látszik, hogy ez a kedvenc! — mondta Etelka néni elnéző mosollyal.

Ezalatt Lila Lacikát vette ölébe.

— Fáradt vagy drágám? — kérdezte aggodva, mert a gyermek szemei alatt sötétkék karikák mutatkoztak.

— Persze, hogy fáradt, — felelte Laci helyett ifjabb Ugodyné s hangja egyszerre élessé változott. — Azért elég is volt a nyalakodásból. Egy, kettő... végezzétek be a vacsorát, aztán tessék aludni menni.

A gyermekek e váratlan és szigorú parancsot hallva, megcsendesedve sompolyogtak az asztalhoz. Pondri szepegve állította helyre a feldőlt széket s kúszott föl reája. De még a csokoládés darának sem volt már varázsa s ezért némán taszította el magától. Manika meg éppen nyílt lázadásban tört ki és dacosan huzogatta vállát. Menten el is határozta, hogy még ma megbünteti a mamát, azzal, hogy esteli csókját nem fogja viszonzni. Csak Laci ült csendesen helyére. Leküzdve szomorúságát, bátortalanul emelte tányérját, hogy a csemegéből kikapja részét.

De Olga asszonyt, úgy látszik, éppen ez az engedelmesség hozta dühbe.

— Ugy-e kéne? — rivalt a kis fiúra. — Persze, mindig csak a falánkságon jár az eszed!... Látod Lila, már elfeledkezett arról, hogy olyan nagyon szeret. Elhíheted, azzal is csak a másik kettőt majmolja... Ismerem!... Most aztán azt hiszi, hogy mivel a másik kettő nem eszik, ő valamennyiét magába tömheti... Azért se! egy... kettő... mars aludni! punktum.

— De Olga! — kiáltották a nénik, szörnyűködve, — hogy lehetsz olyan szigorú? . . .

— Ha nem olyan lennék ezzel a gyerekekkel, — felelte Lacira mutatva — ég tudja mi mindenre lenne képes! — és rá se nézve többé a csendesen síró Lacikára, Pondrihoz hajlott: — Gyöngyöm, aranyom, nem eszel, nem? ugy-e álmos a baba? na jöjjön, hagy vetköztesse le mama, aztán mondok neki egy szép, szép mesét, jó lesz? . . .

— Lila néni meséljen . . . — súgta a kis fiú, anyja karjából kibontakozva.

Olga ajkába harapott, de aztán mosolyogva sógornőjéhez fordult:

— Lásd, ilyenek a gyerekek, mindig az újság kell nekik, persze ez a nagy szerelem sem tart sokáig; hanem ma tedd meg nekik, segíts a levetköztetésnél.

— Hogyne segítenék, — felel Lila örömmel, — gyere ide Laci, hagy oldom le az asztalkendőt.

— Lacinak semmi szüksége segítségre, — határozza el anyja szigorúan. — Hát neked Manikám, — fordul leányához, — ki vegye le a cipődet, mamikád, vagy Lila néni?

— Lila néni, — súgja Manika nagyot ásítva.

— De az imádságot csak a mamával mondjátok el, ugy-e? — kérdi Olga önbizalommal mosolyogva.

Mély csend. Pondri felelet helyet egy utolsó mély sóhajással folytatta vacsora alatt megkezdett álmát, Manika pedig hűségesen megmaradt szándékánál. Határozottan példát akar adni a mamának, amiért kedvtelésében merészelte megzavarni; csak Laci bánta meg viselkedését, mert bár nem tudná egész biztosan megmondani, hogy

hol hibázott, azt mégis tudja, — óh mert az a tudat olyan nagyon, nagyon nehéz a szívének, — hogy a mamát megbántotta; s ezért, bár szólni nem mer, ágyacskájában föltérdepelve, várja, hogy anyja melléje telepedjék és segítsen elmondani a Miatyánkot. Soká-soká térdel ott összekulcsolt kezekkel, de Olga azzal van elfoglalva, hogy a másik két gyermeknek párnáit igazgassa s ezért nem veszi észre Laci készülődését, végre Ugodyné, miután egy darabig egyetértőleg bölintgatott a nénikkel, oda szól menyéhez:

— Olga, Laci vár reád.

— Reám? — kérdi Olga hirtelen megfordulva. — Mit vár? — förmed fiára. — Reménylem, tudja az imádságot könyv nélkül is, mi? No, ha tudja, ne várjon, míg más elrecitálja maga helyett. Jó éjszakát, — jó, jó! ... aludjon már.

S ezzel csörömpölve huzza föl a kis ágy rostélyát, mintegy korlátot vonva maga és másodszülött gyermeke közé.

Lila szótlánul gyújtja meg a kis éjjeli mécset, aztán a hölgyek lábujjhegyen egyenkint ki-osonnak a szobából.

— Hihetetlen! — suttogja Etelka néni, Ugodyné karjába kapaszkodva.

— Mi a hihetetlen? — pattant föl Ugodyné, — hogy olyan szigorú Lacival? Jól teszi! Bizd rá ángyó! Olga tudja a maga dolgát, az ilyen gyermekből lesz a legkülömb ember. Majd meglátod, hogy akkor válik hasznára ez a kis „must-rálás“, amikor majd kilökik az életbe.

— Igazad lehet! ... — felelte Etelka néni nagyot sóhajtvá. Nem értette ugyan, miért kell Lacikával másképpen bánni, mint a többi gyermekkel, de Ugody Olgát egy olyan dicsfény vette körül, hogy sem ő, sem a másik három asszony-

ság nem mert volna cselekedeteiben gáncsot találni.

— Láttad, milyen gonddal fészülte, mosdatta a gyermekeket, — kérdezte Ugodyné másik sógornője felé fordulva.

— Hogyne láttam volna! Öröm volt azt nézni, — felelt Tunyoginé édeskésen. — Bizony, édes Huldám, el is gondolkoztam azon, hogy nincs több olyan boldog anyós és anya a világon, mint te.

Ugodyné diadalmasan és jelentőségteljesen szorította magához az Etelka néni karját. Rokoni lelkének nagyon jól esett az a tudat, hogy ezt a fölkiáltást az irigység sugalmazta Tunyoginének.

De Lilát a fájó gondolatok nem hagyták nyugodni s bármennyire kerülte is a mások dolgával való bibelődést, mégis elhatározta, hogy beszélni fog Olgával. Ezért vacsora után fölszólította, hogy tegyenek egy sétát a kertben.

— Nagyon szívesen, — felelte Olga, csipk kendőt borítva simára fészült hajára, aztán nehéz, recsegő léptekkel a kijárat felé indult.

Alig lehetne nagyobb ellentétet képzelni, mint azt a két női alakot, aki most holdvilágtól beüzüstölt nagy fák alatt járkálni kezdett. Mert míg Ugody Lilát csupa leányos báj és könnyedség jellemezte, addig Tenke Olga szinte férfias volt megjelenésében. Rekedtes mély hangon beszélt. Férjénél alig volt valamivel kisebb s bármit öltött is magára, a legkecsesebb párisi öltözet is rögtön merevvé, szegletessé vált rajta. De különben sem igen viselt mást, mint sötét szövetű, angol szabásu ruhákat, nyakán keményített fehér gallérral. Természetesen ez az öltözködési mód még inkább előtűntette csontos alakját és

mozdulatainak feszességét. De még ezt is javára magyarázták a családban.

— Ez az Olga csupa energia! — mondotta Ugodyné, aki titokban félt ugyan a menyétől, de talán éppen azért, őszintén bámulta és föltétlenül helyeselte minden cselekedetét.

Lila azonban ösztönszerűleg húzódott tőle.

Mennyi elkeseredett harca volt e miatt — önmagával. Szinte bűnösnek érezte magát amiért az ő Lászlója feleségét nem tudja szeretni s ezért amennyire csak tehette, igyekezett ellenszenvét leküzdeni és őszinte barátsággal állani mellette az élet jó és rossz napjaiban egyaránt.

A családi kötelékek gyakran kényszerítnek ilyen megalkuvásokra, mert hiszen naponta észlelhetjük, hogy a sors milyen teljes közönyvel bánik el velünk. Határozottan mostohább velünk szemben, mint az állat- vagy növényvilággal. Lám ott egész más életviszonyokba helyezi a békát és a kolibrit, a káposztát és az orchydeát, de az embereknél nincs ilyesmire tekintettel...

De azért jaj annak, aki ilyen esetben a családi köteléket rabláncnak meri tekinteni!

Jaj lett volna Ugody Lilának is, ha bárki is megsejteti, hogy sógornőjével nem rokonszenvezik.

Már jó ideig sétált a két asszony együtt, de Lila nem tudta elhatározni, hogy miképpen alakítsa kérdését. Oly nehéz volt eltalálni a helyes formát, hogy igaz legyen és mégse sértő. Hiszen nem könnyítette meg föladatát a szeretet közvetlensége, sőt ellenkezőleg: lelkiismeretének lojalitása még szigorúbban mérlegeltette szavait, mivel még csak rokonszenvet sem érzett Olga iránt.

Végre is a véletlen jött segítségére. Ugyanis amint a nagy platánfák alatt jártak, egy bokor

aljában egész csomó Szent János-bogár ragyogott feléjük.

— Nézd, nézd, milyen szépek! — kiáltott Lila, egy pillanatra feledve szándékát. — Tudom, hogy kinevetsz, — folytatta, egyet közülök tenyerébe véve, — de mégis bevallom, hogy ez a gyönyörű kis jószág eszembe juttatja gyermekkorom kedvenc költeményét, a Fülemlüle temetését... Mennyire szerettem azt a verset, Istenem! hány-szor sírtam, amikor szegény papa fölolvasta nekünk.

— Éppen, mint Lacika, — nevetett Olga vállatvonva — az is mindjárt „bög“, ha valami vers tetszik neki.

— Igazán?... Úgy látszik, a mi fajtánk! — felelte Lila mosolyogva.

— Elég baj az nekem, — tört ki Olgából a rég visszafojtott keserűség.

— De Olga, az Istenért! — kérdezte Lila. — Olyan nagy bűnnek tartod, ha a fiad az apjára hasonlít?...

— Ugyan kérlek, hagyj föl a szentimentálizmussal! — felelt sógornője kedvetlenül. — László nagyon jó ember, beismerem és ezt senki sem tudja jobban, mint én, hanem hová jutnánk, ha nem volnék a háta mögött?... Ki vezetné a számadásokat? Ki ügyelne föl a gazdaságban? Ki tartana fegyelmet a cselédek fölött?

— Úgy tudom, hogy László nem szokta kötelességeit elhanyagolni?! — felelte Lila kiegyenesedve.

— Nem. Hanem ha én nem volnék, meghalnánk éhen. Mert férjem uram poéta, természettudós, csillagász és ég tudja, mi minden egyéb; minden héten valami új hóbortja támad, de ez még nem elég, hanem folyton reformokra gon-

dol! Több gondja van a béresre, mint az ökörre. A multkor is azt állította, hogy éppen olyan nagy szükség van új, szellős cselédlakra, mint új istállókra. Nevetséges. Az apám gazdaságában is négy bérescsalád lakott egy szobában, szeretném tudni, mi miért adjunk mindenkinek külön helyiséget? ... talán még szalont is rendezek be számukra, mi? Nem is tudom honnan örökölték ezeket a világboldogító eszméket, nem a mamától, az bizonyos, de kitől? ... mert te sem vagy különb a testvérednél ...

— Hála Istennek! — suttogta Lila meggyőződéssel.

De Olgát végképpen fölháborította ez az elfogultság.

— Na hát, elég volt ennyi ebből a fajtából, — kiáltotta szenvedélyesen. — Az én fiam nem lesz ilyen, *ezt* ígérem.

— Hátha nem sikerül az igyekezeted? — kérdezte Lila megállva.

— Dehogyan, — nevetgélt sógornője, csontos ujjain végig nézve.

Lila megértette ezt a néma tekintetet és megborzadt tőle:

— Veréssel éppen nem fogsz célt érni! — kiáltotta s érezte, hogy minden vére a fejébe lüktet.

— Lári-fári! — felelt Olga vállát vonva.

— S mégis, a másik kettőt nem úgy neveled.

— Óh, az egészen más, — mondta Ugodyné földerülve. — Azok az én családomra ütöttek és nem Ugodyak ...

— Nem, — felelt szárazon Lila, aztán erőt véve magán, kérő hangon szólt sógornőjéhez:

— Mondd csak Olga, miért nem szereted te Lacikát?

— Már hogy én... miért... nem... szeretem?... Szeretem-e? Mondd inkább, hogy ki nem állhatom. Igen, én, én, én, ki nem állhatom... Sohse dülj neki annak a fának, mondom és ismétlem, hogy gyűlölöm. Hogy miért? Hát mit tudom én? Belátom, hogy ez ocsmányság tőlem, de nem tehetek róla... Többet mondok: meg is kísérlettem őt szeretni... Hidd el, Lila, — súgta csaknem elérékenyedve, — hidd el, akárhányszor igyekeztem jó lenni hozzá, kényeztettem jobban, mint a többit... de akkor egyszerre csak mondott valamit, amire nem voltam elkészülve, ami az én fajtámnak sohasem jutott eszébe... Valami...

— Nagyon eredeti...

— Abszurdumot, — vágott szavába Olga és ismét fölülkerekedett benne a düh.

— Oh Olga! hogy mondatsz ilyen! Ha én nevelném Lacikát, tudom...

— Hogy Ugody lenne belőle! Egy vagyontördeiő, ábrándokban élő, féltudós félbolond, mint...

— Olga!...

— Igen, igazad van, — mondta némileg megzégyenyülve, — László mégis más; sőt hiszem, hogy László sokra is vihetné, ha erélyesebb lenne... Hanem, — folytatta pár percnyi szünet után, kemény, darabos hangon — arra az egyre figyelmeztetlek, arra, hogy a gyermekeim nevelésébe ne avatkozzék senki, még az apjuk sem — tette hozzá dacosan. — Azok a gyermekek az enyémeek. Azt teszem velük, ami nekem tetszik. Különben ha olyan nagyon érdekel, tudd meg, hogy drágalátos Lacikádat még ez évben katonaintézetbe dugom... ott aztán versifikálhat és bámulhatja a holdvilágot, ha hozzájut. — S ezzel csipkekendőjét szorosabban arcába húzva, a ház

felé tartott. Lila szótlánul követte; aztán sietett szobájába zárkózni.

Nemsokára lefeküdt, de nem tudott elaludni, mert Lacikánál járt a gondolatja. Mi lesz belőle egy olyan pályán, amelyre csak kényszerítik? Hisz' láthatják, hogy nem kaszárnyába való. Csupa szív, csupa gyöngédség az egész gyermek. Ha egyáltalán lehet egy hétéves kis fiu hivatását megjósolni, ugy legvalószínűbb az, hogy Lacikában egy művész lelke szunnyadoz.

— És én! — zokogott kétségbeesve, — én nézzem szótlánul, hogy hogyan törik le szárnyait, mint kényszerítik szűk korlátok közé az ő folyton túlaradó lelkesedését? . . . De mit tehetek élene? . . . Beszéljek Lászlóval? Ki tudja, nem zavarnám-e még jobban nyugalmát és teljesen hiába, mert Olga nemcsak makacs, de megszokta azt a gondolatot, hogy ő csalhatatlan s ezért elhárításait meg nem másítja, ha mindannyian tönkre is jutunk általa. Nincs más mód tehát, mint tétlenül nézni ezt a kegyetlenséget . . .

E sötét gondolatoktól kínozva, csak hajnal felé hunyta le pilláit, de nem sokáig alhatott, mert úgy hét óra tájban, hat kis ököl ugyancsak döngetni kezdte ajtaját.

— Lila néni! — Lila néni! — hangzott a kicsinyek zsibongása, — nyissa ki az ajtót.

— Rögtön, ti kis csöndhábóritók! — felelt nénjük és sietve öltötte magára pongyoláját, aztán az ajtót kitarva, nevetve védekezve viszonzta az apróság fürgetegszerű szeretetnyilvánítását.

Valamennyi közt Laci volt a legvidámabb és Lila előtt most szinte agyrémnek tűnt föl az átélt éj szörnyű aggodalma, de csak egy percig, aztán legott annál fájdalmasabban mart a szívébe. Ugyanis a körülötte fecsegő gyermekek közé guggolva:

— Ki mit kapott reggelire, hadd hallom?
— kérdezte.

— Kávét, — felelt Manika meglelégedéssel.

— Én isz távét, — dicsekedett Pondri.

— Hát te? — érdeklődött Lila a Laci szőke fejét tenyere közé véve s a kis fiu szürkés-zöld szeméibe gyönyörködve. De erre a kérdésre azok a szép szemek egyszerre csak megteltek könnyel.

— Nekem nem jutott kávé, — sóhajtott Lacika fölindulással küzdve.

— Nem jutott? Hogyan lehet az? — kérdezte Lila, igazán meglepetve, hiszen arra még nem volt eset, hogy az Ugody-házban valakinek ne jutott volna étel.

— Mamiska azt mondta, hogy jó nekem a tej is — felelt Lacika szomoruan.

— Tehát nem volt agyrém, — gondolta Lila és elfordult, hogy a gyermekek ne lássák fölháborodását, de hangosan azt felelte:

— Sohse búsulj Lacikám, nincs a tejnél jobb eledel a világon; én is mindig azt szoktam reggelizni.

— Maga is? — kérde Laci menten földerülve és most már a másik két gyermek kezdett irigykedni, mert abban részesülni, amit Lila néni szeret, lehet-e ennél nagyobb boldogság e földön?

— Lila néni, tudja mit, — szólt Manika fontoskodva, — menjünk a tyukokhoz, jó?

— Nem bánom, menjünk, — határozza el Lila; s már föl is áll, de Laci melléje sompolyog.

— Lila néni, — sugja tiltokteljes arccal, — szeretnék magának valamit mutatni, de csak magának. Szabad?

— Hogyne volna szabad, aranyom.

— Hát mi addig mit csináljunk? — kérdezte Manika duzzogva.

— Ti? — felelt nénjök hadi cselével készen — ti elszaladtok nagymamához és megkéritek, hogy adjon a Lila néni galambjai számára egy kis tiszta buzát. Jó lesz?

— Nagyon jó, pompás! — tapsolt Manika s már is futni kezdett, a küszöbnél azonban hirtelen megállott: — de aztán én etetem a galambokat, ugy-e én? — kérdezte.

— Persze, hogy te, meg te is kis apróság, — mondá Pondrinak.

— És most mi az a nagy titok? mi? — kérdé Laciához hajolva.

— Most! mindjárt most, olyas valamit fogok mutatni, amit Lila néni még soha, sohasem látott, — ujjongott az, nénjét arra vezetve, ahol a rózsauiltetvények pompáztak. — Nézze! — kiáltott végre diadalmasan és utat tört magának a lehajló ágak alatt. — Nézze, nézze, — ismételte egy egészen kinyílt óriás Paul Neron virágra mutatva. — Nézze!

— Nem látok én semmit, drágaságom, — vallotta Lila szégyenkezve.

— Nem-e? Hát azt a kis méhet ott a rózsában, nem látja?

— Azt igen, de...

— De Lila néni, hát nem látja, hogy az a méhike nem olyan, mint a többi? Nézze, de nézze meg jól, látja most már, hogy az a méhike — részeg?

— Részeg?

— Persze! Nézze csak, hogy dül ide-oda, nem tud megállani a lábain, látja?

— Most már látom. Ez a nagyon szép? Ezt akartad te nekem megmutatni?

— Ezt. Mert Lila néni! . . . lássa . . . ez a méhike részegsége egészen más ám, mint más becsípés, mert ugy-e? ez a méhike a gyönyörűség-től részeg?

— Attól, kis poétám, attól, — felelt Lila, öcsesét karjaiba emelve. És ebből a fiúból akarnak hadnagyot csinálni! gondolta elkeseredéssei.

IV.

Ismét ott ült a nagy platán alatt a szénaboglya tetejében. Nagy fehér selyemnapernyőjét nyitva felelte s úgy dobta maga mellé a fűbe; olyan volt az messziről, mint egy óriás urigomba.

— Csak ne venné észre senki! — sóhajtott Lila, de rest volt fölkelni, hogy az áruló jelet el-tüntesse. Pedig olyan jól esett egyedül lenni. Nem gárt, nem hallani csak azt, amit a rezgőfü, meg a látni mást, mint a faleveleken átszűrődő napsuharangvirág suttog.

Mert fáradt volt nagyon. Ma délben ismét vereséget szenvedett. S most saját magát okolta, amiért vitát kezdett édesanyjával.

Mire jó az? És mit ér vele? Azért mégis minden csak a régiben marad. Legfeljebb Cella néni mondja több meggyőződéssel, hogy: ez a Lila már igazán egy valóságos szekánt vén leány.

Miről is volt szó? Egy semmiségről, arról, hogy Lila kifogásolta, hogy anyja a nagy buzakazalt a falu végén éppen az öreg kondásné házikója mellé rakatta.

— Ha tűz lesz, szegény öregnek mindene odaég, — mondta aggódva.

— Nevetséges, — felelt Ugodyné, — miért lenne tűz? Húsz év óta csépelgetek és sohasem volt semmi baj a gazdaságunkban.

— Éppen azért lehet most — mondta Lila — s ezért ha biztosítod a kazlat, talán jó lenne azt a házikót is beletenni a szerződésbe.

— Jut eszembe! Miért nem az egész falut? — pattant föl Ugodyné. — Tőled kitelik, hogy legközelebb vizipuskát veszel ennek a sok sült parasztnak, mi?

— Nem veszek, de igenis kötelességünknek tartom, hogy az ilyesmit legalább is elősegítsük... s ezért fogok is a bíróval e miatt beszélni.

— Az Isten is áldjon meg, hagyj már föl az ilyes népboldogító eszmékkal! — szólt közbe Olga türelmetlenül. — Nem elég, hogy László Zsongórétet teszi kiállhatatlanná a reformjaival, most meg már te is kezded . . .

— Igen, csakhogy Lászlónak joga van a maga birtokában azt tenni, amit neki tetszik. — felelt Ugodyné — de Lila önagysága egy idő óta el szokta feledni, hogy Ugodon, míg én élek, nem ő parancsol . . .

Ennyi volt az egész. Aztán másra terelődött a társalgás és a többiek rég feledték a kis incidenst. De nem így Lila! Ő úgy érezte, hogy tele van szellemi kék foltokkal; s amint ott ült a nagy boglya tetején, nagyon, nagyon szerencsétlennek érezte magát.

— Hát így lesz ez mindig? — tünődött és erőtlől duzzadó két karját feje fölött koszorúba fonva, bámult a messzeségbe; majd, fölegyenesedve: — Ejh! irigylem, . . . irigylem a remetéket! — kiáltott, mialatt kezei idegesen tördelték a közelébe került száraz galyacskákat.

— Miért? — kérdezte e percben valaki és

Lila ijedve ugrott föl helyéről, de aztán legott mosolyogva nyujtott kezét a jövevénynek.

— Maga az, Pali? Hogy megijesztett. Mikor érkezett? Jöjjön, üljön ide mellém és beszéljünk.

— Köszönöm, de éppen most irigyelte a remetéket, ezért nem fogom magányosságában zavarni.

— Tudja jól, hogy magát mindig szívesen látom, — mondta Lila egyszerűen.

A Palinak szólított erre, felelet helyett kezét csókolt Lilának; aztán ő is leült, de nem Lila mellé, hanem kissé távolabb a boglya másik végére.

— Nem lenne tőlem indiszkréció, ha kérdésemet ismételném? — mondta aztán egy fűszálon mászkáló kis bogarat szemlélve.

— Óh, miért ne mondanám, — felelt Lila vállat vonva. — Irigylem őket, mert a remetéek egyedül lehetnek, — és önállók.

— És ez irigylésreméltó?

— Nagyon.

— Hát a család? azok közelsége, kiket szeretünk... az a...

— Pali!... Mióta nem vagyunk őszinték egymással szemben? — kérdezte Lila szemrehányólag. — A család? Hát boldog maga otthon?

A fiatalember mélyen szemére húzta szalmakalapját, melynek fekete szalagja itt-ott vörösös volt a kopástól, sápadt arcát egészen elfordította a leánytól és alig hallhatólag felelte:

— Én... nem... de... az egészen más.

— Miért lenne más? Sőt! — kiáltott Lila szenvedélyesen. — Magának kevesebb oka van arra, hogy boldogtalan legyen, mint nekem, mert maga elmehetett, magát a művészete kiszabadít-

hatta a szűk korlátok közül... Maga csak vendég idehaza, a maga igazi otthona a nagyvilág... magának megengedi a társadalom, hogy küzdjön . . .

— És éhezzen — velé közbe Szabó keserűen.

— Ej! baj is az?! . . . Hát éheznek, de legalább egy célért, — felelt Lila dacosan. — De hát én? Hát mi, az az egy millió, nem tudom hány leány, akinek nem sikerült idejekorán főkötő alá jutni, nekünk mi szabad? Nekünk mi a célunk? Mi hogyan érvényesíthetjük tudásunkat, tetterünket? Mi nem éhezünk, óh nem! valaki, valahogy mindig juttat kenyérhez. Nem is vagyunk a világba kidobva, óh dehogy! . . . annyira nem, hogy ha az utca másik végére akarunk átmenni, már garde de dâmot küldenek utánunk.

— Mondok valamit, — folytatta szenvedélyesen. — Nézzen körül; ugy-e, milyen szépen, gondosan vannak a kert utai megnyesve; tövisről, dudvától megtisztítva. És ott messze, látja? ott az akácson túl emelkedik a kerítés, magas kőfal, se be nem nézhet senki, se mi nem láthatunk ki rajta. Nos, Pali, ez az én világom. Túl a kerítésen van az országút, az köt mindnyájunkat össze hegyek, völgyek, tengerek ellenére. Azon indulnak el mindazok, akik tettel, szóval, művészettel vagy tudománnyal tért vívni ki maguknak embertársaik szívébe, lelkébe, eszébe. De én tölem azt az országutat, a tradíciók magas kőkerítése zárja el. Urileány vagyok, tősgyökerező büszke magyar nemesek ivadéka. Mily dicsőség! . . . Tehát az én világom nem lehet nagyobb, mint ez az elzárt, elkülönített, rendbe tartott, jól megnyirbált kert . . . És még ennek is csupán a porondos széles utai! Ég óvjon, hogy új üsvényeket kezdjek . . .

— Azt hiszi, boldogabb volna, ha kezdhetne? — felelt Pali fájdalmas mosolylyal.

— Hiszem. Mert tudom, hogy mint vergődtem, mikor évek előtt kivették az ecsetet kezemből — ismét a szent tradíciók nevében, s hogy mit szenvedek azóta is, így tétlenségre kárhozattalva... Nem is álmodják azt magok, teremtés urai, akik előítéletből vagy önzésből a nőiesség szent nevében gáncsot vetnek a mi emberi jogaink elé, nem is álmodják, hogy mennyi erélyt pazarolunk mi el csupán arra, hogy minden benső vergődés ellenére, szeretetreméltók maradjunk!... De minek is mondom ezt? ... hogy érthetné meg maga, aki előtt nyitva az aranykapu!

— Még nincs, — felelt Pali keserűen — és ha lesz is, kérdés, hogy milyen áron!

— Azért, mert éheznek? — kezdé Lila kicsinylőleg.

— Nem azért. Hanem azért, amit előbb vívmánynak tekintett: azért, mert idegen lettem az apám házában, — felelt a fiatalember szomorúan.

— Olyan nagy baj az? — gondolta Lila csodálkozva és maga előtt látta a kis kerti házat, ahol az öreg Szabó, az Ugody-család régi hű kertésze napestig rózsadugványokkal pepecsél s a jó Máli anyó pattogó szóval veszekedik a szomszédokkal, a héjjával vagy a kajlaszarvú riskával, szóval mindig, mindenért és mindenkivel, a fiát kivéve. De azzal dehogy merne zsörtölni! hiszen még magok között is úgy beszélnek róla, hogy „Pál úr“, vagy röviden csak úgy, hogy „az úr“.

Ugody Lila bármennyire demokratának vallotta is magát, mégsem tudta megérteni, hogy mi sajnálni való lehet azon, ha ezektől a közönséges műveletlen emberektől valaki elidegenedik.

Azért kissé érdes volt a hangja, amikor Palinak azt felelte:

— De többet tud, többet látott, mint valamennyi őse együttvéve... Egyszóval, azt hiszem, nem bánhatta meg, hogy kinőtt közülök?

Kinőttem-e? Lehet! De talán éppen azért van az, hogy amikor az eszemet óriás magasságban érzem fölöttük, a szívem éppen akkor van megalázva az övékével szemben. Oh, mért sokszor, mennyivel kisebb és ridegebb, mint azoké az egyszerű embereké. Aztán meg ki tudja, érdemes volt-e ez a kiválás. Hátha boldogabb lettem volna, ha én is a rózsákkal maradok, mint az öregem.

— Pali! Hogy beszélhet ilyet? — kiáltott Lila őszinte fölháborodással, mert úgy érezte, hogy az Istentől adott igazán nagy művésztelenség, mely pici korától a festőállványhoz vonzotta, de melyet környezete bénító befolyása következtében erőszakosan elnémított, parlagon hagyott, — most egyszerre hivatlan, váratlan, fölzokog a lelke mélyén. — Ezért szenvedélytől remegő ajakkal súgta oda a fiatalembernek: — Hát a művészet? Hát a siker?

— Mi a siker, Lila kisasszony? — felelt Szabó Pál fáradt mosolylyal. — A taps? Vagy pedig a benső harmónia?... Az a győzelem, amelylyel a tömeget leigáztuk? Vagy az, amelyet saját magunkkal szemben kivívunk?... Én az egyikért indultam ki innen, a másik — folytatta biztatóan, — a nagyobb, ön előtt is nyitva áll. Mit gondol, kettőnk közül vajjon ki fog célt érni?

— Óh, én nem is küzdök! — felelt Lila hevesen, — mit érek vele?

— Mit ér el a kagyló a gyönggyel, Lila kisasszony? Azt, hogy másokat gazdagít... ideálok-

kal, — tette hozzá alig hallhatólag és látszólag összefüggés nélkül, de Lila megértette és megütődve nézett reá. Igaz lenne tehát, amit régóta sejt, hogy Szabó Pali, az öreg kertész fia, ő róla mer álmodozni. Nem, erről a titokról sohasem szabad tudni senkinek, ő neki legkevésbé... s ezért Lila, hogy a társalgást elterelje, erőltetett vidámsággal a platánfa tetejére mutatott:

— Hallja a sárga rigót? . . . hallja? . . . az ő életörömtől csengő dalolása a felelet mindakettőnk gyermekes bölcselkedésére.

Néhány percig szótalanul ültek egymás mellett. Lila gyönyörködve figyelte meg a szép madarat, amint az ágak között itt is, ott is megcsillant színarany tollazata, a fiatal ember pedig a leányt nézte némán, áhitattal, mint ahogy hívő lélek a Madonna előtt szokott térdepelni.

V.

— Mikorra várod Lászlót? — kérdezte Lila Olgától, néhány nappal e találkozás után.

— A jövő hétre, ha ugyan eljő. Láthatod, hogy akkor boldog, ha nincs a családjával. Mikor ide jöttünk, azt mondta, hogy tíz napig lesz itt és huszonnégy óra múlva elutazott. Igaza volt szegény Zsófi néninek, amikor azt mondta, hogy: a férfiak között lehet, hogy van különbség, de a férjek mind egyformák!

— Hát a feleségek? — nevetett Lila, aki belátta, hogy Lacikának ártalmára lenne, ha haragot tartana Olgával, ezért minden erejét összeszedve, a régi őszinte s mégis tettetett barátsággal közelített Olgához. És így látszólag semmi

sem zavarta meg a falusi élet békés nagy egyhanguságát.

— Milyen különbség van a kettő között! — suttogták a nénik, amint Lila és Olga az ablak előtt elhaladt.

— De milyen! — vélekedett Tunyoginé a menyezetre nézve, ami nyilván azt akarta jelenteni, hogy ő most az eget veszi tanunak.

Erre aztán mind a hárman egyszerre közelebb húzták a székeiket.

— A viláért sem akarok rosszat mondani senkire, — mondta Cella néni, — de nem találjátok ti is, hogy ez a Lila kezd kiállhatatlan lenni?

— Mit akarsz! Huszonnyolc éves, — felelt Etelka néni engesztelőleg és nagyot sóhajtvá tette hozzá:

— Hej, visszasírja még Mócsy Pistát, én mondom!

— Hátha van valaki, akibe szerelmes? — veté föl a kérdést Zsámbék Ottóné, kötőtűjével a fejét vakarva.

— Ugyan kibe? Van is itt valaki, aki egy Ugody-leánynak számítana, — felelt Etelka néni vállát vonva.

— Nem férjnek, de...

— Az Istenért, Cella, mit beszélsz?

— Én nem mondok semmit, — erősíti Zsámbék Cella néni, egyike azon tisztas asszonyoknak, akik készek valakit gyanúsításokkal, rágalomokkal a Dunának kergetni, bár valószínűleg éppen olyan készek lennének utána ugrani az illetőknek, hogy saját életük kockáztatásával kimentsék (de csakis mikor fuldoklik). Ezért igen eltérő volt róla a vélemény. Az asszonyok azt mondták róla, hogy: „derék jó asszony“, a

fiatal lányok ellenben azt, hogy: „Isten ostora“, de az urak csak vállat vontak és egyszerűen „vármegye szájá“-nak titulázták.

— Én nem mondok semmit! — ismétlé Cella néni fürkészőn körültekintve, de mivel Ugodyné biztos távolságban tünt föl hol itt, hol ott a rózsáültetvények között, nekimelegedve folytatta: — Hát kérdem tőletek, természetes-e az, hogy egy huszonnyolc éves leány ne vágyjék főkötő alá? Na... — határozta el a helyeslő fejbólintásokat számbaszedve, — hát ha Lila így viseli magát, ennek okának kell lenni... ezért higyjétek el nekem... kutya van a kertben!...

— Micsoda? — kérde Tunyoginé, aki néha nagyot hall, kivált mikor valami olyan érdekes, hogy kétszer is szívesen veszi tudomásul.

— Kutya van a kertben! — ismétlé Cella néni meggyőződéssel és jelentőségteljesen hunyorgatva. — Én azt hiszem, hogy...

— Mit? — kérdi Tunyoginé és siet tölcserít csinálni jobbkezéből.

Etelka néni azonban kérdőleg néz reá s Cella néni már-már megbánta, hogy ezt a témát megindította, de most már késő lenne a visszavonulás és ezért kevélyen viszonozza az Etelka néni kihívó tekintetét:

— Na már lelkeim, akárhogy nézesz is rám, — veti oda dacosan — szent igaz, hogy Lilának... Palival...

De tovább nem folytathatta, mert Etelka néni dühösen ugrott föl helyéről.

— Már ez nem igaz! És az ilyesmit ki is kérem magamnak! — kiáltá nekivörösödve. — Hogy az én testvérem leánya?... egy Ugody kisasszony, jól jegyezd meg magadnak édes Cellám, egy Ugody kisasszony megfeledeznek magáról

egy kertész fi ? Ez egyszerűen gyalázatos ráfogás.

— Na, na, az ördög nem alszik! Pali már is híres zeneszerző és Lilának mindig olyan külön hajlamai voltak... Védekezett Cella néni feszelegve.

— Hej, ha Olga tudná! — mondogatta Tunyoginé gyakori fejcsóválások között és szinte kéjes borzongás futott végig a hátán, amint elképzelte, hogy milyen éles, milyen biztos és milyen mély vágásokkal fogja Olga ezt az esetet „széjjel szedni“.

Mert, — határozta el tegnap is Cella néni-vel — nincs az a híres professzor a világon, aki olyan hatalmasan tudná a műtökést kezelni, mint a mi Olgánk a bírálatát.

— Az már igaz, — hagyta volt rá Zsám-békné tisztelettől áthatva. És azt is meg kell vallani, hogy olyan csodálatos szemmel áldotta meg az Úristen, hogy a hibát ott is rögtön fölfedezi, ahol más ember még meg se sejti.

— Hej, ha Olga tudná! — ismételte Tunyoginé olyanforma szájmozdulattal, mintha cukrot szopogatna.

— De nem fogja megtudni, sem ő, sem más, mert nincs mit megtudni! — torkolta le Etelka néni őszinte fölháborodással. S ezzel az ajtót maga után becsapva, kisetett a kertbe. Érezte, hogy a guta környékezi. Levegőre, térségre vágyott.

Ha olyan könnyen lehetne valakit megfojtani, mint arra a cselekedetre vágyani, úgy az a két asszonyság odabent, nem sok szép napot látott volna ezentul.

— Szentelenség! Aljasság! — dörmögte Etelka néni a nagy gesztenyés alatt oly sebesen

járva-kelve, amennyire csak száznolc kiló súlya megengedte. — Egy Ugody-leányt gyanusítani. Egy *U-go-dy* leányt!!

De, mint ez gyakran előfordul az életben, bár fölindulása igazán őszinte volt mégis, egy percre sem jutott eszébe Lilát sajnálni. Mert a legritkább esetek közé tartozik az, ha a közel-állók valakiben az egyént szeretik vagy gyűlölik.

Etelka néni is meg volt győződve arról, hogy keresztleányát nagyon szereti, pedig valójában Lilában mindig csak egy Ugody-leányt látott, szeretett és védett. S ha Lila egészen más lett volna is, mint amilyen, az egy csöppet sem változtatott volna nénje viselkedésén. Legföljebb még jobban védné, ha gyanusítják és takargatná hibáit, ha tudná, hogy van mit takargatni. Mindez pedig kizárólag azért, mert Lila Ugodynak született, — az ő vérének vére, az ő nemzetségének sarja.

Természetesen Etelka néni legkevésbé sem törődött most ezekkel a lélektani árnyalatokkal. Őt most csak egy gondolat kínozza: az, hogy igaz-e az a vád s ezért, amint Lilát, galambjaitól körülrepdesve megpillantotta, rögtön rákiáltott:

— Beszédem van veled!

Lilát nagyon meglepte nénje izgatott megjelenése. Nem is emlékezett arra, hogy valaha így látta volna; hiszen a néni mindig a „görög nyugalmat“ emlegette és az a legenda volt róla elterjedve a családban, hogy fiatal korában, szobájába zárkózva egy-egy műtörténelmi könyvből igyekezett a szobroktól ellesni, hogyan kell ülni vagy állni és a ruha redőit igazítani. Fájdalom, amikor a klasszikus mozdulatokat igazán magáévá tette, a száznolc kiló is megérkezett s így inkább súlyban, mint kinézésben emlékeztetett Phydias remekműveire.

Azonban Etelka néni ezt egyszerűen nem vette tudomásul. Sohasem viselt főkötőt, hanem lenge, hosszú fátyolba burkolódzott. Ruháit is mindig egy különös peplumszerű uszályos lebernyeggel borítottatta, melyek festői redőkbe hulltak ugyan, de nagyon nagy porfelhőt támasztottak, valahányszor végigseperte velök az ugodi kert utait. Ugodyné nem is mulasztotta el soha, hogy hangos köhögéssel ne jelezze az idejétmulta viselet káros hatását. De teljesen kárbavesztett erőlködése. Ezért, ha megharagudott sógornőjére, hosszúból mindjárt „Ifigéniának“ nevezte.

Ma azonban a fátyolt ide-oda kapkodta a szellő s a fekete peplumba tiszteletlen bojtorkján és egyéb tapadó bogáncs csimpeszkedett, de Etelka néni észre sem vette őket. Sőt úgy látszik, hogy teljesen megfélemedezett a görögökről és derüs nyugalmukról, mert alig hogy Lila karját nyujtva, szobájába vezette, rögtön hamisítatlan magyar vehemenciával támadt hugára:

— Miért nem akarsz férjhez menni?

— Miért? Miért?! Óh édes néni, miért kérdezik ezt folyton? Pedig olyan egyszerű rá a felelet: mert még nem jött meg az igazi.

— Zsámbékné, akinek különben extrán kell majd agyonütni a nyelvét, ha meghal! — felelt Etelka néni dühösen, — éppen most mondta, hogy van valakid...

— Valakim? ... nekem? ... — és Lila őszintén föl kacagott. — Bár volna, édes néni, bár volna! — tette hozzá könnyedén. De éppen ezzel fokozta nénje fölháborodását.

— Ostobaság! — felelte rikácsoló hangon. — A te korodban már nem is illik így beszélni... Húsz éves fruskának még csak megjárja, ha előbb gondol szerelemre és csak azután házasságra, de neked most már jó lesz a fordított sor-

rend is . . . Először menj férjhez, aztán igyekezzél megszeretni az uradat, ahogy tudod . . . A mi időnkben sem volt az másképpen. Azt hiszed, tőlem kérdezték, hogy tetszik-e a vén Zádor István, az Isten nyugasztalja, vagy sem? . . . Mégis hozzá mentem. Sohasem is szerettem, mégis megsirattam, amikor temették. És most itt vagyok. Harminc év óta viselem ezt az özvegyi fátyolt — és keze szeretettel szedte rendbe a lenge szövet redőit. — De önálló, szabad asszony vagyok . . . Szeretném tudni, mi lett volna belőlem, ha vén leánynak maradok. Valószínűleg itt ülnék az anyád nyakán, vagy ő az enyémen. Na! köszönöm szépen! De most nem erről van szó — és itt Etelka néni az emlékek áldásos hatása alatt visszanyert önuralmát ismét kezdte elveszteni, — hanem azt hallom . . . azt mondják, — és hangja olyan szigorú lett, mint egy közvádolóé, — hogy te, Ugody Lila, szerelmes vagy a kertész fiába, igaz?

Zádorné arra volt elkészülve, sőt szinte elvárta volna, hogy huga elájul egy ilyen vádat hallva, de Lila minden izgalom nélkül egyszerűen fölsóhajtott:

— Fájdalom, nem igaz, — felelt szomorúan.

Etelka néni most igazán közel volt ahhoz, hogy szoborrá merevüljön . . . „Fájdalom!“ egy Ugody-leány, egy ilyen esetben azt mondja, hogy: fájdalom?!

— Mit akarsz ezzel mondani?

— Csak azt, édes néni, hogy ha szeretném, boldoggá tenném.

— Hozzá mennél?

— Természetesen.

— Lila!! — nyöszörgött a szegény vén néni, csaknem sírásra fakadva, mert ez a nem várt

felelet teljesen kizökkenette kedélyhangulatából. Valahogy olyanformán érezheti magát a tenger, ha érez, mint ő ebben a kritikus percben; a tenger tudniillik akkor, amikor hullámaait féktelen dühvel csapja a parthoz, de azok csak homokbuckába ütköznek, mely őket egyszerűen elnyeli. Etelka néni is egyszerre csak nem lelte haragját sehol, pedig még egy pillanattal előbb, hogy forrt, hogy viharzott az benne!

De most más, egészen más érzelmek és gondolatok tódultak helyébe. Ime ez a leány, akit karjain hordott, mikor pici volt, akinek báli ruhákat varrt, amikor megnőtt, akinek minden ismerősét ismerte, minden krajcárját megszámlálhatta, aki előtte nőtt fel, úgyszólván térdei, az egyszerre úgy áll előtte, mint egy először látott idegen. Egy Ugody-leány sajnálja, hogy nem szereti a kertész fiát, mert ha szeretné, hozzá menne! . . . Milyen lehet a lélekvilága egy olyan leánynak, aki ezt előkelő születése dacára nemcsak ki meri mondani, de tényleg így is gondolkodik. S ha így gondolkodik . . . ki tudja?! És Etelka nénivel a jó, hecsületes, de előítéletében rendíthetetlen Etelka nénivel egyet fordult a világ.

— Lila! — kiáltá minden ízében reszketve.
— Esküdj meg, hogy nem igaz.

— Micsoda, édes néni? — kérde Lila, aki nagyon meg volt lepette nénje különös kedély hullámozásán.

— Nem igaz, amit Cella és Relli az imént mondtak.

— De mit? — faggatta Lila türelmetlenül.

— Hogy azért nem mégy férjhez, mert Pali-val . . . — itt megcsuklott a hangja, de Lila megértette a befejezetlen mondatot és lelke mélyéből megundorodott tőle.

— Tehát ezt beszélük? ... gyönyörű, remek, mondhatom! — felelt Lila föl és alá járva a szobában. Mily nemes vonás ez kedves vendégeinktől...

Etelka néni érkezettnek vélte az időt, midőn egy jó tanáccsal szolgálhat!

— Ha férjhez mentél volna, — mondta tehát kenetteljesen, — senki sem merne rágalmazni, de így természetesen, hogy okát keresik konokságodnak; tulajdonítsd tehát magadnak, ha...

— Teszem is, — vágott szavába Lila indulatosan — és mivel semmi kedvem ezekkel a jó rokonokkal összejönni, el fogok menni hazulról.

Etelka néni lágra nyílt szemekkel nézett reá:

— Megbolondultál?... és ugyan hová mennél?

— Mit tudom én! csak el, el innen!

— Ugyan Lila! ne legyél már olyan gyermek, — felelt a néni igazán aggódva, csak nincs szándékodban, reménylem, a nénikkel szakítani?

— De igenis van.

— Nevetséges! És most azt kérdelem én tőled, hogy mi értelme volna a rokoni köteléknek, ha az ember azért, mert egymás között megbeszéli az egymás dolgát, már mindjárt szakítana, akár csak egy idegennel...

— Nem hiszi, hogy jobb szakítani, mint tűrni, hogy azok a kötelékek rabláncként nehezdedjenek az emberre? — kérde Lila izgatottan. — különben pedig csodálom, hogy Etelka néni beszél így, hiszen még tíz perccel ezelőtt senki sem haragudott reájuk jobban, mint éppen édes néni.

— Az egészen más! — vélekedett Zádor István özvegye terjedelmes alakját akként he-

lyezve egy karosszékbe, hogy az a nápolyi múzeumban őrzött Balbi matróna szobrára emlékeztesen. Azonkívül fölemelt kezében fátyolának egy csücskét szorongatta és azzal gesztikulált. — Gondold meg leányom! — mondá most már egy jósnő nyugalmával, — hogy ők nekem sógornőim, de neked nénéid! Nagy különbség! Reménylem, nem fogod ezt elfeledni soha, de az őket megillető tiszteletet sem!

— Legyen nyugodt, kedves néni! — felelt Lila gúnyos mosolygását egy rózsa szirmába rejtve. — De ha nem akarta, hogy tudomást vegyek beszédjéről, miért mondta meg nekem?

— Hogy vedd tudomásul és hallgass velem! — válaszolt a néni szigorúan.

Lila vállat vont. Nagyon jól tudta, hogy anyja vendégeivel szemben nem tehet egyebet, mint hogy „agyonhallgatja“ rágalmaikat, de elhatározta, hogy mihelyt teheti, elutazik.

Hanem, természetesen, ez a terve is meghiúsult. Mikor ugyanis Ugodynénak elmondta szándékát, az csaknem beteg lett az ijedtségtől. Valóban attól tartott, hogy leányán az örülésnek első jelei mutatkoznak.

— Hová gondolsz? Mit mondana a világ? — kérdezte kezeit tördelve.

Lila tehát továbbra is együtt maradt e díszes hölgykoszorúval és napjában többször hallgatta végig kifogyhatatlan bölcs tanácsaikat.

Szerencsére közeledett a képviselőválasztás és mivel László föllépett, megkezdődött Ugodon a vendégjárás; és így Lilának kétszeres szeretetreméltósággal kellett a házikisasszony szerepét betölteni.

— Lászlóért teszem, — gondolta magában és boldog volt, hogy imádott testvérének ezzel is

segítségére lehet. Így történt, hogy egy kora junusi délután fölkereste sógornőjét és azt kérdezte tőle:

— Mit gondolsz, Olga, elmenjünk arra a szamosberki mulatságra, vagy se? ... Megvallo-
lom, nem nagy kedvem van hozzá.

— Dehogy nincs! — határozta el Olga. — Egy idő óta neveltségesen visszavonulsz az emberek-től.

— Mondd inkább, hogy az emberek tőlem, — felelt Lila, kezefejevel végigsímítva homlokán.

— Ugyan kérlek! ne kezdj el időnek előtte vénleány-tempókat fölvenni!

— De ha már annak érzem magamat?

— Kár vele dicsekedni! ... Hanem, ha nagy örömet és szívességet akarsz Lászlónak tenni, nem ellenkezel, és elmegyünk ... Tudod, így választások előtt ...

— Értem. Nos hát nem bánom, menjünk! — És Lila mosolyogva gondolt arra, hogy ő most, hat évi pihenés után, újra táncmulatságba menjen. Annak idején öt esztendőn keresztül járta a budapesti és vidéki bálakat. Valahol a padlásán még most is van egy egész gyűjteménye táncrendekből, bokréta-tokokból és nem Ugody-nén mult, hogy számuk évek óta nem gyarapszik. Lila volt az, aki nyolcvanadik báljából hazaérkezve, egész határozottsággal kijelentette, hogy elég volt! S ezután, se jó szó, se anyai parancs nem ingatta meg elhatározását.

Milyen régen volt az is, én édes Istenem! Több mint hat esztendeje! Azóta milyen egyformán multak a napok Ugodon. Megszűnt a farsangi készülődés izgalma, a fővárosi élet változatossága s a nyári mulatságok fesztelen kedélyessége. Külsőleg semmi sem zavarta löbbé az Ugody-ház nyugalalmát. Lassankint a vendégek is

elszoktak, annál inkább, mert Lila nem igen bátorította az udvarlókat.

Ugodynét eleinte nagyon bántotta ez az „elhanyagolás“ (miként ő nevezte), de aztán, mikor belátta, hogy ez a csendes életmód a számlák tetemes csökkenésével jár, ő is belé szokott.

És most egyszerre ismét vége lett a remeteségnek. Az Ugody-ház nagy ebédlője gyakori pohárköszöntőktől visszhangzott; mi több, a László kedvéért Lila is enged makacsságából s ime, bálba készül. Igaz, hogy az a szamosberki multság csak olyan kis batyubál-féle összejövétel lesz.

A vármegye előkelő fiatalsága rendezi, egy ős tölgyerdő közepén, hol is egy cserkoszorúkkal, korteszászlókkal ékes sátort állítottak föl ez alkalomra. Nem fognak ugyan fényes, síkos parketen táncolni, de a legjobb cigány fogja húzni — és ez a fő.

Lilának nagy fejtörést okozott az öltözködés kérdése. Hat év óta elfeledte megfigyelni, hogy a divat hová változott a báliruhák terén s ezért végre is Olgához fordult utasításért.

— Tanácsolj, kérlek, — mondta sógornőjének — milyen ruhát vegyek föl? — Majd miután gondolatban gyors szemlét tartott garderobján, gyanutlanul veté föl a kérdést:

— Mit gondolsz, egy kis átalakítással, nem jó lenne a rózsaszin?

De erre a szóra Olga oly meglepetve nézett rá, mintha legalább is azt mondta volna, hogy csörgősapkával készül azon a bálon megjelenni.

— A rózsaszin? a rózsaszint gondolod? — ismételte hitetlenül. De aztán látva Lila elkömlődését, sietett tőle telhető szeretetreméltósággal folytatni: — Nem hiszed, hogy a világoszürke csíkos is megtenné?

— Értem! — felelt Lila szomorúan, de mosolyogni igyekezett, és könnyedén szólt oda Olgának: — Jól van... hát azt fogom fölvenni... Igen... azt, — a csíkosat... a szürkét!...

— Tehát a rózsaszín nekem már *tabu!* — tűnődött szárnysegetten, és önkénytelenül föl-sóhajtott. — Mennyi édes emlék köti ahhoz az árnyalathoz. Pici gyermekkorától kezdve az volt legkedvesebb színe, valahogy azonosította magát vele. Telve volt életörömmel, vidámsággal és úgy érezte, hogy a rózsaszín mindannak a kifejezője. És most azt követelik tőle, hogy örökre mondjon le róla. Még ott van az arcán teljes üdeségben, de mert mindenki tudja és számon tartja, hogy huszonnyolc éves, — a vidéki etikett könyört nem ismerő szigorúsággal osztja ki a parancsot, hogy ezután nem szabad viselni, — nem, soha többé.

Egy-két év múlva bűnül fogják fölroni, ha bútorai olyan színnel lesznek bevonva. És Isten ments, hogy egy Malmaisonrózsát vagy szegfűt merészeljen az övébe tűzni!

VI.

De hiába öltözött szürke ruhába; azon a szamosberki mulatságon még sem volt nálánál szebb leány egy sem.

— Hej, jó faj ez az Ugody-faj! — mondotta Köből Gyuri fejét csóválva. — Csupa szerencse, hogy Mócsy komám már vőlegény, különben csak most szeretne bele igazán!

Annyira ment lelkesedésében, hogy rögtön hozzá sietett.

— Szabad kérnem egy tourt, Lila nassám?

— kérdezte recsegő, de józan állapotban, nem kellemetlen hangon.

— Köszönöm, nem táncolok, — felelt Lila mosolyogva.

— Nem? ... Ugyan már miért nem?

— Mert nem akarom elvenni a fiatal leányok táncosait! — enyelgett Lila, tüntetőleg egy sarokülésre helyezkedve.

— Ugyan mán no! — akadékoskodott Köből. — Jöjjön már az Istenért! Csak egy fordulóra! Csak egy icipici kis fordulóra! Jöjjön hát!... hadd legyen már egyszer nekem is vasárnapom! — tette hozzá összetett kézzel könyörögve.

— Hogy hogy? — nevetett Lila.

— Hát csak azért, mert van nekem elég hét-köznapom, amikor ezt a sok csúnya csiribiri leányt hőcögtetem, — súgta a táncosnék felé sandítva.

— Ejnye, Köből! — felelt Lila fejcsóválva, de azért akarata ellenére is föl kacagott. Mindamellet szilárdan megmaradt elhatározásánál és nem ment táncolni. Nem mintha unta volna, sőt! És az igazat megvallva, azok a kis lábak, melyek néhány év előtt még olyan bámulatos szépen aprózták a frisset, bizony most is önkénytelenül megmozdultak, mikor a cigány ráhúzta a csárdást. De Lila ijedve rejtette őket ruhája alá, nehogy árulói legyenek. — Minek szerezzek magamnak ellenséget a leányos mamák körében? ... gondolta s ezért inkább azzal mulatott, hogy szemlét tartott a társaság fölött.

Együtt volt a megye színe, java. Köből Gyuri (mint egy lelkiismeretes szolgabíróhoz illik, kivált ha az a mulatság a járásába esik) személyválogatás nélkül táncoltatta sorra a leányokat s mikor ezzel a sorozattal elkészült, az asszonyo-

kat kérte föl egy-egy fordulóra. Éjfél felé már a negyven éven fölüli, talpig feketébe öltözött gardedámoknál könyörgött „egy ici-pici tour-ért“. — S bár a szünetek alatt „robot“-nak nevezte ezt a foglalkozást: mihelyt a zene megszólalt, látszott rajta, hogy lelkéből élvezzi a táncot.

Hát még amikor a másfél mázsás főispánnéval végigroboghatott a báltermen, akkor kellett volna látni, mennyire fénylett arca a gyönyörűségtől! Oda is kiáltott nagy büszkén a holtra rémült Mátyus gyerekekre:

— Félre kocsi, — hintó jön!

Mire a megszólított sietve perdült odább hosszú, vézna táncosnőjével. De így is csupán a Köből Gyuri művészetének köszönhette, hogy mind a négyen földhöz nem vágódtak, mert a főispánné óriás bordeaux bársony uszálya valóságos forgatagot rögtönzött a táncteremben, magával söpörve mindent, amit a gyorspolka alatt útjában talált. Tunyoginé nem is állotta meg, hogy oda ne szóljon a méltóságos asszonynak:

— Ugyan lelkem, Annám, miért vettél ilyen hosszú sleppet? Vétek az ebbe a köles-padlós helyiségbe.

De a főispánné nagyon megneheztelt ezért a kérdésért.

— Mindenki olyan sleppet hord, amilyen telik! — felelte gögösen és odébb lejtett.

— Gá-gá-gá! — jegyezte meg jellemzőképpen Tunyoginé, de Cella néni még erre is ráduplázott:

— Lám, lám, — súgta szomszédainak a gyanútlan főispánnéra mutatva. — Eddig a bordeau volt hordóba, most meg a hordó van bordeauban!... És lelkiismeret-furdalás nélkül élvezte e mondás nyomán támadt nagy hahotákat, pedig nem is

ő találta ki, hanem a bányi főkapitány — ő reá (de persze ezt meg ő nem gyanította).

Hanem mikor már hetedszer kezdett mondokájába, Lila bosszankodva hagyta ott helyét és a fiatal leányok csoportjához lépett.

— Nini, már neked is megnőtt a ruhád, Tinike? — kérde egy kis szöszkehajú, kék szemű leánykát karonfogva. — Ez az első bálod ugy-e?

A Tinikének szólított fülig pirulva hebegett valamit: — Igen, azaz hogy nem, voltam már bálban, — vélte Lila hallani, de csodálkozva vette észre, hogy megszólítása milyen zavarba hozta a kis leányt.

— Fogadni mernék, hogy csak próbabálban voltál, — nevetett a lehető legbarátságosabban; aztán, hogy Tinikét szóra hozza, érdeklődve kérde:

— Ki az ott Udvardy Margit mellett?

— Az? — felelt Tinike félénken — Lenkey Zelma. Nem ismeri?

— Ismeri?!... Mióta magázzák egymást a lányok a megyében, mi? — kérde Lila nyájasan, de kissé meglepetye.

— Megengeded?! — És Tinike láthatólag földerülve símult hozzá közelébb, — azt hittem, rossz néven veszed, ha... — itt ismét zavartan elakadt.

— Ha? ... — biztatta Lila.

— Ha egy ilyen gyermek, mint én ...

— Ez hát az ok, — gondolta Lila elkomorodva és bosszankodva vette magán észre, hogy utóbbi időben valahányszor korára tesznek célzást, egy kellemetlen fájó érzés mar a szívébe. Nem a megöregedéstől félt, sokkal több életkedv volt benne, semhogy erre gondolt volna, de ösztönszerűleg érezte, hogy mindig nagyobb ür támad közte és környezete között.

Ma is, ezen a szamosberki mulatságon, egy egész kis kálváriát kellett végigszenvednie emiatt. Mikor a Tinike karját eleresztve, ahhoz a csoport-hoz közeledett, melynek a kis Garayné volt a központja, négy vagy öt fiatal asszony állt együtt s ragyogó szemeik, gyakori hangos kacagásuk már messziről elárulta, hogy valami nagyon jó tréfán mulatnak.

Lila érdeklődve lépett hozzájuk. Nagyobb-részt most látta őket először, mióta férjhez mentek, de mivel gyermekkorukban jól ismerte valamennyit, igyekezett közibük vegyülni. De alig hogy észrevették jelenlétét, egyszerre elnémult a nevetés és menten megindult a könyök-telegrafálás.

— Nos, miért nem folytatod, Rózsikám? — kérde Lila, minden erejét összeszedve, hogy semmit se áruljon el abból a sok keserüségből, amit érzett. — Titok talán, amit beszéltek?

— Oh, dehogy, — felelt Garayné feszélegve — csak nem leányfüleeknek való kis megjegyzést tett ez a bolondos Erzsike.

— Vagy úgy? ... akkor bocsánatot kérek, hogy zavartalak, — mondta Lila és tovább ment. Még látta, hogyan néznek össze az asszonyok egyetértő jelentőségteljes pislogásokkal s hogyan nevetnek legyezőikbe, de belátta, hogy nincs oka reájuk haragudni. Valószínűleg egytől-egyig jó, könyörületes kis teremtések, gondolta magában, mit tehetnek róla, ha őket is éppen, mint előbb a bakfiseket, feszélyezi a „vén leány“?

— Nem sok kellene hozzá, hogy babonából gombostűt vagy szalmát dobjanak titokban utánam, mint az olasz asszonyok a pap után... — mondta pár perccel később bátyjának.

Ugody László őszinte megütközéssel hallotta e kifakadást. Ő neki Lila még mindig a kis Lila

volt, akit ő a nagy újfundlandi kutya hátán lo-
vagoltatott, akinek soha nem lankadó türelem-
mel faragta a „lejáró tetejű“ babaházakat és aki
olyan csodás könnyedséggel mondta föl leckéit.

— Mit beszélsz? — kérdezte tehát nevetve.
— Lám, nincs öt perce, hogy valaki a hátam
mögött azt kérdezte:

— Ki az a gyönyörű teremtés abban a szürke
selyemruhában? S erre a másik, azt hiszem Kö-
ből Gyuri volt, óriás hahotával adta tudtára,
hogy: „no már kérem, más plánétáról kell annak
jönni, aki a szép Ugody Lilát nem ismeri!“

— Igazán? — nevetett Lila, de ösztönszerű-
leg a cserkoszorúk között elhelyezett tükörbe
pillantott. — És ki az a más csillagzat lakója,
aki engem annyira megbámult, — kérdé palás-
tolatlan érdeklődéssel.

— Ott jön ni, — felelt Ugody. — De most
látom csak! Hiszen ez senki más, mint Pántelky
Dénes. Ellenjelöltem!

— Tehát a te ellenfeled? — kérdé Lila nyug-
talanul.

— Ahogy vesszük. Úgy látom, Köből Gyuri
erre vezeti. Kérlek, fogadd szívesen — súgta
gyorsan s ezzel mindkét kezét Pántelky felé
tartva:

— Isten hozott, édes barátom, — üdvözölte
őszinte szívességgel. — Emlékszel még reám?

— Hogyne emlékezném! — felelt a megszólított, a feléje nyújtott két kéz szorítását szívből
viszonozva. — Hogy is képzelheted azt, hogy
egy kis iskolás fiú, akinek Ugody László, a „Tü-
zek és Lángok“ híres költője egy verskötetet
ajándékozott, ezt a nagy eseményt valaha feled-
hesse.

— Ugody László régóta megszűnt költemé-
nyeket írni, — válaszolt László fáradt mosollyal.

De Pántelky nem figyelt reá. — Légy szíves a hölgyeknek bemutatni, — súgta, mire László Dénest karonfogva, őt ahhoz a padhoz vezette, ahol az Ugody-hölgyek ültek.

Olga ma estére csupa kedvesség volt mindenki iránt. Nagyon vágyott arra, hogy férjét megválasszák. Azt remélte, hogy a politikai élet elvonja Lászlót irodalmi és természetrajzi tanulmányaitól; és ezt igen kívánatosnak találta, tekintve, hogy ez a passzió semmi anyagi haszonnal sem kecsegtetett, ő pedig, mint takarékos asszony és három gyermek anyja, vagyongyarapításra vágyott, még pedig mentől gyorsabb eszközökkel. És mivel gyakran hallotta, hogy a képviselőség milyen pompás létra volt ennek vagy annak az ismerősnek, miért ne tenne kísérletet az ő férje is. Persze, Isten ments, hogy Lászlónak sejtelve legyen ezekről a tervezgetésekről!... Képes volna leköszönni a jelöltségről. De csak meg legyen választva! arra, hogy hogyan fogadtassak el vele egy bankigazgatóságot vagy ilyesmit, majd akkor fogok gondolni, — határozta el. Egyelőre azonban legjobbnak látom a honfiúi kötelességeket, ideális célokat, szóval azokat a sült bolondságokat emlegetni, melyek egy Ugodyval szemben sohasem tévesztik el hatásukat.

De aki azonban a szamosberki bálon elég szerencsés volt Ugody Lászlóné közelébe jutni, még álmában is szentségtörésnek tartotta volna őt ilyes gondolatokkal gyanusítani.

— Mintaasszony! — hangzott utána a tisztelet és csodálat hangján, valahányszor bátor, férfias föllépésével végigment a tánctermen, hogy a politizáló urak csoportjához álljon, vagy pedig valamely öreg dámához üljön egy-két háztartási titok megbeszélésére.

Túlságosan egyszerű sötétkék foulard-ruha volt rajta, mely éppen úgy nem illett egy nyári táncmulatságra, mint óriás gyémántfülbevalói, melyek egy udvari bálon is föltűnést keltettek volna.

Különben puritán egyszerű ruházatában két dolog hatott zavarólag: az ékszerek sokasága és az illatszer. Pedig e kettő nélkül el sem lehetett volna őt képzelni.

Jöttét már messziről lehetett hallani, mert minden mozdulatánál összecserdültek csuklóján a karperecek, melyek mindkét kezefejét elborították. Volt ott lánc, karika, patkó és mindenikről a medaillonok, gyémántmalacok, zománcos egerek, gombák és rucák egész sorozata csilingelt.

A másik sajátsága az volt, hogy mindig a legerősebb parfümöket használta, úgyannyira, hogy távozása után napokig meg lehetett jelölni a szobát, amelyben lakott.

— Milyen ember ez a Pántelky? — kérdezte az öreg Jánkitól, aki kataszteri becselő lévén, mindenkit ismert az országban.

— Hát erre csak azt felelem, nagyságos aszszonyom, hogy ha fiam volna, ilyennek szeretném, — felelt az öreg meggyőződéssel és a füstölgő lámpák fölött az érdő sötétjébe bámult, pedig azt sem igen látta, mert gondolata egy réges-rég behorpadt pici sírnál révedezett.

— Gazdag?

— Úgy tudom, — mondta az öreg közönyösen.

— Tulajdonképpen honnan való?

— Eddig Révparton laktak, Nógrádban, de pár hónap óta Várhegyre költöztek. De lehetetlen, hogy ne hallotta volna hírét az öreg Pántelky Dávidnének! Hisz' ha jól tudom, szatmármegyei

születésű, Tyukody Olivia... Az a! Na hát az az anyja!

— Az? a jótékony hölgy?

— Persze, hogy az! Pántelky Dávid pedig testvérbátyja volt a várhegyi püspöknek.

— Brrr! Tehát jezsuita-népség? mi?

— Legalább is nagy katolikusok.

— Akkor igyekezni fogok csínján bánni Dénes úrral, — nevetett Olga és ő is odalépett, ahol az Ugodyak álltak.

— Reménylem, lesz szerencsénk Ugodon? — hallotta anyósát a fiatal emberrel kedveskedni.

— Persze, a mama csupa méz, — gondolta bosszusan. — Természetesen! anyai élelátása még a fia ellenfelében is kéri a leánya esetleges kérőjét, — de azért ő is igyekezett bájosan mosolyogni, amikor azt mondta, hogy:

— Igazán, nagyon, nagyon fogunk örülni, ha fölkeres! ugy-e Lila?

És Pántelkynek úgy tetszett, mintha a leány néma fejbólintásában sokkal több szívélves bátorítás nyilváuina, mint sógornéja hangzatos hívásában.

— Ha megengedik! — felelte tehát mély meghajlással és önkénytelenül a Lila tekintetét kereste.

— Különös egy arc, — tünődött, mialatt új ismerőseivel a melléksátorba vonult, hol a vacsorához volt fölterítve. — Különös egy arc! Ha a száját nézem, azt hiszem egy tizenhat éves leány életkedvtől piros, életörömtől mosolygó ajkait látom, ellenben szemei... mintha már a Nirvánába pillantottak volna, annyi mélység és annyi megadás van bennök. Mindenesetre veszedelmes szép szemek! határozta el a fiatal politikus. De én Istenem, mi okból félek tőlük?

És Pántelky egy pillanatig sem védekezett azon érzelem ellen, amely őt a szép Ugody-leány felé vonzotta. Pántelky Dénes egyáltalán nem tartozott azok közé, akik egy képzelt vagy valódi veszedelem elől visszariadnak, sőt inkább azt lehet mondani, hogy keresve kereste azt. De nem azért hogy elhárítsa. És ez igen jellemző különbség mindenkinél, de legkivált Pántelkynél, akit kicsi gyermekora óta politikai pályára szántak.

— Ez fog majd elbánni a némettel! — mondogatta volt a jó öreg Pántelky püspök megalégedéssel. — Mai napság már nem ököl-jog járja, de könyök-jog. Ma nem az a nagy hadvezér, aki azt kiáltja, hogy utánam, hanem az, aki azt parancsolja, hogy előre, de maga hátra marad — taktikázni. Úgy nézem, hogy ebből a fiúból is ilyen vezér lesz, még pedig a javából.

És amit a nagybácsi évekkel ezelőtt megjósolt, mintha nemsokára teljesülne is. Ime, Pántelky Dénes, alig huszonhat éves korában már képviselőjelölt és nemcsak kerülete lelkesedik érte, de az egész Budapest érdeklődve kíséri esélyeit. A politikai klubokból a kaszinóig mindenütt úgy emlegetik, mint a haza egyik nagy reményét.

Ezt az általános bizalmat természetesen eddig leginkább rokonszenves megjelenésének köszönhette. De rászolgált szeretetreméltóságával is, mert Pántelky köztudomásúlag sohasem nyugszik addig, míg az ellenszenvet valahogy valami úton-módon le nem fegyverezte.

— Még olyan esetekben is, amikor fegyveres elégtételt kérhetett volna, — mondogatták jóbarátai a háta mögött, mert bármilyen hangosan zengték is dicséretét, azt az egyet igen gyakran kifogásolták nála, hogy a döntő pillanatban, egy ügyes cselfogással elhárítja magától a kelle-

metlenségeket. Igaz, hogy mindig olyan formába tudta önteni önvédelmét, hogy ellenfeléből legott jó barátja lett.

— Látszik, hogy asszony nevelte, — jegyezte meg róla vacsora alatt az öreg Jáнки, e dicséretben némileg kifogását is hangoztatva. — De meg tetszik látni: a jelen viszonyok között az ilyen bársonykezű ember fog legeredménydúsabb politikát űzhetni a békés, a barátságos Bécsessel szemben, na, én mondom, hogy így lesz!

Most azonban Pántelky Dénes nem igen gondolt se politikára, se taktikázásra, mert most érdeklődését kizárólag a szép Ugody-leány költötte le.

Arnyként követte most is, mialatt az egész báli közönség a terített asztalokhoz tolongott.

— Ide üljünk, ehhez a hosszú asztalhoz, rendelkezett Tunyoginé egy étlappal legyezgetve magát.

— Megengedi, hogy ide üljek? — súgta Dénes, Lila mellé telepedve.

— Kérem!... — felelt a leány örömmel, aztán körülnézett: — László édes, küldd ide Szabó Palit! Ott látom a bejáratnál. Szeretném egy igen jó barátomat önnek bemutatni, — magyarázza Pántelkynek, anyja és nénjei mérges pillantásait figyelemre se méltatva.

— Jöjjön, jöjjön! — kiáltá aztán, amint Szabót megpillantotta. De Pali látható tartózkodással viszonzta a szívélyes köszöntést.

— Mit parancsol? — kérdé, két lépésnyire megállva.

— De-e... semmit! — nevetett Lila elpirulva — csupán szeretném, ha velünk vacsorálna.

Kissé bosszankodott Palira, amiért túlzott és mégis merev alázatossággal, mintegy újra és újra

fölépíti a korlátot, mely őt, a kertész fiát, ezektől az előkelő emberektől elválasztja; pedig tudhatná, hogy Lila milyen őszinte jóakarattal igyekszik minden alkalmat megragadni, hogy nehéz társadalmi állásán könnyítsen.

De mikor Szabó mégis elfoglalta a kínált helyet, többé nem gondolt e kis incidensre és mosolyogva hallgatta a Pántelky elbeszélését.

— Tegnap érkeztem Pántódra, — mondta a fiatal politikus — és máris úgy érzem, mintha csupa régi, jó barátok között lennék.

— Ugy-e — felelt Lila élénken, de aztán észrevette magát és higgadtan folytatta: — Nem tapasztalta, — kérdé, — hogy vannak vidékek, talán országok is, melyekről előre érezzük, hogy ott sok igen jó barátunk várakozik reánk, míg másutt...

— Legföljebb az új ismerősök száma lesz nagyobb, — vágott szavába Pántelky. — Hogyne tapasztaltam volna! Százszor is, ezerszer is! Lássa, éppen így vagyok Angliával. Tudom, hogy számtalan jó barátom vár ott reám, bár ma még, — egymás létezéséről sem tudunk; de azért csak egy kedvező alkalom kell, hogy barátságunk egy kézszorítással megköttessék. És ugyanézt érzem önöknél is... elhiszi?

Ugodyné nem hallotta e párbeszédet, ő csak a Pántelky tekintetét figyelte meg és azt látta, hogy Lila ma este, — szebb, mint valaha.

— Hogy nézi! majd elnyeli a szemével! — sugta Etelka néninek kielégített anyai büszkeséggel, mialatt titkon Pántelky felé mutatott.

— Csak el ne áruld Lila előtt, hogy vágnál erre a házasságra, — felelt a néni bölcs emberismerettel.

— Isten ments! — biztosította Ugodyné, még e föltevéstől is megrémülve.

— Csak azt nem értem, miért ültette maga mellé azt a kertészbojtárt, — sziszegte Cella néni, Szabó felé hunyorgatva.

— Mert az én kedves sógorném mindig elrontja a saját maga dolgát, — gondolta Olga megelégedéssel.

Ezalatt Lila minden mellékgondolat nélkül csevegett hol Palival, hol Pántelkyvel. Olyan jól érezte magát! Ő ült a hosszú asztal végén, egyfelől Pántelky, kinek egész viselkedése elárulta, hogy mennyire vonzódik hozzá, másfelől Szabó, kinek imádásszerű ragaszkodásáról már rég meg volt győződve. S mintha e két szerelem a többiekre is hatott volna, lassankint egy egész csoport fiatal úr állt körülötte. Ünnepezték.

— Jól esik! — határozta el némi csodálkozással, mert azt hitte, hogy túl van az ilyen hiúságok korán, de ijedve vette észre, hogy főképpen azért örül e hódolatnyilvánulásoknak, mert Pántelky tanuja lehet.

De azt már nem kérdezte önmagától, hogy tulajdonképpen miért örül ennek ilyen nagyon.

Pedig volt mellette valaki, aki nálánál is jobban meg tudott volna e kérdésre felelni. Az, akinek túlfinomult művészlelke első pillanattól kezdve megsejtette, hogy mai nappal mind a hárman forduló pontra értek. De tudta azt is, hogy ezután ő reá sok, nagyon sok szenvedés várokozik.

Nem mintha ezt a fiatalembert, aki oly őszinte kedvességgel szorított vele kezét, vetélytársának tekintette volna.

Istenem! mit lehet elvenni attól, akinek semmije sincsen? S mégis, amig Pántelky ide nem jött, boldognak érezte magát; mert biztosan tudta, hogy a Lila lelkében nincs másvalakinek az em-

léke zárva. De most jól érzi, hogy mindennek vége.

De hátha mégse?

Szabó Pali dacosan ugrott föl helyéről.

— Nos? — kérdi Lila hirtelen hozzá fordulva.

— Kissé szédülök — magyarázta a fiatal művész remegő ajakkal, a sátor falához támasztva fejét.

— Na ez nem csoda! — nevetett Köböl — még az ilyen magamfajta koca-muzsikusnak is zúg a feje ettől az éktelen düvő-düvőtől . . . Hé Lajcsi. — kiáltott oda a cigánynak, — nem tudnátok egy kicsit moderálni az ámbiciótokat? Úgy szól ma az a brúgó, mint a bölömbika! Ugy-e pajtás? — s ezzel újra töltött a zavaros színű kerü borból Pántelkynek. — Ilyet nem isztok Várhegyen, tudom?! — kérdé dicsekedve.

— De nem ám! — nevetett a megszólított, alig érintve poharát.

— Mán pedig ez jó bor! — kötekedett a pityókos szolgabíró sértődve; aztán magasra emelte poharát: — A legszebb leány egészségére! — kiáltott harsány hangon. Erre aztán Pántelky is kiitta a rettenetes lőrét az utolsó cseppig.

— Ugyan hogy képes? — szörnyűködött Lila nevetve, de Pántelky csak vállat vont és rajta feledte tekintetét.

— Olyan szerelmes, mint egy gimnázista, — súgta Köböl meglepéssel, majd hangosan azt kérdezte Lilától:

— Melyik a maga nótája, szép nassám?

— Az enyém? — riadt föl Lila mintegy álomból ébredve. — Melyik is? . . . Talán már nincs is . . . — vallotta röstelkedve.

— Tudom én! — súgta Szabó, aki eddig némán, félig lehunytt szemekkel, lüktető halántékkal állt ott. — Tudom én! — és ezzel a cigányhoz sietve, szó nélkül vette ki a primás kezéből a hegedűt és a Lila hátamögé állva, játszani kezdett.

— Hogyan, maga így is tud? nemcsak zongorázni? — kérdezte Lila csodálkozva.

De Szabó nem felelt semmit. Mintha egyszerre nem is az az olcsó hegedű, de egy soha nem hallott csodahangszer sírt, zokogott volna a kezében. És legott csönd lett körülötte. A vacsorálók halkán tettek le villát, poharat. Néhányan lábujjhegyen egészen közel lopózkodtak hozzá és öntudatlan arcjátékkal, néma fejbólintásokkal hallgatták játékát. A jó Etelka néni arcán szakadatlanul peregtek a könnyek s még a kis Mátyusgyerek is (pedig az imént dicsekedett pesti jogászokhoz illő blazirtságáról) ábrándos meghatottsággal súgta vézna táncosnője fülébe a nóta szavait, hogy:

„Csak egy kis lány van a világon.“ — Mert ki is tudná azt kitalálni, hogy kinek minő emléket, minő sejtelmeket és minő tisztább forrásokat ébreszt lelke mélyén egy-egy ilyen népdal, amit az olyan, Istentől adott, emberi szenvedésen nagygyá nőtt művészettel játszottak, mint minővel Szabó Pali hallgatóságát elbűvölte...

Fájdalom, egy valaki mégis volt az elcsendesedett társaságban, aki nem hogy élvezte volna játékát, de egész valójában föl volt háborodva ellene. És éppen az az egy valaki volt az, akihez szenvedélyes fohászként követték egymást e bús és mégis reménynyel teli nóták, mint ahogy a hívő kezében követik egymást a rózsafüzér gyöngyei.

— Hogy *mer* így beszélni hozzám? — gondolta Ugody Lila, nehezen fékezve indulatát és feledte, hogy Pali nem szóval, hanem a dal segítségével vallott neki szerelmet. Alapjában úgy is egyre ment, sőt! Hiszen világosabban nem fejezhette ki magát, mint így, azon a módon, ami művészlékének legközvetlenebb.

Mégis miért haragudott reá oly nagyon? Azt, hogy Pali szereti, hogy évek óta ez a szerelem ad neki erőt a küzdésre, szárnyakat művészetének, kitartást a munkában, Lila réges-régen tudja! Talán számtalan ártatlan és önkéntelen módon még élesztette is ez érzelmet, mert jól esett az a tudat, hogy van valaki a világon, akinek ideálokra sóvár lelke ösztönszerűleg feléje néz a csüggedés óráiban. Sőt azt sem tagadhatta, hogy cselekedeteiben, gondolkozásában, számtalanszor csak azért igyekezett kiválóbbnak, jobbnak lenni környezeténél, hogy méltó maradjon arra a magaslatra, melyre őt a Szabó Pali idealizmusa helyezte.

S most mégis, nagyon, nagyon neheztelt reá. Miért? Miért érezte úgy egyszerre, hogy ez a valamás mától kezdve — szentségtörés. Miért? ...

Néma kérdésére mintegy válaszként a Pántelky hangja csendült meg mellette.

— Önt is megidézte ez a második Orpheus, csakúgy, mint ezt az egész társaságot, — kérde Dénés, gúnynyal palástolva bosszúságát, mert a Lila hallgatását egészen másképpen értelmezte.

— Természetesen, — felelt a leány könnyebbülten fölsóhajtva, mert nagyon örült, hogy a csend meg volt törve. — Tudja, mit szokott László mondani, folytatta könnyedén: — Azt, hogy a hamelni patkányfogó szelleme minden igazi zseniében újra él.

— Az istenért, csak nem tekint bennünket, mindnyájunkat, ahányan itt vagyunk megigézett patkányoknak? — nevetett Pántelky, az áhítattal hallgatókat sorra szemügyre véve.

— Nem, — felelt Lila meggyőződéssel, — nem kétlem, hogy vannak köztünk: gyermekek is. De nemde? mindig, az egész világtörténelmen át, csakis ennyi volt a különbség?

— Értem! a patkány az a tömeg? — kérde Pántelky érdeklődéssel.

— Igen, vagy ha úgy tetszik, a nagypublikum, mindig a László szavait ismétlem, — vetette közbe Lila mintegy önvédelemképpen. — Ő tehát úgy tartja, hogy azok, akik sem a művész lényét, sem művészetüket meg nem értve, mégis követik, mert muszáj, mert nem tehetnek másképpen, ezek a patkányok. Ellenben azok, akik ösztönszerűleg s mégis öntudatosan követik azért, mert vele sírnak és vele nevetnek, mert énjökből száll a nagy leigázó dala, költeménye vagy harci riadója — azok a gyermekek!

— Úgy van! — felelt Pántelky meggyőződéssel. — Mindebből pedig azt látom, — tette hozzá boldog mosolylyal, — hogy nem hallgatott oda, mikor Szabó szebbnél-szebb nótáit előadta.

Lila pirulva fordította el fejét és szemei egy pillanatig a Szabó sápadt arcán pihentek.

— Szegény fiú, — gondolta, egyszerre átértve annak szenvedését s legott feledte, hogy neheztel reá.

— Köszönöm! — szólt hozzá és egyszerű, közvetlen szívességgel nyujtá kezét a fiatal embernek.

De Szabó alkalmasint nem vette észre e mozdulatot, mert viszonzatlanul hagyta azt. És Lila

most már nem haraggal, de sajnálattal nézett utána, midőn nehézkes tétova léptekkel sietett ki az imént zajossá vált sátorból, az óriás tölgyerdő ezer zsongásból összeolvadt áhítatos nagy csöndjébe.

VII.

Nem hiszem, hogy sok olyan politikai ellenfél akadt volna az országban, mint Ugody és Pántelky volt. Amíg ugyanis korteseik keresztül-kasul járták a kerületet, itt-ott véres verekedésre buzdítva a Pántelky-pártiakat az Ugodyak ellen és viszont, addig a két jelölt békés egyetértésben ült az Ugody-park nagy fái alatt és meg-megbeszélték választási esélyeiket.

— Talán nem is lenne jó, ha Köből Gyuri hallana bennünket, — nevetett Ugody. — Mindjárt kevesebb önbizalommal szidalmazna téged az én becsületes fülesdi választóim előtt.

— Az ám! Mócsy Pista meg engem nem dicsőítene Pentelén olyan lelkesedéssel. Mellesleg mondva, sohasem láttam olyan veszekedett ellenkortest, mint az az én új barátom. Hidd el, az nem engem akar megválasztani, hanem...

— Engem akar megbuktatni? Tudom! Pedig mondhatom, hogy éppen azzal kötelezne hálaára.

— Hogyan? Te nem vágyódo! a mandátum után? — kérdeztee Pántelky meglepetve -- de de hát akkor miért léptél föl?

Ugody egy percre elgondolkozva nézett szivarfüstje után, de aztán egész nyíltan tekintett Pántelkyre és nyugodtan válaszolt:

— A feleségem vágyik föl Budapestre. Tudod, így falun nagyon nehéz a gyerekeket nevelni. Mindezt belátom és ezért léptem föl.

— Nem értelek, — vallotta Pántelky.

— Pedig nagyon egyszerű a dolog, — felelt Ugody fáradtan. — A városi életet sohasem szerettem, de munkakör nélkül éppen örületesnek tartom. Nevezd ezt gyerekségnek, elfogultságnak részemről, de biztosítalak, hogy úgy érzem; és ha már föl kell menni, inkább olyan állásba szeretnék kerülni, amiben esetleg használhatok az én parasztjaimnak s nem csak úgy naplopó módjára lézengeni ottan.

— Úgy hiszem, képviselőség nélkül is tudnál te dolgot találni.

— Hogyne! Csakhogy az én munkámhoz nem lenne szükség dezertálásra.

— Dezertálásra? Hogy érted ezt? Különös! Lásd, én meg úgy érzem, hogy én csakis ott leszek otthon a klubban, a házban, a tömeg...

— Feje fölött, — vágott szavába Ugody, helyéslőleg bólintva. — Úgy van. Ez a helyes. De éppen mint ahogy neked ott a helyed, így tőlem bűn, ha elhagyom falum népét és gazdaságomat, mert reám itt van szükség. Neked a tömeg kell, hogy tapsoljon, nekem a népem, hogy vezessem...

— És tanítsam... úgy-e. László? — mondta Lila, bátyja homlokát megcsókolva. — Bocsássanak meg, hogy zavartam önöket, — tette hozzá Pántelkynek kezét nyujtva, — de nagy ujságot kell magoknak megsúgnom.

— Nos?... Milyen jól nézünk ki ma! — enyelgett Ugody, huga derekát kartávolságra tartva és úgy gyönyörködve a leány ragyogó szemeiben.

— Igenis, régen tudom, hogy gyönyörű va-

gyok, — felelt Lila nevetve — de hallják a nagy újságot... vagy nem kíváncsiak?

— Hogyne, hogvne!

— Nos, mama éppen most kapta meg a hírt, hogy a várhegyi nőegylet elnöknőül választotta.

— És ez olyan nagy dolog? — kérdezte Pántelky közönyösen. — Különben most jut eszembe, az én anyám is visel ott valami tisztséget, elnöknő vagy tiszteletbeli kis isten vagy ilyesvalami.

— Szégyelje magát! Az ország boldogításán jár az esze és a saját megyéjének jótékony egyesületeivel meg — nem is törődik.

— Ég óvjon és önt is, Lila nagysád! — nevetett Pántelky. — Mit gondol? Volt valaha haszna egy jótékony egyesületnek Magyarországon?

— Hogyne! — felelt Lila meggyőződéssel — azoknak, melyek munkára tanítják védenceiket.

— És hiúságra védnökeiket.

— Tehát minden jótékonyt elítél?

— Óh nem. Csak más alapon rendezném, először is: centralizálnám — felelt Pántelky.

— Ezt is?! — kiáltá László eliszonyodva, mert mint megcsontosodott megyei ember, mindig irigységgel, sőt fájdalommal nézte a főváros fölvirulását a vidéki városok rovására. Most is erre gondolt s ezért nem vette észre azt sem, hogy ez az egész beszélgetés csak ürügy Pántelkynek arra, hogy Lila hangját hallja és lássa azt a minden gondolatot visszatükröző kifejezésteljes leányarcot közel magához.

— De hiszen, — kiáltá Dénes helyéről fölgorva — ha anyja őnagysága elnöknő abban a...

— Nőegyletben.

— Igen, a nőegyletben, akkor valószínű, hogy a tél folyamán Várhegyre jönnek, nemde?

— Azt hiszem. Különben is minden évben töltöttünk ott néhány hetet.

— Valóban? Ez idén én is sokat leszek ott...

— De eddig sohasem volt?

— Nem, mert csak az idén örököltünk ott nagybátyám után. Eddig az ország másik végén laktunk, Révparton. Ezt is jogtalanul mondom, hogy „laktunk“, mert én nem sok időt töltöttem eddig a hazában.

— Boldog ember! — sóhajtott Lila. — Hogy szeretnék én is messze, messze menni!...

— És miért nem megy?

— Mert nem lehet! — felelt Lila, fejével a szék támlájára dőlve. — Mit mondana a világ?...

— Aztán folyton növekedő vidámsággal folytatta:

— Hát nem tudja, hogy nekem erre kell a legeslegjobban vigyázni? A világ!... Mit mondana a világ!... A széles nagy világ?... Óh dehogy! Ahhoz nekem semmi közöm. Az én világom egy előítéletekkel körülsáncolt mikroszféra, melynek határait Cella néni, Etelka néni, Trézsi néni, Józsi bácsi... szóval, egy pár tucat bácsi és néni jancsárokhoz méltó éberséggel őrzik. És milyen nagy fáradságukba került szegényeknek arra ügyelni, hogy az a másik, az igazi világ, az, amelyben küzdenek az igazságért, az emberi jogokért, az egyéni szabadságért, örökre zárva maradjon előttem — a szent tradíciók nevében!

— Lila! — kiáltá László szemrehányó hangon.

De a leány csengő hangon fölkacagott.

— Nem panaszképpen mondom ezt, most már mulattat!... Amióta tudom, hogy nem értek célt, mert annál az igazi világnál is van egy igazibb és abból nem tilthat ki se vén néni, se lángpallos... csak a Végzet — tette hozzá gondolat-

ban, de ezt nem hallhatta senki. Hanem azért mégis örült, hogy az Olga érkezése véget vetett ennek a beszélgetésnek, amelyben már-már elárulta magát.

Istenem, csak azt ne! Ne tudja senki, ne is gyanítsa, hogy azt a legigazibb világot azóta fedezte föl, amióta Pántelky Dénessel megismerkedett. Hogy a szamosberki multság óta ő, Ugody Lila, a „vén leány“, álmodni mer boldogságról, szerelemről. Ah, a rég elhantolt nagy csalódás és talán még inkább azok a magányosságban töltött évek mily bizalmatlanná, mily túlságos érzékenynyé tették őt környezetével, legkivált saját magával szemben! És mentől világosabban látta, hogy most ért életének forduló pontjához, annál féltékenyebben őrizte titkát mindenki elől.

De az Olga sas-szeme elől nem tudta eléggé elrejteni. Amit se a László testvéri szeretete, sem Pántelky viszontszerelemre vágyó szenvedélye ki nem bírt találni, azt ő úgy olvasta a Lila lelke mélyén, mintha írva látta volna.

— Hallatlan! — gondolta, amint a gyanutlan társasághoz közelített. — Egy pár hét előtt még a fiamat adoptálta volna, most meg férjéről ábrándozik. De csak lesz esze ennek a Pántelkynek, hogy el nem veszi, hiszen legalább két évvel fiatalabb, mint ő. Még az kellene, hogy elessünk Ugodtól ő miatta... annak már igazán semmi értelme, hogy egy leány akkor menjen férjhez, amikor a testvérje gyerekei az örökségre számíthatnak... Istenem, Istenem, hogy menthetem meg gyermekeimet ettől a nagy csapástól?

És mert nagyon jó kereszténynek hitte magát, gondolatban forró imát rebegett, kérve a mennyek urát, hogy ez a házasság soha létre ne jöjjön.

De egyelőre fölöslegesnek tartotta a bele-

avatkozást. — Valószínűleg választásig Pántelky nem fog „declarálni“, — tűnődött. — És dicséretére válják Lilának, nem valami bátorító a modora vele szemben, néha még úgy is bánik vele, mintha ki nem állhatná. Mindig is az volt a hibája, füzte gondolatait tovább, hogy senkiben se mert bízni.

Olyanformán van ezzel az én szép sógor-nőm, mint rák a haladással, ha nagynehezen, sok megfontolás után végre tesz is egy lépést előre, a legcsekélyebb gyanú elég neki arra, hogy legott gyorsan, hirtelen visszahúzódjék. Hátha még egy vallomást megneszel, akkor lesz igazán egyszerre... csupa olló! — nevetett a szerető rokon magában és igen meg volt szellemes hasonlatával elégedve.

Mialatt Olga asszony ekképpen elmélkedett, azalatt Lila és Pántelky messze elbarangoltak a kertben. Valahogy mind a ketten örültek, mikor Olga közelségéből kivonhatták magukat s ezért most is, mihelyt megpillantották, hogy feléjük közeledik, ösztönszerűleg tennisz rakettjeiket kezdték keresgélni és egy „match“-ra hivatkozva, elsiettek. De alig haladtak száz lépésnyire, mindketten teljesen megfélekedtek a világ összes sportjáról és mély gondolatokba merülve, egy darabig szótlanul lépkedtek egymás mellett a kert szövevényes utain.

Olga vállatvonva nézett utánuk, aztán Lászlóhoz fordult.

— Hogy állunk? — kérdezte és igyekezett egy kis összegyűrt választási jelvényt fölbodrozni.

— Ahogy vesszük; jól! — felelt Ugody vállát vonva.

— Ha te jónak mondd a helyzetet, akkor biztos a bukás, — súgta vissza felesége. — Nézd,

ott ismét közeledik egy szekérnyi dalikázó magyar.

— Igen, kortesek — bólintott Ugody egy új szivarra gyújtva. — Kérlek, eredj és rendeld meg...

— Hogy etessék, itassák őket, — kiáltott Olga férje hangját utánozva. — Ugy-e?...

— Te akartad így — válaszolta László nyugodtan.

— Igen, de nem tudtam, hogy... Különb-
ben is, úgy látom, hogy ezek nem is a te embereid.

— Mindegy! — felelt Ugody közönnyel. — Neki is kell kortes!

— Bolond, — sziszegte Olga dühösen, de hangosan csak annyit mondott, hogy: — És ez a komédia még három hétig fog így tartani.

— Még három hét! — mondta majdnem ugyane percben Lila is és igyekezett a könnyed társalgási hangnál megmaradni.

— Igen, — felelt Pántelky a választás esélyeire gondolva — harmincadikán ilyenkor már tudni fogjuk, hogy ki a győztes.

— Maga! — kiáltott Lila meggyőződéssel.

— Úgy gondolja? — kérde Dénes hirtelen megállva. De Lila már is észrevette magát.

— Érzem! — felelte tehát tréfás ünnepélyességgel, aztán hangosan fölnevetett: — Tudja! Az ilyen magamféle vén leánynak már lehetnek előérzetei.

De Pántelky bosszúsan rázta a fejét.

— Kérem, nagyon kérem, — mondta türelmetlenül — ne emlegesse folyton a korát. Mire jó az? Mi különbséget tesz az önnek, vagy nekem, hogy valahol valamely templom vasszekrényében, minő dátumokkal ellátott okmányok hevernek?

— Óh, igen is óriási különbséget! — felelte Lila némi nyugtalansággal, de aztán erőt vett magán és enyelegve folytatta. — Kérdezze meg csak Olgát, ő majd megmagyarázza, hogy...

— De én nem akarom őt megkérdezni, hanem magát... Lila?! Miért húzódik tőlem? Lila, kérem, maradjon! — könyörgött a leány tekintetét keresve. — Szóljon egy szót? Olyan nagyon nehéz azt az egy szót kimondani? Megtanítsam reá? Lila én... — De Lila ijedten, elutasítón nyujtotta feléje kezét.

— Az égre kérem, hallgasson! — súgta két-ségbeesve.

— Miért hallgassak? — felelt Dénes, hatalmába kerítve azt a két napbarnította kis kezét, melyeknek őszinte becsületes szorítását olyan nagyon szerette. Olyan erélyes a fogásuk, mint egy férfié és mégis olyan gyöngéden símulnak a tenyerembe, mint egy-egy holtra ijedt kis madár, gondolta ma is, amikor Ugodra érkezett. De most többre, sokkal többre vágyott! Arra, hogy azok a kis kezek övéi is maradjanak örökre.

Lila szelid ellentállással vonta el őket a Dénes kezeiből.

— Ne gyerekeskedjünk, kérem! — mondta szomorú mosolylyal és sietett elfordulni.

Dénes azonban csak vállat vont boldog könnyelműséggel és újra megragadta a leány kezeit, hogy forró szerelmes csókokkal halmozza el őket.

— Miért néz olyan ijedve reám? — kérdé közbe-közbe és nevetés is, aggodás is remegett hangjában. — Hát nem tudja, hogy szeretem?

... Lila — súgta közelébb lépve hozzá — Lila!... Még mindig nem szól hozzám?... De nem! — kiáltá — ne is szóljon, csak azt engedje meg, hogy én elmondjam magának mind-

azt, ami egy hónap óta gyűl, gyűl, gyűl a szí-
vembe!... Ugy-e ezt megengedi? — enyelgett
behízelgőn.

És Lila szeméit behunyva, fejét egy virágzó
klematisztől befutott szomorú nyírfához tá-
masztva hallgatta a Dénes szerelemtől túláradó
szavait és teljesen, tökéletesen, minden vissza-
tartás nélkül engedte át magát annak az érzelem-
nek, mely, úgy hitte, számára nem lélezhetik
többé. Igen, Ugody Lila életében először volt bol-
dog, végtelenül boldog, mert szeretett és viszont-
szeretett.

És mégis! Ajkai némán maradtak. És azt a
szót, melyet kérve-kért tőle az az egy valaki,
akiért örömetst áldozta volna életét, az az egy, akit
érintetlen maradt szíve egész szenvedélyével imá-
dott, azt az egy szót mégis volt ereje — ki nem
mondani!

— Dénes, — súgta közelebb lépve — és
hangja színtelenül, idegenül hangzott saját ma-
gának is — Dénes, hallgasson reám! Ne áltassuk
magunkat. Ennek az egész... édes boldogság-
nak, — szerette volna mondani, de ő azért csak
azt mondta, hogy: — gyerekségnek — végét kell
vetnünk!... Nem! Kérem most már én könyör-
gök, hogy hallgasson meg! — kiáltott, kezeit háta
mögé rejtve, hogy reszketésök el ne árulja szívé-
nek vergődését. — Dénes, nézze! Legyünk oko-
sak. Felejtsük el mindketten ezt a pár percet, ta-
lán nem is lesz az olyan nehéz föladat! — önnek,
ezt akarta mondani, de ezt az utolsó szót ideje-
korán visszafojtotta.

— De miért? — kérdé Pántelky indulatosan
— miért kínoz, Lila? Miért nem akar enyém
lenni, mondja, miért?

És Lila végtelen szomorúsággal nézett reá.

— Hát nem érti, Dénes? Azért, mert nincs hozzá jogom! — felelt halkan, minden szót hangsúlyozva.

— Joga? — kérde Pántelky megütközéssel.
— Joga?

— Igen, Dénes, — jogom! Tudja-e hány éves vagyok?

— Már megint! Oh Lila, hányszor kérjem, hogy hagyjon fel korának emlegetésével.

— De nem tehetem, Dénes! kivált most nem, mikor ön arra kér, hogy felesége legyek, — én, önnek? én a vén leány, én a mult... tette hozzá könnyeit nehezen leküzdve.

De Pántelky ajkait harapdálva állt ott mellette.

— Lássa, Lila, — mondta aztán idegesen — ez, ez a gyerekség, amit ön mível! Hányszor mondjam, hogy semmi közöm a korához? Különben is, igazán olyan vén leány maga? — évődött mosolyogva. — Mit gondol, hány leány megy férjhez az egész művelt nyugaton, aki egy nappal sem fiatalabb magánál?

— Tudom, — felelt Lila önkénytelenül mosolyogva — de azok messzebb vannak Ázsiától, mint mi.

— No lássa!... — nevetett Dénes. — Remélem, engem sem tekint egészen kirgiznek? Lila! kérem? — folytatta előbbi komolysággal — ne gyötörjön tovább... mondja...

De Lila ismét szavába vágott.

— Dénes — felelt ezúttal nyugodt, megfontolt hangon — arra kérem, hogy most ne kérjen tőlem semmit, csak — tette hozzá még halkabban — most ne!

— Hát mikor? — felelt Pántelky, reményt merítve Lila szavaiból.

— Majd később, máskor, néhány hónap múlva! A télen, igen, igen, a télen! — felelt a leány, könnyein át mosolyogva.

S bár szíve aggódva kérdezte: hátha elfeled addig? Ugody Lila, az erélyes, férfias Ugody Lila mégis örült, hogy a gyávák és bölcsek módszeréhez folyamodhat és halasztást kért a végzettől. Aztán, mielőtt Pántelky megakadályozhatta volna, elsietett.

A fiatal ember ragyogó szemekkel nézett utána. Szeret, ismételte, csak olyan áradozó boldogsággal, mintha nem is egy huszonhat éves komoly képviselőjelölt, de egy elsőéves jogászyerek lenne. Szeret! ezt tudom... Ezért legyen meg a kívánsága és majd csak Várhegyen kér-dem meg azt, hogy akar-e az enyém lenni... Várhegyen?!... Mit szól majd a mama? villant meg agyában, de hamar elűzte ezt a kellemetlen gondolatot. Végre is — önálló vagyok!... felelte önmagának, inkább daccal, mint meggyőződéssel.

VIII.

Aztán izgalmas hetek következtek, melyek némileg háttérbe szorították a szívügyeket.

A két ellenpárt emberei ugyanis gyakorta csunya összeütközésekbe keveredtek, még vér is folyt egy-két faluban. Ezért, míg Pántelky kisebb-nagyobb összegek széjjelosztása révén igyekezett a szenvedélyeket lecsillapítani, addig Ugody László alig győzte a sok csitító, békítő beszédek elmondását.

Nem is volt boldogabb ember nálánál, amidőn látta, hogy a választás napján Pántelky Dénest emelik vállaikra a lelkes honfiak és nem őtet!

Csak Olga nem tudott az események ilyenén fordultával megbékélni.

— Tudtam! — kiáltá gyilkos pillantást lövelve férjére — tudtam! Most aztán ülhetünk újra Zsongóréten s marad minden a régiben.

— Hála Istennek! — felelt László meggyőződéssel. — Kárpótlásul, — tette hozzá tréfásan, békítőleg — mihelyt haza megyünk, megteszem, amire olyan régen vágytál és fölépíttetem az emeletes tyúkólt. Jó? ...

— Köszönöm! Igazán nagyon kegyes! ... S ebben az ígéletben egészen magára ismerek. Olyan ügyetlen, hogy elveszt egy biztos kerületet, jobban mondva: tálcán viszi azt oda egy sárgaszáju ficsúrnak és azt hiszi, hogy engem egy ostoba tyúkóllal kárpótolni lehet.

— Olyan nagyon vágyott Budapestre?

— Olyan nagyon vágytam arra, hogy maga keressen.

— Ugyan mit?

— Vagyont.

— Azt hiszi, hogy olyan könnyen megy?

— Csak akarni kell! Maga is éppen olyan jól tudja mint én, hogy hány embernek volt már lépcső a képviselőség.

— Lépcső, édes? Nem gondolt arra soha, hogy lépcsőről le is lehet gurulni? — felelt Ugody szomorúan.

Olga türelmetlenül vont vállat:

— Az igaz, hogy se magával, se Lilával nem lehet öt percig diskurálni anélkül, hogy az „ev. ref.-fel“ súlyosbított nagy római jellem ki ne üsse fejét valahol!

László pár percig szótlánul járt-kelt a szobában, aztán újra megállt a felesége előtt:

— Néhány hétre meghívtam Lilát Zsongórétre, jól tettem? — kérdé sétáját folytatva.

— Ha nem jól tette volna is, mindegy lenne, ha már meghívta, — felelt Olga bosszúsan, — de különben jó, ha jön. Laci számára úgylis rengeteg a varrni valóm, legalább segít, legyen valami haszna a világon! — tette hozzá nyomatékkal.

— Olga!

— Hát nincs igazam? De ne beszéljünk erről! Tudom, hogy ti mind, titkon még a mama is, valami extrát láttok a kedves sógornéban. Pedig azért, hogy valaki más, mint más, azért az még sehol sincs bebizonyítva, hogy különb is másnál!... Ahá!... Most megharagítottam, úgy-e meg? — kiáltá csufondárosan örvendezve.

— Óh, a viláért sem, — felelt László nyugodtan. — Nagyon jól tudom, hogy te sem hiszed, amit most beszélsz s csak az én bosszantásomra mondd... De én minderre csak azt felelem, édes, — folytatta ismét Olga elé állva, — hogy a mi Mariskánk soh'se vegyen magának jobb mintaképet a nénjénél...

— Milyen udvarias velem szemben! — nevetett Olga elvörösödvé. — Én pedig azt felelem, édes, hogy inkább a terítőn lássam még ma, sem-hogy arra a válogatós vén leányra hasonlítson...

Ugody László felelet helyett vette kalapját és kiment a szobából. Minek vitatkozzék? Minek folytassa ezt a párbeszédet Olgával, mikor tudja, hogy úgy sem fogja győzni érveléssel s kettőjük között mindig az ő lelke szenved vereséget az asszony érdes gondolkozásával szemben.

Ezért örömmel nézett a legközelebbi napok elé, midőn Lila lesz vele mindig. Mennyi új terv forrott agyában, mennyi megvalósításra váró eszme, milyen jó lesz azt hugával megbeszélni, tette változtatni.

És Lila szintén alig várta, hogy Zsongóréten lehessen, mert mostani izgatott kedélyhangulatában olyan nehezen viselte el zúgolódás nélkül a nénik folytonos tanácsait és fejcsóválgatásait. De meg amióta Dénes elutazott, minden fa, minden virág csak árvaságát jutlatta eszébe s ezért igazán boldog volt, mikor végre a két úti-kocsi előállott.

Azonban a fölülélnél némi nehézségek támadtak. Ugyanis valamennyi gyerek Lilával akart utazni.

— Én ülök Lila néni mellé. De én! Ugy-e csak én? — rimánkodtak, cívódtak a kicsinyek iszonyu zsibajjal. Hanem Olga hamarosan véget vetett e versengésnek, még pedig úgy, hogy Pन्द्रit annak minden kapálódzása és sivítása ellenére magához emelte, Manikát pedig szigorúan rendelte magával szembe a kis ülésre. Csupa szerencse, hogy nem hallotta, amint Lacika — a másik kocsin — örvendezve, tapsolva, kiabált:

— Mink Ugodyak együtt! — mondogatta egyre-másra, mialatt apja és Lila közé fészkelte magát, aztán jobbra is, balra is egy cuppanó csókkal fizetve a kiváltságos helyért, kifogyhatatlan volt a csevegésben, kérdezősködésben. De nemsokára nénje vállára dőlve elaludt, s azután sokáig haladt a kocsi egyforma lassu kocogással anélkül, hogy a bennülők megszakították volna a csendet.

Előbb csak a rétek között kanyarogtak s a lovak lábai olykor csülökig dagasztottak a fenekellen sárban, de miután az ugodi határból kiértek, a köves útra jutottak.

— Ejnye be rázós, — nevetett László, fia szöszke fejcskéjét kényelmesebb helyzetbe igazítva.

— Az ám! Az ilyen utat szokta Kőből Gyuri cimbalom-útnak nevezni, — felelt Lila.

— Van itt még zongora is, instálom! — szólt hátra a kiszolgált vén Péter mogorván, ostora hegyével az előttük álló hídra mutatva.

László érdeklődve nézett a rozoga, korhadt alkotmányra, amely néhány öl magasságban emelkedett egy jókora széles folyó fölött.

— Várjál csak! — kiáltott a kocsisnak — úgy látom, tilalomcédula van a karfán.

— Bizony! — csicsergett Lacika, aki a beszédre fölébredt — az van arra a táblára írva, hogy: „E hídra lépni vészes!“ ... Ugy-e Lila néni, az?

— Mán pedig ha nem lépünk rá, hát zikker, hogy megfúlunk az Öntődbe, — felelt vissza Péter. És a magyar paraszt megzavarhatatlan nyugalomával nógatta lovait előre.

— Hogy kalimpál! — ujjongott Lacika a híddeszkákra figyelve, melyek egymásután emelkedtek a magasba és lapultak le újra, aszerint, amint a ló lába vagy a kocsi kereke érintette őket.

— Ez aztán dícséri a szamosbecsi főszolgabíró, — nevetett László fejcsóválva; aztán viszanézett, hogy lássa, mit csinálnak a másik kocsin.

— Nini! Leszálltak s gyalog jönnek át, — kiáltá meglepetve.

— Okosan teszik, — felelt reá Lila elpirulva — ha nekem eszembe jutott volna, én is ...

— De nem jutott eszünkbe, se neked ...

— Se nekem! — szólt közbe Lacika fontoskodva.

Lila Lászlóra nézett, aztán a kis fiúhoz hajolva, homlokon csókolta.

— Elég hiba, aranyom! — korholta szeliden. — Lásd mamikád milyen okos, milyen jó, hogy mindenre gondol, ami gyermekeinek hasznára lehet...

— De nekik nem zongorázik a híd! — felelt Lacika kárörvendően. — Ugy-e Péter?

— Nézze, nézze, Lila néni, milyen szép kis madár repül ott, — kiáltá, új szenzációk után hajhászva s aztán mindhárman a körülöttük elterülő nagy síkságra néztek.

— Milyen sivár egy vidék! — jegyezte meg Lila, a minden jelleget nélkülöző tájra mutatva.

— Ugy-e apa, Zsongórét sokkal szebb, ugy-e? — okvetlenkedett Lacika önérzettel.

— Nekünk szebb, mert a mienk, — felelt Ugody. — De különben, — fordult Lilához, — úgy hiszem, festői szempontból is szebb?!

— Hogyne! Igaz, hogy Ázsia, de egészen az ami: ős föld.

— Mondd inkább, ős homok.

— Legyen! De milyen gyönyörű színe van annak a homoknak, mikor az izzó nap fölhevíti!

— Apropos! Elhoztad a festőkészletedet? — kérde László kevés szünet multán.

— Természetesen.

— Ennek nagyon örülök. Tudok egy erdő-részletet, ahonnan különösen szépek a naplementi hangulatok.

— Elhiszem. De ha lefestem, Olga megint gáncsolni fogja munkámat, — nevetett Lila.

— Miért?

— Mert azt mondja, hogy az én koromban már inkább illenék úrvacsora-abroszokat hí-

mezni, semmint holmi napkelteket, napnyugtokat s egyéb „haszontalan“ égmotivumokat felegetni.

László fáradtan vont vállat s ezután ismét mélységes csöndben folytatták útjokat. Lacika rég megunta a telegráfdrótokon pihenő fecskékei számlálni s ezért legjobbnak vélte, ha ismét szundit egyet hazáig. Lila pedig szemeit behunyva engedte képzeletét elkalandozni a közelmúltba és a boldogságot ígérő jövőbe! Mert minden magára erőszakolt okosság ellenére is hitte azt, hogy Dénes hű marad hozzá és hogy rövid pár hónap múlva megkérdi majd tőle, hogy akar-e felesége lenni.

És akkor?

— Milyen boldog leszek! — súgta fohász-szerű rajongással. Mert amióta Pántelky elutazott, szerelmes leányképzelete lassacskán átváltoztatta az igazi Dénest egy ideális tökélyé, akiben napról-napra több csodálni valót és imádásraméltót vélt föltalálni.

Nagyon tisztalelkű asszonyoknál gyakori ez az önámítás. Fájdalom, sok esetben nem egyéb ez, mint a természetnek, ennek a nagy csapdaállítónak fondorkodása. Egyike azon módoknak és eszközöknek, mellyel — tekintet nélkül az egyén boldogulására — egyedül a nagy egyensúly érdekét tartva szem előtt, az ellentéteket: a jót a rosszal, a gyöngét az erőssel igyekszik egyesíteni.

Szerencsére Pántelky Dénes nem volt méltatlan a Lila szerelmére, bár a valóságban igen messze állt attól a magaslattól, melyre a leány helyezte.

De melyik asszony hinné el az igazat, ha távollévő szerelmesét úgy mutatnák meg neki, amilyen valóban? Ugody Lila sem hitt az Olga csí-

pős megjegyzéseinek, aki Dénest álhatatlan, könnyen befolyásolható egyénnek jellemezte és ezért szötte, fonta álmait rendíthetetlen bizalommal. Szóval, az ő szívében is bekövetkezett annak a törvénynek érvényesülése, melyet Stendhal egyszerűen „cristalisation“-nak nevezett.

Ilyen mindent megszépítő, minden nyíló virágot hálával fogadó hangulatban érkezett Lila Zsongórétre. Arra a homoktenger közepén álló kis smaragd-oázisra, mely valahogy mindig az örökbéke érzését keltette Lilában.

Olyan csendes, derűs kis otthon benyomását tette is az, hederával befutott régi házával, vizililiommal benőtt kis tavával, melyre szomorú nyirfák hajladoztak.

— Mintha megannyi aranypénzes kaláris volna reájok aggatva, — jegyezte meg Lila a festő lelkesedésével. És valóban, amint azokat az ezüstsínórhoz hasonló hosszú sugár ágakat ide-oda lengette a szellő s a szívalakú aranylevélkék lóbálózni, csilingelni kezdtek, határozottan valami mesekirályné ékszerét juttatták a szemlélő eszébe, kivált ha a fűbe fekve tekintett föl reájuk.

— Valld be édes, — mondotta egy reggel Lila, mikor távol az Olga csattogó rendszeretétől, Lászlóval a tag végén sötéllő kis fenyveserdőbe barangoltak, — valld be, hogy örülsz, mikor itthon lehetsz.

— De mennyire! — nevetett László. — Csak én tudom, hogy milyen jó azt mondhatni újra, hogy: „átvette a tücsök csendes birodalmát“.

— S milyen boldogok a zsongorétiak — felelt Lila. — Tegnap beszéltem az öreg Pócsy Zsuzsival, sírt örömeiben, hogy az ő gazdájok nem hagyja el őket.

— Igazán? — kérdé László örömmel. —

Magam is úgy hiszem, legjobban van így. Igaz, hogy kis, jelentéktelen kört választottam törekvésemnek, mindössze egy kis falut, alig ötszáz ember ügyét, baját istápolni, javítani...

— Hát nem elég az? — vágott szavába Lila élénken, — ha sok ember így gondolkoznék, mint te, milyen más volna az ország egypár év alatt!

— Óh, ahhoz még sok minden egyéb is kellene. Például... De nem! Ma nem bölcselkedünk és nem is sírunk a haza sorsa fölött, hanem önző megelégedéssel élvezzük ezt a gyönyörű őszi napot.

— Helyes. Hanem azért legközelebb mégis végig fogsz vezetni az új béreslakásokon, nemde?

— Szívesen. Majd nekem is lesz egy kéresem hozzád, sőt nem egy, de száz?

— Állok elébe! — felelte Lila tréfás méltósággal. — De tudod mit, László, mindenekelőtt volna nekem egy indítványom.

— Nos?

— Tehát, mit szólnál ahhoz, ha azt mondanám, hogy rendezzünk egy ünnepélyt szerencsés — bukásod emlékére.

— Az Istenért! Mi jut eszedbe? Csak nem kívánod, hogy még egyszer ünnepelt férfiú legyenek? — kiáltá László megrémülve.

De Lila hangosan fölkacagott:

— Bizd csak reám!... Ugy-e most van a penitenciás hét?

— Most. Vasárnap fogunk újkenyérre áldozni.

— Helyes. Én tehát azt indítványozom, hogy az angolok szép szokását követve, mink is rendezzünk egy igazi „harvesting festivalt”: egy aratási hálaadó ünnepélyt. Tudod, egy olyat, amelyet magad láttál Townbridgeben, jó?

— Ah! Ez nem is rossz gondolat!...

— Örülök, hogy így találok, — felelt Lila örömmel.

És erre rögtön le is telepedtek a puha fenyő-pelyvére, hogy haladéktalanul megbeszélhessék a rendezés részleteit.

— Itt vagytok? Csakhogy végre rátok találok! — szakítá meg beszélgetésüket Olga, aki karján egy idomtalan kulcsos kosárral, lábain férjének egy pár kitaposott sárcipőjével, de azért fülében az elmaradhatatlan óriás gyémántokkal közelített feléjük. Reggeli ruháját csaknem térdig fölfogta, hogy a szederindák között bátrabban lépegessen; pedig azon a reggeli ruhán már nem sok kímélni való volt, mert régen lehetett az, amikor Monaszterly mint díszes, látogatóöltözéket leküldte. Azóta erősen belemarkolt az idő paszomántjaiba és ugyancsak megtépázta őket. De Olga nem nagyon bánta. Ő csak azt tartotta szem előtt, hogy sok pénzt fizetett érte, ezért el volt tökéelve, hogy viselni fogja „utolsó rongyig“.

— Merre bujkáltok mindig? — zsörtölődött Liláékhoz érve. De László mégis kiérezte hangjából, hogy valami jó hírt akar közölni.

— Fogadjunk, hogy... — kezdte nevetve, de a felesége közbevágott:

— Kár lesz fogadni! — mondta diadalmasan. — Ugy-e arra gondolsz, hogy megkötöttem a szerződést Mózsival a tejeladásra nézve?... Nos tehát, nem az. Hanem lezorítottam a kerti napszám árát.

— De Olga! — kiáltották a testvérek egymásra tekintve. — Éppen most, mikor az árvíz olyan nagy kárt tett a szegény falusiak erdejében? Hát nem tudod, hogy az egész téli fakészletük elúszott?

— Hogyne tudnám! Hiszen éppen azért! Nem értitek? — kérde Olga őszinte csodálkozással. — De hiszen éppen azért!... Eleintén volt ugyan egypár elégedetlen, így például a kis Funyi Erzsike elkezdett hetvenkedni, de persze ő is hamar beadta a derekát, mert megmondtam neki magyarázva, hogy: jól van, leányom, aki nem akar akkor és annyiért dolgozni, mint ahogy én rendelem, annak a kerti kútra sem szabad majd jönni. Ez természetesen hatott, mert tudod ugye, — fordult Lilához, — hogy az egész faluban ez az egyetlen iható víz.

— Legközelebb még adót fogsz kivetni a szerencsétlenekre, amiért szomjaznak, — mondta Lila méltatlankodva.

De Olga vállat vont és fölkacagott.

— Ha Lászlónak tetszett megbukni, most már én fogom megmutatni, hogy hogyan kell vagyont szerezni.

— Nyúzva?

— Baj is az! A paraszt bőre olyan, mint a pók lába, ha kihúzzuk, újra nő! — felelt Ugodyné hiányos természetrajzi ismerettel, de boldog ön-elégültséggel.

László, aki az első perctől kezdve elhatározta, hogy a gazdaságában dolgozó napszámósok bérét fogja olyan arányban emelni, amilyen arányban Olga leszállította, — többé nem vitakozott feleségével, inkább a Lilával megtervezett kis templomi ünnepélyről kezdett beszélni. És ezúttal Olga sem talált tervükben kifogásolni valót; sőt egész jókedvűen s nála szokatlan melegséggel kezdett a dolog iránt érdeklődni.

Lila igen el volt csodálkozva e nem várt támogatás fölött, de az Olga vallásosságában vélte azt megmagyarázva. Mert, bár sógornője gyak-

tan csúfolta az Ugodyákat merev nézeteikért, melyeket egyszerűen „ev. ref.“ túlzásoknak nevezett, ő még anyósán is túltett vallási türelmetlenségben és szűkkeblű malom alatti dogmaival. Arra meg éppen mindig kész volt, hogy a szomszéd faluk urait túlszárnyalja az eklézsia iránti buzgalmával.

S míg Lila és László csak azon gondolkoztak, hogy a népnek ezen a módon is fejlesszék szépérzékét, mely kivált református vidékeken, valószínűleg a szentírás hibás értelmezése folytán, vagy csupán ellentétképpen a katolikus vallás fényűző szertartásaival szemben, oly nagyon el van nyomva, addig Olga folyton azon örvendezett, hogy a fülesdiék és a tyukodiak milyen irigységgel nézik majd a zsongórési templomot. De talán még ezenkívül egy más, be nem vallott oka is volt hirtelen támadt szolgálatkészségének...

— Megyek is rögtön és beszélek a tiszteletes úrral, — kiáltá helyéről fölugorva. És Lila, bár nem tudta magának megmagyarázni, hogy miért, mégis ösztönszerű gyanakvással nézett utána.

Olga azonban ismét fölhúzogatta kopott bارسony ruháját és hátra se nézve, férfias nagy léptekkel lábalt fagyökereken, futóiridákon keresztül a paplak felé.

S amit Lila eleinte inkább csak művészi hajlamát követve indítványozott, az rövid pár nap múlva szenvedéllyé fokozódott nála, mint különben egyáltalán minden, ami tétlenségre kárhözhatott cselekvési hajlamát egy időre kielégítette.

És valamint a dísztelen, unalmas kanavász szövete a legalkalmasabb alap arra, hogy találékony finom kezeckék egész csodanövényzetet, soha nem látott, a valóságnál is szebb madarat,

pillangót varázsoljanak reája, úgy az az egyszerű kis falusi templom is kitűnő alapnak bizonyult arra, hogy a Lila művészi gondolatai alakot öltsenek benne.

És valóban ő volt a lelke az egész rendezésnek, bár természetesen az Ugody-háznép aprajánagyja segédkezett neki.

Csodálatosképpen Olga volt a legtevékenyebb, legengedelmesebb segédje.

Reggeltől estig mászta a létrákat, ugrott magas állványokról le s föl és mikor mindenki a fáradtságtól alig vánszorogva vonult ki a templomból, őt még mindig ott lehetett látni zöldséggel, gyümölcssel telerakott súlyos ládákat, kosarakat emelgetve.

Lila alig hitt szemének, midőn e túlzott tevékenységnek tanuja lett.

— De Olga! — kiáltá nem egyszer, — mi jut eszedbe, így kifárasztani magad?!

De ilyenkor Olga különösen csillogó szemekkel nézett sógornőjére.

— Sohase törődjeteK ti azzal, hogy én mit csinállok, — felelt rekedt nevetéssel, — és legott újabb sziszifuszi munkába kezdett. Ha pedig László sietett segítségére, akkor szinte a gyűlölet volt kifejezve abban a kézmozdulatban, mellyel ajánlatát visszautasította. Végre is hagyták, hogy szeszélye szerint cselekedjék. Hiszen mindenki észrevette, hogy pár hét óta zsarnok hajlamait leplezetlenebbül érvényesíti környezetével szemben, mint valaha. De midőn László nemrég azt ajánlotta, hogy orvost hívjanak, mert türelmetlenségei már-már a betegség jellegével bírtak, Olga hallani sem akart ilyesmiről.

— Majd meggyógyulok magamtól, — felelt dacosan, kezeit ökölre szorítva.

Most azonban, mióta a templomdiszítés megkezdődött, mintha az a nagy testi fáradság egyúttal egész idegrendszerét is megnyugtatta volna, férjét kivéve, mindenkiel nyájas és szeretetreméltó igyekezett lenni.

És folyt az előkészület, kora reggeltől sötét éjszakáig.

S míg bent a templomban Lila rendezkedett, addig kint a szabadban Lacika vette kezébe a vezéri szerepet.

Neki is egész csapat állt szolgálatára.

Milyen gyönyörűség volt ennek a rajongó hadnak parancsolni, s erdőn-mezőn szedetni velők a díszítéshez szükséges virágot, faágat.

Lila rendesen messziről meghallotta közeledésüket s ilyenkor fáradságtól remegő térdekkel, de vidám nevetéssel futott elébök.

— Gyertek, gyertek! — kiáltotta egyszer a templomban levőknek. — Nézzétek...

Erre mindenki a kijárat felé igyekezett és ime, ott érkezett a kis karaván. Elöl Lacika lépdelt, melléhez szorítva hímes színes vadvirágait, utána Manika tipegett, aki alig látszott ki a sok kék kattan-kórótól, mely kötényéből, fölgyürt ruhácskájának minden ráncából elő-elődugta csillagfejecskéit. Utána Bujdos, a kiérdemült víz-hordó csacsi lépegetett; ennek hátán pedig ragyogó hederaindák és fürtös komlóvirágok között, mint egy gólyafészekbe feledett kis jövevény, Pondri üldögélt végtelen komolysággal. Végül a tiszteletes úr fiai zárták be a menetet; ez a különben vásott, de ezúttal magától engedelmes kis horda, melynek sorában némelyik a hátán emelte az aranyküllős napraforgókat, de némelyik már egy-egy rémségesen nyikorgó targoncának boldog tulajdonosa volt s erre rakodott föl nehéz zsákmányával. S amint nagy lármával,

nevelve, danolva közeledtek a templomhoz, lép-
teik nyomán porfelhő kelt a falu csendes útján.

S mintha nem csupán a mindenünnen elő-
siető menyecskék, anyókák lelték volna gyönyör-
rőségüket ez életörömtől sugárzó csoportban, de
még tán a lemenő nap is kedvét találná bennök,
mert íme, egyszerre aranszíneket szótt, vörös-
zománcot font mindenik virágba, minden gyer-
mekfejre; sőt még az utca porát is ragyogóvá
tette körülök búcsúsugarával.

— Mama, mama! — ujjongtak az Ugody-
gyermekek, mihelyt Olgát az ajtóban állva meg-
pillantották.

De Ugody Lászlóné, a körülállók nagy meg-
lepetésére, nem hogy viszonzta volna a vidám
köszöntést, hanem inkább mintha csak mene-
kedni akarna előle, gyors elhatározással vissza-
lépett a templomba és magára zárta annak aj-
taját.

— Újabb szeszély, — gondolta Lila szomorú-
rúan — aztán ő is, László is a gyermekekkel
kezdték foglalkozni.

Ezalatt pedig bent, az ünnepi díszben pom-
pázó kis templomban Tenke Olga, a mindenki-
től tisztelt, mindenkitől csodált mintaasszony
sírt, zokogott szíve szakadtából. Arcát kezeibe
temetve, fejjel a könyöklő párkányára borulva,
görnyedezett ott megsemmisülve.

— Miért, óh miért kell ennek így lenni? Én
uram Istenem! — tört ki néha-néha zaklatott
szívéből. — Miért rendelted azt, hogy jövő ilyen-
korra egy negyedik is itt legyen szeretetben, va-
gyonban a három nagyobbbal osztozkodni?! Én
Istenem, hát muszáj az?... Miért?! — kérdez-
gette kezeit tördelve és talán nem is tudta, hogy
ilyenkor imádsága inkább lázadó vádként, sem-
mint jámbor fohászként száll az Ég urához.

IX.

És végre elérkezett az új kenyér áldozatának reggele. Még mielőtt megkondultak volna a harangok, azok a harangok, melyeket László és Olga adtak a templomnak esküvőjük emlékére s amelyekről azt állítják a falubeliek, hogy míg a nagyobbik, az, amely a László nevét viseli és melyben állítólag „egy egész véka ezüst“ van beolvasztva, az méltóságteljesen, komolyan mindig azt búgja, hogy: „*Ű-gody, Ű-gody*“, addig az a másik, az a kis csorba, amit a nagyságos asszony öntetett, valószínűleg a szegény emberek keresetéből lehúzott rézkrajcárokából, az mindig csak azt nyelveli, hogy: „Tenke, Tenke, Tenke“, hogy szinte fáj a fülnek hallani.

Nos tehát, még meg sem kondultak azok a híres harangok, midőn már is olyan tele volt az utca néppel, mint Szamosbecs piaca nagyvásárkor. Még úri kocsi is érkezett a szomszéd falvakból, kaptos bibliákat szorongató, suhogó, fénylő, fekete selyembe öltözött „borzaszló nagyurakkal“ —, mint ahogy Pócsi Zsuzsa magyarázta.

És a cinterem legott számos kis csapatnak találkozóhelye lett, amelyekben természetesen sok szó esett az Ugodyakról.

— Azt mondta a tiszteletesné pesztrája az én Julcsámnak — jegyezte meg Kondorné, a szomszéd falu földbirtokosnéja, — azt mondta, hogy valami csoda az, ahogy Ugody Lila a templomot fölékítette.

— Ráér! — felelt annyi megvetéssel Csonkáné, mint amennyivel egy háromszor ikrekkel megáldott anya egy férjhez nem ment huszon-

nyolc éves leányról nyilatkozhatik. — Csak azt szeretném tudni — tette hozzá fejcsóválva, — hogy mi szüksége van az Úristennek arra, hogy szép templomban dicsőítsék? Szomorú dolog volna, ha csak akkor tudnánk neki hálát adni, ha az orrunk alá teszik az áldását.

— Úgy van! — bólintott reá Kondorné meggyőződéssel. — És én csak amondó vagyok és úgy is van az, hogy kedvesebb neki az igaz ember fohásza, mint az ilyen pápistaszagú hizelkedés... De angyalom, mindenfélét beszélek itt össze-vissza, a fődolgot pedig még meg sem kérdelem, — kedveskedett aztán: — Mondd csak, lelkem, milyen is volt a termés nálatok, mi?

— Hát milyen? Hát semmilyen! — pattant föl Csonkáné, feledve előbbi buzgalmát.

— Hogyhogy: „semmilyen?!“ Azt hallom, kilenc magot fizetett a búzád? — kiáltá Kondorné hitetlenül.

— Mit ér az, ha nincs ára? — vágott vissza Csonkáné dühösen.

De ekkorra éppen föltárult a templom ajtaja és a hívek a szokottnál gyorsabban kezdtek a bejárat felé tolongni.

Nemsokára az Ugody-négyes is előáltt és Olga férjétől, gyermekeitől követve, recsegő, hátrázott léptekkel közelített a családi padhoz, majd hangos csattanással nyitva föl annak ajtaját, szigorú, fagyos arckifejezéssel foglalt ott helyet.

— Milyen sápadt ma Ugodyné! — súgtak össze a jelenlévő úriasszonyok. — Bizonyosan nagyon kifárasztotta magát.

— Úgy mondják, maga dagasztotta az áldáshoz való kenyeret, — felelt egy távolabbi szomszéd.

— Akkor áldás is lesz rajta, — vélte egy másik, kenetteljes meggyőződéssel.

Olga pedig ezalatt pillantásra se méltatva környezetét, imakönyvében kezdett lapozgatni. És ki hitte volna, hogy azok a szürkés-zöld szemek, melyek mindig azt a benyomást keltették, mintha nem nézésre, de szűrő, pontos vizsgálódásra lennének teremtve, most mégis nem azokat a betűket olvassák, melyek azon a nyitott lapon feketélnek előttük, hanem egészen mást: azokat a titkos, senkitől se sejtett s Olgának mégis lángnál láthatóbb imádságokat, melyeket bűnbocsánatért esdeklő istenfélelme varázsolt oda lelke legmélyéről.

Mert Ugody Olga, bár külsőleg még ma is a régi megközelíthetetlen göggel vértzetten jelent meg hitsorsosai között, bensőleg tegnap óta óriás változáson ment át.

De bármily nagy volt is a változás szívében, oly gyorsan jött az, hogy a szokást nem ért reá elűzni, s azért még ma férje sem gyanította azt, hogy nem ugyanaz az asszony ül mellette, akivel tíz éve osztja meg életét, hanem egy más, szeretetre, becsülésre százszor méltóbb feleség.

És mindez miért? Csoda történt talán? Lehet, hogy az. Bár külsőleg semmi, de semmi több, mint az, hogy midőn tegnap templomból hazaérkezett, öreg dajkája jajveszékelve futott elébe és vacogó fogakkal jelentette, hogy Pondri hirtelen rosszul lett.

— Nagyon, nagyon rosszul! — siránkozott az öreg a parasztasszonyok kedvelt túlzásával.

Aztán beszélt görcsről, téáról, Liláról, aki már ápolás vette a kicsit, de Olga nem hallgatott reá. Szívét torkában érezve, eszeveszett futással rohant a szobák hosszú során keresztül, hogy

vértelen ajkkal, félőrülten érjen beteg gyermeke mellé.

— Semmi baj! — biztatta Lila, aki éppen egy újabb vizes borogatást tett a kis fiú lázas homlokára. — Egy kis hülés vagy gyomorrontás az egész.

De Olga nem volt megnyugtatható. Orvosért küldött. Járt-kelt, ezerszer is kinézett az ablakon, hogy jön-e a Töpli s mikor megérkezett, elébe szaladt:

— Meghal? — kérdé. — Látom magukon, hogy mind azt gondolják! — kiáltá kétségbeesett biztossággal. — Mondja! de mondja hát, úgy-e hogy nem igaz? . . .

— Persze, hogy nem igaz! Hiszen ennek a fiúnak semmi baja; reggelre úgy fog ugrálni, táncolni, hogy jobban se kell, — felelt az öreg úr vállatvonva, — de ha ön, nagyságos asszonyom, így fölizgatja magát, akkor igazán nem fogok csodálkozni, ha ideggörcsöt tetszik magának szerezni.

S ezzel, zsörtölődéseit egész a kocsiba szállásig folytatva, eltávozott a jó Töpli bácsi, odabent pedig, az ismét csendessé vált gyermekszobában csak az öreg dajka tipegése hallatszott.

— De már hogy is ne ijedt volna meg a lelkem! — mondogatta olykor-olykor, az Olga tétlenül lelógó kezeit dörzsölgetve, csókolgatva. — De már, hogy is ne! — Hiszen való az, hogy cserépből, gyerekből soh' sincs elég! Ugy-e galambom? — súgta Lilának, aztán ő is kiosont, hogy a kiállt izgalmakról bőségesen beszámoljon a konyha népségének.

Ennyi volt az egész.

Mire már a reggeli nap bekukucskált a gyermekszobába, Pondrit mosolylyal ajkain, egyenletes, jóízű lélegzetvétellel látta pihenni.

Lila, László és az egész háznép szinte rég aludni tértek, csak Olga maradt ott a kis fehér ágy mellett és megtörve, de szívében új érzésekkel, több szeretettel várta az órák mulását. Várta azt, hogy bünbánóan egy felsőbb akarat előtt alázattal meghajolva, az Úr asztalához járulhasson.

És most ott ült újra, ugyanazon a padon, melyen tegnap oly kétségbeesett lázadásban tört ki, de a mai Olgának milyen messze tünt föl az a tegnap!

S messze is volt az valóban; mert a lélek, mely tegnap még büntől salakosan vergődött a porban, de ma már szárnyat bontva, közelebb jutott az örök tisztasághoz, annak nem tegnap a tegnap, hanem a rég, régen mult.

— Nézd, mami, — súgta Manika anyjához símulva, — ott van Lila néni, ott! !... s az orgona felé mutatott. Olga igent bólintott fejével, tudta, hogy Lila oda rejtezkedett, mert kerülni akar minden föltűnést. De még ide is fölhangzott a csodálkozás és tetszés moraja, mellyel egyszerű hitsorsosai fáradozásait, lehet: önkénytelenül jutalmazták. Sőt, amint körül nézett, a teljes sikert az is bizonyította, hogy az orgonánál szorongó zsoldáros gyerekek egy percre egészen megfélemeztek a kántor úr szigoráról és a szent énekek szükséges mivoltáról, mert íme, egytől-egyig szótalán, hangtalan álltak ott az erkélyen és tágra nyílt szemekkel, nyitva feledett szájjal bámultak maguk körül.

És ez az igénytelen kis templom igazán meglepő látványt nyújtott, mert a Lila találékony-sága egy zúgot sem hagyott benne díszítetlenül.

Íme, a szószék körül virágból, mohából hevenyészett oszlopok tetején hamvas barackok, szőlők, mosolygó piros almák és egyéb gyümöl-

csök gúlái emelkedtek. Fölöttük hullámos kukorica-fűzerek, mint megannyi, tarka kalárisrojt csillogott, fénylett a fehér fal mentén.

Odább azonban a dohány illatos bársonylevelei mintegy fodrát képezték azoknak a végtelen hosszú, habos vászoncsíkoknak, amelyekkel Lila az egész templom falát körülredőzte. És alattok, azokban a szép kosarakban, melyeknek fonását éppen úgy, mint ama patyolatvászon szövését, ő tanította a zsongórétieknek, hatalmas zöldségfejek gömbölyödtek.

Minden pad bejáratánál pedig, az egész templomban jobbról-balról végig, magas zabkötegek, hajladozó árpakévék és foszlányos kendercsonók álltak hosszú, hosszú sorban, ajtatos, néma, komor örséget képezve.

És a templom menyezetéről mintegy hirdetve, hogy fölülről jó minden áldás, minden élet, óriás búza-koszorúk lengedeztek, melyeket fürtös nyílású, hajlékony szárú, piros levelű komlóindák fontak-szöttek kötögettek egybe. És végre mindenütt, merre szem csak nézett, virágok nyilottak, virágok pompáztak.

Virággal volt behintve a mosolyt gerjesztő répa és káposzta, virág volt a földön, virág a padokon. Virágok bujkáltak a szőke kévék síma, fényes szárán. De nem ám kerti rózsák vagy elkényeztetett oleanderek, hanem mind, mind a mezőn szedett, erdőn lelt vadvirágok.

Illatos kakukkfű, kusza szarkaláb, vad mályva, villámfű, minden, minden a legkisebbtől a legnagyobbig, ami csak Isten harmatjától, meleg napsugarától szirmait megnyitja.

Mert Ugody Lila úgy vélekedett, hogy egy hálaadó istentiszteleten ezeknek sem szabad hiányozni, sőt ezeknek legkevésbé. Hiszen e semmi ápolást nem váró s mégis boldognak, boldog-

talannak, szegénynek, gazdagnak egyaránt viruló önzetlen vadvirágok bizonyítják legjobban, kiáltják lehangosabban, hogy legyünk hálásak mindenért, ami szép, mert a szép mindenkor Isten adománya.

És azok az ezer szemök mindenikében világgosságot rejtő óriás napraforgók ott az ablakok mélyén, melyeknek aranynyelvecskéit a be-be-surruló szellő ide-oda lengeti, azok is ugyancsak azt az örök igazságot hirdetik, vallják a Gondviselés végtelenségéből, amire a tiszteletes úr meghatott, ihletett hangon igyekszik híveit oktatni.

— Be gyönyörűen mondja, eszem a szívét,
— suttogja Pócsi Zsuzsi meggyőződéssel, mialatt kerges kezefejevel könnyeit törülgeti.

— Bizony gyönyörű az! — hagyta rá szomszédja. — De tán még a káromkodás is szépen hangzanék itt, Isten bűnül ne vegye, hogy így mondom, olyan remekség ez a templom máma.

És ebbeli nézetét mindenki osztotta a hívek között.

Valahogy ezek az egyszerű emberek, talán öntudatlanul, talán csak ideig-óraig, de megértették azt a szózatot, amely a természet ezer hangján beszélt most hozzájuk. És Ugody Lila nem fáradozott hiába, mert ime a mustármag el volt hintve és e naptól kezdve egy-két ember lelkében mégis csak ébredezett, derengett az örök-szépnek fogalma, áldása.

De Ugody Lila most nem erre gondolt. Mert amint rejtekhelyéből éppen indulni készült, hogy az Úr asztalához járuljon, egyszerre váratlan, kegyetlen élességgel, eszébe nyilallott az a kínzó biztonság, hogy az a serleg, amelyet ő őszinte áhítattal akar ajkához emelni, az a Pántelky

Dénes szemében eretnek symbolum és semmi több!

Lila egész testében megremegett e gondolatra és egy pillanatra az fordult meg agyában, hogy gyáván visszalépjen az áldozástól. De íme, éppen ekkor csendült meg felette a zsoldáros gyermek szózata:

„És kifogyhatatlan az ő jósága“

— Amen, — suttogta Lila egész lelkéből és minden további tépelődés nélkül állt be az úrvacsoráját váró hívek sorába.

X.

— Köszönöm, Rózsikám. Nem, a kalapot nem vehetem le, mert sietek, — felelte Lila a háziasszonyka túlságos szolgálatkészsége ellen védekezve. — De tudtam, hogy ma jourod van s ezért eljöttem, ha csak egy percre is. Olyan jól esik ismét együtt lenni veletek, — mondta aztán és sorba kezét fogott a jelenlevőkkel, többnyire húsz és harminc év közötti fiatal asszonyokkal és leányokkal.

— Ah, ön is itt van, édes báró? — kiáltott nem egészen őszinte örömmel, az öreg Schwechát Vincét megpillantva.

— Tudja, hogy én mindig itt vagyok, — felelt a megszólított mogorván. — De ön? Mi az oka ennek a korai beköltözésnek? Máskor lehetetlen volt kedves mamája ő nagyságát Várhegyre becsalogatni, amíg a jégvermeit meg nem töltötte és a disznókat le nem ölette, mi? — s az öreg báró gúnyosan nevetett sárgás-fehér bajusza alatt.

Lila bosszúsan vont vállat.

— Tudja jól, hogy a nőegylet elnöknőnek választotta, — felelte.

— És ez ok?

— Miért ne?

— Ha Hulda néni komolyan akarja venni föladatát, akkor bizony ideje, hogy utána nézzen a dolgoknak, — szólt közbe a háziasszony, egy csésze teát nyujtva ujonnan érkezett vendégének.

— Csak vigyázzatok! — kiáltott a kis Tóváry Elza, akit „szókimondó asszonyság“ néven ismertek Várhegyen. — Vigyázzatok, nehogy az öreg kegyelmes asszonnyal összevezzetek.

— Óh, óh, milyen kifejezés! — nevetett Lila. — De kiről beszélsz?

— Kiről másról, mint Pántelky Dávidnéről, Várhegy legújabb díszlakójáról, arisztokráciánk központjáról, püspökök, kanonokok és zárdák... igen, igen apáca-zárdák... patrónájáról, ispotályok, árvaházak...

— Kegyelem, kegyelem! — hangzott mindenfelől és a jelenlevők fülüket befogva, tréfás kétségbeeséssel ugráltak föl helyeikről.

— Jó! Közkivánatra legfényesebb tulajdonságait elhallgatom. Csak egyet említek meg, az ilyen faluról jött népség tájékozatlan, — vetette közbe, Lilát átölelve. — És ez az, hogy Pántelky-nének egy fia van. Egyetlen egy! És még hozzá: valóságos dicshimnuszokat zengenek róla — politice.

— Miért mondod olyan nyomatékkal, hogy politice? — kérde a háziasszony nevetve.

— Mert másképpen ugyancsak sok rosszat hallottam róla...

— Ah?! — szólt Lila, nehezen uralkodva indulatán és hogy jobban elrejthesse arcvonásait, a teás csészéjét kezdte behatóan vizsgálni.

— Azt mondják, hogy asszony-szívekkel meglehetősen könnyelműen labdázik és hogy a kedves mamájától úgy fél, mint iskolás fiú a virgácstól.

— Szép hasonlat! — nevetett Tóvölgyi Elza, de aztán hirtelen Lilához fordult: — Mit nézel abban a teás csészében, Lila?

— Én? ... semmit.

— Hohó, Lila! te elpirulsz? Mit jelentsen ez?

Ugody Lila átkozni kezdte bőre finomságát, mely folyton árulója érzelmeinek; azért, hogy menekedjék barátnői kíváncsiságától, nevetve felelte.

— Nos hát igen. Ha éppen tudni akarjátok, bevallom, hogy ebben a csészében egy igen érdekes dolgot fedeztem föl: a teát mint szimbolumot.

— Szimbolumot? — kiálták mindenfelől a legnagyobb csodálkozással.

— Úgy van. Elképzelttem, hogy ebben az órában a föld kerekiségén hány ezer és ezer helyen duruzsol a szamovár és perceg a gyorsforraló s hogy ha egybe képzeljük azt a rengeteg teát, amit ilyenkor megisznak, egy óriás folyam telnék ki abból, minthogy valóban az is: az a folyam, mely a társadalmi kerekeket mozgásban tartja.

— Nagyon szép, nagyon szép, — bólintgatott az öreg Schwechát, az ő idegölő gúnyos nevetésével, — de én inkább azt tartom, hogy az ilyen jour-teát azzal a vízzel forrázzuk, melyben távollevő barátaink szennyesét mossuk.

— Fidonc, báró! — méltatlankodott a házi-asszony — hogy mondhat ilyent? De tudják-e kérem, — folytatta vendégeihez fordulva, — tudják-e, hogy ma katonazene van a jégen? Ezért azt indítványozom, hogy menjünk útra...

— Ugyan, hogy mennének! — förmedt reá az öreg Schwechát őszinte haraggal. — Hideg van, aztán meg ostobaság a fűtött szobából kimenni, csak azért, hogy egy pár „zöld kölyökkel“ sikankózzanak! — Tudvalevőleg az öreg úr minden ötven éven aluli férfit „zöld kölyök“-nek nevezett. De a hölgyek nem hallgattak reá, sőt éppen azért siettek nagy korcsolyacsörgetéssel útra kelni, hogy őt még jobban bosszantsák.

Mert ő volt a várhegyi összejövetelek réme. Negyven év óta ott volt minden mulatságon, keresztélőn és temetésen, tudomást nem véve arról, hogy hívták-e vagy sem. És köztudomású dolog volt az is, hogy csak azért ment mindenüvé, hogy kíméletlenül megszóljon mindent és mindenkit.

Pántelky Dávidnétól le a szatócsnéig mindenik reszketett a látogatásától, mert biztos lehetett afelől, hogy csodás ösztöntől vezérelve, ki fogja találni azt az egy kérdést, amelyről nem jól esik beszélni és ezer más közül éppen csak azt az egyet fogja fölemlíteni.

Mivel tíz férjhezadandó unokája volt, akiket nehezen lehetett főköttő alá juttatni (mert híres csúnyák voltak szegénykék), az öreg báró minden csinos leányban személyes ellenséget látott. Következésképpen amely napon kellemetlenséget szerzett Ugodyéknak, az biztosan vörös betűkkel volt nála följegyezve.

Ma is csak azért jött el Tóváryékhoz, mert hallotta, hogy Lila ott lesz, látni akarta, hogy ez az elmúlt esztendő tett-e valami kárt a leány szépségében.

— Még mindig ő volt a legszebb — vallotta az nap este bosszúsan, a Pántelkyné kérdezősködésére felelve.

— Pedig már nem fiatal? — faggatta a kegyelmes asszony, aki fia egy-két elejtett szava

következtében igen sok álmatlan éjszakát töltött az Ugody-leány miatt.

— Dehogy fiatal! harmincon is rég túl van, — felelt a báró, aki az unokáiról letagadott éveket az ismerős leányok vállaira szerette rakogatni.

— Hallatlan! És az ilyen vén leány még férjhezmenetelre, férjfogdosásra gondol, töprengett a szerető anya, de persze csak gondolatban, Schwechát csak égre emelt szemek néma fohászát és egy megadásteljes mély sóhajt inventárolhatott. Aztán sokáig nem szóltak egy szót sem. A báró paciencet kezdett kirakni, éppen úgy, mint tegnap vagy harminc évvel ezelőtt. Neki teljesen mindegy volt, hogy így négy óra tájban kinél van látogatóban; ha nem került tarokkpartie, akkor a paciencenak kellett a pagátkergetés izgalmait helyettesíteni. Pántelkyné pedig csak úgy, mint szomszédja a kártyát, keserű gondolatait kezdte előszedni. Ennél kellemesebb foglalkozást tudniillik ő nem is ismert. Nagyon haragudott volna, ha bárki szemébe mondta volna ezt a nagy igazságot. Pedig tény, hogy szenvedélylyel adta magát a töprengésnek. Képzetele ilyenkor a leghihetlenebb tragédiákat szötte-fonta, melyekben természetesen mindig ő volt az ártatlan áldozat. Valószínűleg éppen úgy helyettesítette ez az oktalan kétségbeesés a hajdani emóciókat (melyekből annak idején állítólag bőségesen kivette részét), mint ahogy helyettesítette Schwechát bárónál a patience az egykori ferblit.

Pántelkyné határozottan nagyon boldogtalan lett volna, ha nincs miért vagy kiért keseregnie. Bár tulajdonképpen a kiért vagy miért teljesen mellékes. Önmagáért vagy a hazáért, vagy fiáért, vagy mert a kis kutyájának ma nincsen jó étvágya, ez egészen egyre megy nála. Ő azért egyforma tragikummal fogja kezeit tör-

delni és le- s fölszaladgálni a nemrég örökölt Pántelky-ház hosszú tornácán. A fő, hogy fél Várhegy tanúja legyen újabb balvégzetének!

Pedig valóban sokat tett, hogy a végzetet kiengesztelje. Neve ott szerepelt minden jótekonny egyesület választmányában. S mióta Várhegyre költözött, rögtön kezeibe igyekezett kapni az egész emberbaráti mozgalmat.

Szobájában több volt a különböző vak-, hülye-, Emke- és Femke-persely, mint más háznál az üres virágtartó.

De a bútorzaton is mindenütt ott pompáztak ám a Hála szimbolumai.

Nincs olyan vén kanonok az országban, aki annyi hímzett diván-párnával, hálózott asztalterítővel és színe-fonákán egyformán keresztöltésezett támla-védővel dicsekedhetett volna, mint Pántelkyné.

És milyen leleményes ez a hála! Hogy át tudja változtatni a halpikkelyt, a tökmagot, Uram bocsáss! még a taplót is virággá! S az a kis fekete kutya ott azon a kis kék párnán, azt hinnéd rögtön megharap, olyan mérgesen néz reád gyöngy-szemeivel. Pedig dehogy harap! becsületes, jámbor kis kutya az, s ő tehet róla legkevésbé, hogy a hála találékonysága őt is megalakította — néhány posztóhulladékból. És az a sárga haraszt-kanári, ott a lámpa hálósapkáján, meg az a gyöngyből varrt rózsa azon az ujságtartón mind, mind, mind a hálának tartoznak létezésükért.

Ezeknek a különböző hálaszüleményeknek köszönhető, hogy a Pántelkyné szalonja egy esőn feledett festék-skatulyához hasonlított. Mert természetesen, ahol egy narancssárga háttérben berzenkedő vörös papagály képezte az egyik zsölye bevonását, míg tőszomszédságában egy olyan

szék pompázott, melyen kék ég alatt zöld mezőben piros ruhás leányzó nyújt rózsakoszorút egy barna ifjúnak, ott nem igen lehetett a színektől megkivánni, hogy harmonikusan viselkedjenek. Hát ordított, sikított is az valamennyi, a maga néma módja szerint. Pántelkyné azonban dehogy ügyelt rájuk. Ő csak azt a hálaszózatot hallotta ki mindebből, amit képzelete szerint azok az árvák zengtek, akik különböző zárdák csendes falain belől szigorú felügyelet mellett görnyedeznek. s varrják e remekműveket.

Most is rájuk gondolt. S ezért ugyancsak összeiejedt, mikor Schwechát báró váratlanul reámordult:

— Hogy állunk a nőegylettel? — kérde az öreg úr, egy elakadt Napoleon-patienctet összedobva.

— Sehogy! — sóhajtott Pántelkyné, aztán mindig fokozódó indulattal folytatta: — Tudtomon és akaratomon kívül megválasztották Ugodyné elnöknőnek... Mit szól ehhez? Annál az egyesületnél, amelynél én, én, Pántelky Olivia díszelnőknő vagyok!... És éppen őt!

— Mi kifogása van ellene, ha szabad tudnom? — kérdezte a báró lekötelező érdeklődéssel.

— Ezer! — jajdult föl a kegyelmes asszony. — Először is kálvinista... Aztán...

— Az Ugody Lila anyja, — nevetgélt a báró.

— Nos hát igen.

— Hát bizony ez is ok a gyűlöletre... — sóhajtott a báró túlzott kétségbeeséssel, de aztán egész vidám érdeklődéssel kérdezte: — És most mit fog cselekedni?

— Óh ez nagyon egyszerű, megmutatom neki, hogy ki vagyok én!...

— Úgy hiszem, tudja! De ne feledje kérem,

hogy a whistnél partnerre van szükségünk és én Ugodynéra gondoltam...

— Hiszen azért, hogy az egyesületből kibuktatam, whistezhetünk vele, amennyit tetszik, — felelt Pántelkyné vállat vonva.

— Helyes, — hagyta rá a báró, kártyáit keverve. — De ha megengedi, azt tanácslom, ne bolygassa azt a nőegyleti kérdést.

— Már pedig bolygatni fogom! — kiáltá a kegyelmes asszony konokul. — Éppen ma értesültem, hogy a linci anya-ház hajlandó apácákat adni az árvaházunkba.

— Na! jó éjszakát kívánok! — felelt a báró kezeit összecsapva. — Ebből lesz csak gyönyörű hadd-el-hadd! Én részemről örülök, mert lesz egy kis mulatságom, hanem... Van-e arról tudomása, édes excellenciás asszonyom, hogy az egyesület vagyonának kétharmad része kálvinista adományokból gyült össze?

— Az a pénz, mikor a közkasszába befizették, megszűnt felekezeti lenni! — felelt Pántelkyné ünnepélyesen.

— Igen, hogy aztán kizárólag katolikus célokra használtassék! — gúnyolódott a báró. — De persze itt nem ez a főkérdés most, hanem... — Ugody Lila, akarta mondani, de ebben a percben kinyílt a folyosóra vezető ajtó és Schwechát „grand seigneur“-höz illő udvariassággal sietett a belépőt üdvözölni.

— Óh Flórika ő nagysága! — mondogatta örvendezve. — Hogy-mint szolgál becses egészsége? Kitünően nemde?... Óh ne is tessék szólni, látom az arcán, hogy „virul“! — és ezzel, mint aki dolgát jól végezte, újra visszatért kártyáihoz.

— Mi hírrrel jöttél? — kérdezte Pántelkyné

is két ujja hegyét nyujtva az érkezettnék, egy negyven és ötven év közötti, föltünően magas, sovány, csupa-csont hölgynek, akinek fején diavatját multa sárga francia kalap gubbaszkodott, ezen pedig két óriás és teljesen kisímult fekete struccotoll bólíngatott ide-oda, szünös-szüntelen.

— Persze! Csengey Flórát nem is lehet cserebogárcsáp nélkül elképzelni, — mondta Schwechát még csak a délben is, midőn Várhegy e híres lakójáról szó került. És ez a hasonlat igazán ráillett arra a diszítésre, mely tulajdonosának nemcsak hogy minden mozdulatát követte, de állítólag árulója is volt érzelmei egész skálájának. Valahogy, úgy látszik, azonossá váltak egymással, Flórika kisasszony és azok a meredező, szigorú csáptollak!

Most például éppen dühös össze-visszaságban remegtek a feje búbján s ezért Schwechát báró szemét, száját, fülét, szóval arcának minden nyílását föllárva, örömmel várta, hogy mit fog halani.

— Dühös az öreg! — gondolta, kezeit megelégedéssel dörzsölgetve, mialatt eszébe se jutott az a körülmény, hogy Csengey Flóra legalább harminc évvel fiatalabb, mint ő. De ez már igazán nem is jöhet tekintetbe, hiszen Csengey Flóra egy megcsontosodott vén leány.

— Még pedig egy kívül-belül megcsontosodott vén leány! — nevetett a báró, az újonnan érkezettet annyi gyönyörűséggel szemlélve, mint ahogy egy természettudós egy ritka foszillát szemlélhet.

— Nos, Flóra? — kiáltá Pántelkyné némi leereszkedéssel hangjában, de azért mégis reá szánta magát, hogy karjaiba zárja vendégét.

— Oliviám! — felelt az izgatottan. — Oliviám, képzeld! . . . De nem tudok szólni, elfulla-

dok, — hörögte indulatos mozdulattal igazítva helyre félrelibbent kalapját, aztán odabobta magát a divánhoz legközelebb álló karosszékre (de nem a divánra, mert még izgalmában sem feledte el soha, hogy nincs joga a kegyelmes asszony közvetlen közelébe letelepedni).

— Szólj hát! Szóljon hát! — unszolták Pántelkyné is, Schwechát is egyszerre. De Flóra kisasszony láthatólag élvezte ezt a forgatagként fölkellett kíváncsiságot s csak öt perc múlva kezdett el beszélni. Igaz, hogy akkor (Schwechát szavait idézve) „dült belőle a szó, mint lyukas zsákból a köles“.

— Képzeld! Képzeljék! — mondta dühösen. — Az az Ugodyné, az a kigyó...

— Ismerem! — sóhajtott a kegyelmes asszony.

— Én is! Na hát mondhatom, hogy én is! — kiabált Csengey Flóra. — Ezért egész életemben gyűlöltem őt is, a fajtáját is.

— Lászlót is? — vetette közbe a báró maliciával, de Csengey Flóra csak vállait vonogatta és strucc tollai megremegtek a feje tetején.

— Nos, Oliviám, — folytatta — mit szólsz ahhoz, hogy Hulda őnagysága visszaküldte az Otthonka előfizetési bárcáját... Vissza!... És miért? Kérdem, hogy miért? Mert Lila kisasszony legújabbán a fővárosban dolgoztat!... És tudod mióta? a képviselőválasztás óta! Elhiheted, mert utána jártam a dolognak! — tette hozzá nyomatékkal, a Pántelkyné elsápadását egy rokonérzelmű kézszorítással véve tudomásul.

— Ejh! hátha nem is igaz?! — felelt Pántelkyné.

De Csengey Flóra csaknem megneheztelt a föltevésért.

— De bizony igaz! — erősíté rikácsoló hangon — Stomfainé ma jött meg Budapestről és ő mondta, hogy három kész ruhát látott Árvaynál, mind a Liláét! és azt is mondta, hogy egyik szebb a másiknál. El is hiszem, mert ha Mezei ki akar magáért tenni, egy sincs, aki úlszárnyalja, egy sincs! — sóhajtott az Otthonka szerkesztője, irigységgel vegyes céhbeli szakértelemmel.

Pántelkyné csak egy végtelen szomorú tekintettel felelt kifakadására, Schwechát báró pedig csalódottan kezdett egy új patienceba.

Ennyi az egész? — gondolta boszúsan. — Az már igaz, hogy a Pántelkyné házában mindenből drámát csinálnak! Bánom is én az Otthonkát, meg az előfizetést! De persze Flórika is örül, ha egymásra uszílhatta a két jótékony anygalt, annál is inkább, mert ezzel Ugodynén reméli boszúját tölthetni! Pedig fogadni mernék, hogy annak idején László nem az anyja miatt nem ment lépre, hanem mert ez a csúf jószág úgy sem tetszett neki, mint ahogy nekem nem tetszik... De ugyan kinek is tetszhetett volna valaha! szegény! De nini! mit látok! — szakítá félbe saját monológját — hogy legott hangosan figyelmeztesse Pántelkynét: Nézze csak, kik jönnek ott?

Erre aztán a két asszony egymásnak jelentősegteljesen integetve, legott cukorédes mosolygásban olvadt föl és szívélyes fejbólintásokkal siettek látogatóik elé.

— Nagyon örvendek, hogy nekem jut a szerencse önöket egymásnak bemutatni! — kiáltott a báró s ezzel rögtön karját nyujtva, az idősb hölgyet a háziasszonyhoz vezette.

— Özvegy Ugody Kristófné, — mondta

szertartásosan — kedves szomszédném; leánya Lila, a legtartósabb szép leány hét vármegyében. Úgy hiszem, Csengey Flórikát, a jeles írónőt már ismerik?

— Óh, igen, — felelte Ugodyné kegyesen mosolyogva, aztán a Pántelkyné üdvözlését igyekezett felülmúlni szívességekben. De ez nem könnyen sikerült, mert a kegyelmes asszony örömtelt csókokkal halmozta el.

— Végre, végre csak hogy újra találkozhatunk, édes Huldám, — kiáltott élénken, aztán a báróhoz fordulva, folytatta: — Mi tulajdonképpen régi, régi jó barátok vagyunk! Emlékszel, angyalom, — kérde Ugodyné, mialatt a lehető legszívélyesebben kínálta meg vendégeit helylyel. — Emlékszel?! Még akkor nagyon fiatalok voltunk! Hej, eljár az idő. De azt nem feledem el, hogy mennyire irigyeltelek szép gyermekeidért, én, akinek tíz évi házasság után még nem volt gyermekem... Óh, igen, édeském! — fordult Lilához, — te még csak egy olyan ici-pici kis jószág voltál, de már tudtál beszélni s milven kedvesen! milyen hercigen! és én még mindig hiába reménykedtem. Na, de Isten meghallgatta kérésemet, — folytatta keresztényhez illő alázattal — és nemsokára megszületett a fiam!...

Ugodyné ajkába harapott. — Sziszegj, sziszegj! — gondolta, de Pántelkyné azt hihette, hogy mérgezett nyilait célt tévesztettek, annyira uralkodtak vendégei arckifejezésükön. Pántelkyné tehát kénytelen volt más társalgási anyagot előkeresgélgni:

— De hallottad-e, édes Huldám, — kezdte mély sóhajtással, — hogy szegény Pákász Tóni, hiszen ismered? Nos, hallottad-e, hogy milyen nagyon, nagyon rosszul van?

— Nemcsak hogy rosszul van, de már meg is halt! — szólt közbe az öreg báró, a négy ász és négy királyt az asztalka jobb- és baloldalára kirakogatva.

— Hogyan? — pattant föl Pántelkyné. — És ezt maga nekem nem is mondja? Sem te, Flóra? . . . Pákász, az a jó Pákász! az én gyermekkori játszótársam, — súgta izgatottan és zsebkendőjét kezdte előkeresgetni.

— Ugyan, az Istenért! Csak nem fog ezért sírni? — felelt a báró türelmetlenül. — Végre is, mindenkinek elkövetkezik az utolsó órája, Pákász Tóninál meg már éppen két év óta valószínű házi masseur volt a guta.

— Jézusom! generális! Hogy beszélhet ilyet! — kiáltotta Pántelkyné keresztet vetve.

— Az már igaz! — veté közbe Ugodyné, — nem lehetett nálánál szívesebb, szolgálatkészebb embert képzelni sem.

— Már amiért szenvedélylyel végezte a reá bízott bevásárlásokat? — gúnyolódott a báró — és amiért az összes hivatalok réme volt örökös kérvényeivel?

— Nem bízhattam reá olyat, amit ki ne járt volna, — felelt Pántelkyné hálásan.

— Mondja inkább, hogy ki ne ácsorgott volna, — kiáltott Schwechát dühösen. — Az már igaz, hogy különöseks az asszonyok! — folytatta némileg lecsendesedve, de annál több sértő sarkasmussal hangjában. — Ime itt van ez a Pákász Tóni! Egy ingyenélő, pletykahordó, tányérnyaló fráter, tiszta világos, hogy az Úristen legföljebb, ha Leporellonak teremtette; de persze! ezzel önök be nem érték, hanem addig addig, míg Don Juant csináltak belőle.

— Kérem, kérem! — kiálták a hölgyek sértődve. Csengey Flóra jónak látta végét vetni a vitának, ezért érdeklődéssel kérde a bárótól:

— Mit gondol, hagyott végrendeletet?

— Ugyan miről?

— Úgy tudom, maradt neki nyolc vagy tizezer forintja az anyjáról, — felelt Ugodyné, az ő szokott, ellenvetést nem ismerő biztonságával. — Az öreg Pákászné...

— Egy vén papné volt, — vágott szavába Schwechát nagyúri kicsinyléssel.

— Igen, annak a papnak felesége, aki hitéért és hazájáért mártir-halált szenvedett, — mondta Lila, a báróra szegezve tekintetét. — Ezt nem mindenki mondhatja el őseiről, nemde?

Az öreg úr idegesen rángatta kócos bajuszát. Köztudomású dolog volt ugyanis, hogy apja egyike volt a muszkavezetőknek.

— Ezt drágán fogod megfizetni, — gondolta egy gyűlöletes pillantással nézve végig Lilát, aztán látszólag ismét belemélyedt patenciába.

Lila azonban nem igen törődött haragiával, sokkal jobban érdekelte a Pántelkyné lakása, hiszen némileg a Dénes otthonát látta benne, bár a bútorok rikító csúnyasága igen kellemetlenül hatott rá.

— De lehetetlen, hogy ne legyen a házban néhány szoba, mely kizárólag az ő használatára van föntartva, — tűnődött — s az biztosan egész másképpen néz ki.

S mintha Csengey Flóra kitalálta volna gondolatát, éppen akkor fordult Lilához.

— Nem volna kedved a kegyelmes asszony szobáit végignézni? — indítványozta kötelező szeretetreméltósággal. — Egy pár remek kézimunka igazán megérdemelné, hogy megtekintsed.

Nézd például ezt a párnát, — súgta, Lilát egy pamlaghoz vezetve. — Ugy-e szép? ... Tavaly adtam neki karácsonyra. De a legszebb a kis szalónban van. Kérlek, erre! ... — És ezzel minden további biztatás nélkül vezette áldozatát szobáról-szobára.

— Ez reám van mérve! — gondolta Lila megadással. — Ha a Dénes lakosztályát meg akarom látni, előbb a cicerónét kell kifizetni dicsérettel. Ez az igazság! Tehát láss hozzá! — biztatta saját magát, — s miután ezúttal is sikerült a helyzet humoros oldalait fölismernie, minden további türelmetlenség nélkül hallgatta végig a Flórika öndicséretét.

Eszerint az Otthonka érdemes szerkesztője teljesen meg lehetett elégedve médiumával, rögtön el is határozta, hogy kellőleg ki fogja használni az Ugody-leány áldozatkésztségét. Hogyne! hiszen olyan jól esett ezt a töméntelen párnát, zsámolyt, hirlaptartót, kefetartót, hangjegytartót és gyufatartót, melyekkel egytől-egyig ő boldogította a kegyelmes asszonyt, végigmotogatni. De még ennél is jobban esett azt a jártasságot fitogtatni, amellyel a Pántelky-ház minden zegezugát, minden asztal és szekrény fiókját kezelhette.

És ezt nem kell ám rossz néven venni, mert nagy dolog az, kérem — egy Csengey Flórának.

Ne tessék feledni, hogy a Flórika apja csupán egy igen, igen egyszerű kis állatorvosocska volt valahol a világ végén — Révparton.

És mégis! ilyen a sors szeszélye! A büszke főnhéjazó Flórika éppen ennek a (saját titkos véleménye szerint: szégyenletes) körülménynek köszönhette, hogy valamely kedvenc paripa megkuruzslása révén, az egész életen keresztül min-

dig a Pántelky-család gondoskodott róla. Akkor is, mikor árván maradt, akkor is, mikor alig húsz éves korában az Otthonka című divatlapot megindította, akkor is, mikor írói sikerei kapcsán bejutott a révpárti és legújabbán a várhegyi társaságba. S jóllehet, atyjáról sohasem beszélt másképpen, mint a „jó öreg professzor“-ról, a Pántelkyék iránti hálája egy szemernyit sem vesztett szívósságából e feledékenység mián. Sőt ellenkezőleg! Flóra kisasszony minden időben oly hívségesen ragaszkodott hozzá, mint a kősziklához a szivacs.

És a kegyelmes asszony nagyon jól tudta ezt, miért is évek óta megajándékozta őt legbizalmasabb barátságával. Még te-nek is szólította, sőt azt is megengedte, hogy Flóra visszategesse. Ebből aztán, úgyszintén: divatlapjának pár száz biztosan elhelyezett példányából meg is éldegélt Csengey Flóra tisztességesen.

Hanem mivel, minden előfizető olyan becses volt előtte, mint Széchenyi előtt a magyar apagyilkos, ezért, bár végtelenül jól esett neki a Lila dícséreteit bekebelezni, mégse tudta neki megbocsátani, hogy az Otthonkát többé nem akarja járattatni s ezért úgy bosszulta meg magát a gyanútlan leányon, hogy csak éppen, éppen a Dénes lakosztályát nem nyitotta ki előtte.

XI.

De még így is jó félórát tartott a körülvezetés, ezalatt pedig bent, a tágas, de alacsony szalónban nagy dolgok történtek.

Mialatt ugyanis Pántelkyné néhány percre kisietett vendégeitől, hogy az ozsonna felől intézkedjék, Schwechát báró egy generálishoz méltó

éleslátással vélte elérkezettnek azt a pillanatot, melyben egy kis bombamerényletet rögtönözhet. Hirtelesen odahajolt tehát Ugodynéhoz és a fülébe súgta:

— Tudja mit fog Pántelkyné a legközelebbi nőegyleti gyűlésen indítványozni?

— Nem én, — felelte Ugodyné gyanútlanul.

— Na hát, hallgasson ide, kérem, de el ne áruljon, a-pá-cá-kat akar behozni . . . a-pá-cá-kat!

— Mit?! — kiáltá Ugodyné fölgorva, — mert egyszerre úgy érezte, hogy a kanapé, amelyen ült, tulajdonképpen darazsfészek.

De a báró be sem várva, hogy az egyik kellemetlen gondolatot megszokja, máris a másikat küldte utána:

— Hallgasson! az égre kérem, hallgasson! — könyörgött. — Többre megy, ha most nem szól egy szót sem, annál is inkább, — sietett elejét venni az Ugodyné szenvedélyes kitörésének — annál is inkább, mert — minek rontaná a leánya szerencsését?

— Hogy érti ezt? — förmedt reá Ugodyné szigorúan.

— Kérem, kérem, — nevetgélt az öreg Schwechát. — Csak csillapodjék. Nagyon jól tudom, hogy Lila kisasszony teljesen meghódította az én ifjú Dénes barátomat és ez nagyon is természetes, — tette hozzá mélyen meghajolva a Lila anyja előtt, — de tetszik tudni ugy-e, hogy Dénes úr csakis az anyja beleegyezésével házasodhat?

— Ez már sok! — lázadt föl Ugodyné, feledve, hogy Schwecháttal áll szemben.

— Már pedig ez így van! — bizonykodott a báró, nagy élvezettel forgatva a kést az Ugo-

dyné anyai szívében. — Először, mert Dénes a Pántelkyné életében egy krajcár fölött se rendelkezik — így van hagyva a végrendelet, — aztán meg köztudomású, hogy Dénes amilyen bátor a zöldsasztalnál, éppen úgy pisszenni sem mer az édesanyjával szemben. Igaz, hogy sokkal tartozik neki, — bölcselkedett elérzékenyedve. — Beteges gyermek volt, csak anyja példátlan, odaadó ápolása mentette meg az életnek...

— Most meg Olivia haldoklik folyton, — vetette közbe Ugodyné mély megvetéssel.

— Igen... valahányszor azt akarja, hogy a fia úgy táncoljon, ahogy ő fütyöl, — hagyta reá a vén Schwechát tiszteletlenül, de meggyőződéssel. — De igaz ni... most jut eszembe, — súgta a báró, homlokára ütve — Pántelkyné tegnap valami furcsát mondott, — s a báró közeledő léptek zajára kezdett figyelni. — Azt, — súgta gyorsan, — hogy inkább zsidó leányt vegyen el a fia, mintsem reformátust... — Ugy-e különös kijelentés. De... Nem tudom, kire célozott?!

— Én sem, — felelt Ugodyné fagyos göggel, aztán, bár igen közel állt ahhoz, hogy valóságos halálos betegséget kapjon az elfojtott keserűségtől, mégis volt annyi önuralma, hogy a visszatérő Pántelkynét mosolyogva fogadta. Hanem már arra, hogy ozsonnára ott maradjon, semmi kapacitálás se bírta reá venni s ezért, a Lila nagy öröme, de a Pántelkyné nagy bánatára (mert három üveg gyönyörűségessé befőtte veszett kárba), Ugodyék nemsokára ismét otthon voltak a bérelt, de egész otthoniassá varázsolt kis lakásukban.

— Még csak az kellene! — dühösködött Ugodyné, kalapját az ágyra dobva,

— Mi a baj, mamikám, — kérde Lila őszintén csodálkozva e soha nem látott cselekedeten, mert anyja emberemlékezet óta fejről egyenesen a dobozba szokta volt rakni féltett vizit-kalapját.

De Ugodyné most még felöltőjét is odacsapta a strucc-tollak tetejére.

— De ilyet! — mondotta szenvedélyesen. — De ilyet! — Csak akkor tért kissé magához, mikor Lila kérdését megismételte.

— Hát azt, hogy az én egyesüлетembe apácákat akar behozni. Igen, igen, hát mit is kérded? Tudhatod, hogy csak az egyesületről lehet szó! Mondom már, hogy csakis az egyesületről! Nos, azt kérdem én tőled, hogy mióta lett egy díszelnőknő egy egyesületnél „valaki“, szeretném tudni? Az csak olyan puxtulus maxtulus titulus és semmi egyéb... De ha harc kell! Hát legyen harc, — tört ki végre ellenállhatatlan vehemenciával. — Holnap sorra járom a várost és minden tagot figyelmeztetek a vészre, ami a kálvinizmust fenyegeti!

— De mama! — felelt Lila békítőleg. — Hát ha nem is igaz az egész és csupán Schwechát komponálta.

— Ne hidd azt! Tudom amit tudok! — Aztán kis vártatva: — Ma is öt pap volt Olivianál ebéden, mind jezsuiták! — kiáltott Ugodyné és igen boldog volt, hogy nagy haragját ilyen ügyesen elrejthette a kisebb sérelmek palástja alá.

— Ugyan, dehogy! — nevetett Lila jóhiszeműleg. — Az egyik a jó öreg Zsáky kanonok volt. A másik az az édes plébános bácsi Rékásról. A harmadik...

— Be jól tudod! — szakítá félbe anyja. — Mióta divat az, hogy egy egyházmegyei főgondnok unokája a katolikus papok dicséretét zengje, mi?

És szinte feledte Pántelkynét, annyira meg volt botránkozva azon, hogy leánya rokonszenvére méltat egyet is a gyűlölt reverendásokból, mint ahogy ő nevezte.

— Ugyan mamikám! — enyelgett Lila, — csak nem fogsz vallásháborút hirdetni?

— De igenis fogok! — pattant föl anyja, aki legszívesebben Pántelkyné alá gyújtott volna egy máglyát, még pedig rögtön! — igenis fogok! És holnap lesz a napja, amikor megkezdem az agitálást ellenök! holnap, érted?

És másnap csakugyan el is indult, miként Csengey Flóra megvetőleg mondta: szimatolni.

— Mi lesz ennek a vége? — aggódott Lila, midőn anyját végleg elszántnak, harciasnak látta. De aztán vállat vont: — Egy kis egyesületi csete-paté — gondolta — mint amilyen már számtalanszor előfordult. — Nem is tulajdonított volna neki semmi fontosságot, ha nem a Pántelky Dénes anyja állt volna az ő anyjával szemben. De ez a körülmény némileg mégis nyugtalanította. Hanem aztán sietett önmaga előtt neveltségessé tenni ezt az aggodalmat.

Hiszen Dénes egy cseppet sem érdeklődik anyja jótékonyágai iránt. Hányszor mondta Ugodon, hogy az ilyesmit csak időtöltésnek tartja. Olyas valaminek, ami az idősebb hölgyeknél a világbajárás izgalmait pótolja. S ezúttal is, minden bizonnyal, csak mosolyogni fog az egészen, ha ugyan egyáltalán tudomást vesz róla, ami nem valószínű.

— Mit is változtathatna az a mi kettőnk életén, — határozta el Lila boldog könnyelműséggel, — hogy vajjon apáca fésülte símára egy-néhány kis árva gyermek boglyas fejcskéjét, vagy pedig fizetett ápolónő?

Mindazonáltal tanácsosnak vélte anyját szemleútain elkísérni, „hogy ott legyek villámhárítónak, ha kell!“ határozta el mosolyogva.

És ezért csakugyan el-eljárogatott ide is oda is, azokra a lármás uzsonnákra, melyektől még csak tavaly is olyan nagyon irtózott.

Természetesen, ezt a változást hamar észre vették Várhegyen és minden háznál megtették reá észrevételeiket.

— Ugy-e megjósoltam! — mondta a kis Tóvölgyiné is, aki egy zimankós téli délutánon, jobb mulatság hiányában, Porszász Rózsikával kinézett az ablakon. — Ugy-e megmondtam, hogy Lilából tipikus egyesületi hölgy fog válni.

— Illik a korához és a vallásához! — határozta el Rózsika fölbiggyesztett ajakkal.

— Igen! Szent a pléhkakas! — szavalta Elza és legott a Lila kissé merev fejtartását kezdte utánozni.

— Jaj de jó! Igazán kitünő! — nevetett Rózsika. — Mutasd csak még egyszer... Pompás! kár, hogy nem lehetsz színésznő... De nézd, nézd, éppen, de éppen úgy megy most is.

— Hol?

— Ott, ott ni, a túloldalon... akkurát! te édes!

Rózsika barátnéját derékon fogva, lelkesülten körültáncolt vele a szobában:

— Ezt muszáj a vén Schwechátnak megmutadnod, muszáj!

— Jó, jó! megmutatom, csak ne fojts meg! nézzük inkább, hová mennek.

— Igaz. Nézzük.

— Na már ez mégis sok! — határozták el egyetértő fejcsóválgatásokkal, — hát még azt a szegény vénséget is meg akarják nyerni az anti-apáca terveiknek? Nagyszerű!...

Ezalatt pedig Ugodyék, akik mit sem gyanítottak e csípős megjegyzésekből, egész nyugodtan csengettek be a Tóvölgyiéktől annyira szemügyre vett ház kapuján. És nemsokára az utcáig kihangzó örömteli „Isten hozott“ jelezte, hogy be is jutottak.

— Te vagy az édes, édes Huldám! — kiáltá a ház úrnője, Létay Janka, egy hatvan évet erősen betöltött, de még mindig nagyon élénk vén kisasszony s mielőtt még Lila megakadályozhatta volna, gyakorlott gyors mozdulattal söpörte le a boldogan duruzsoló vén macskát a matracszövettel bevont ósdi kanapé liellő közepéről és helyet kínált vendégeinek.

— Minek köszönhetem ezt a nem várt szerencsét! — kérdezte egyre-másra. — Jaj, lelkem, be boldog vagyok, hogy látlak! Mondd csak, mikor költöztél be? a mult héten? igazán? Ide üljön, Szépem, ide mellém, — fordult Lilához, — olyan jól esik az én öreg szemeimnek magában gyönyörködni. De most jut eszembe, óh én vén szórakozott jószág, én! A másik szobában vannak Cserépy Magda, Pórszász Lóri meg Pillerné, ismered őket, mind, ugy-e?

— Pillernét nem, — felelt Ugodyné szertartásos merevséggel, de a házikisasszony nem vette ezt észre, mert már is kiabálni kezdett.

— Lórikám! Józsám! Gyertek, gyertek! Kit fogtok látni! De kit bizony! ... — s ezzel maga sietett a mellékszoba ajtaját föltárni.

A Lórinak szólított nem is késett kis törékeny alakját az Ugodyné ölelő karjaiba temetni, de a másik asszonyság, akin igen egyszerű öltözék volt, egy kissé tétován állt meg a küszöbön. De Janka kisasszony nevetve kérdé Ugodynéétől:

— Igazán nem ismered az én kedves szalásadónémat? A jó Pillerné asszonyságot? Óh, Huldám, nem lehet az?!... — álmélkodott fejcsóválva.

— De nem, igazán nem volt még szerencsém, — felelt Ugodyné jégbe fagyva. Hanem egyszerre csak eszébe jutott valami, az, hogy ő most nem mint gentry asszony vizitel, hanem mint a jótékony nőegylet még jótékonyabb elnöknője és abban a kézszorításban, mellyel a Pillerné üdvözlését viszonzotta, sietett őseitől örökölt gögjét, ez egyszer, mintegy agyonmorzsolni.

— Én is itt vagyok, Huldám! — hangzott a másik szobából egy félénk, cérnaszál hangocska. Ugodyné meglepetve nézett körül.

— Hol vagy, Magda? Mert hiszen ez a Cserépy Magda hangja, ugy-e bár? — fordult Jankához.

— Persze, hogy az, — sutlogták a mellette álló hölgyek elnéző, jóakaró mosollyal. — Selymet „zupkál“ — magyarázta Pórszász Lóri, olyan hangon, mintha legalább is azt mondta volna, hogy bankót présel. De Ugodyné nem halgatott reá, mert szokott határozottságával már is fölállt helyéről és erélyes hangon kezdett a láthatatlan öreg nénikének kedveskedni:

— Mit csinálsz, Magda? — kiáltá. — Miért nem jössz közibénk, mi? — és ezzel ő sietett a cérnaszál-hangocska irányába indulni. De ezt látva a Létay Janka nappalijában maradt hölgyek legott nagy rémülettel kezdtek nyugtalanzkodni:

— Jaj, vigyázz! Hulda! Az Istenért ne menj olyan gyorsan! — kiáltozták össze-vissza. Lóri néni még a ruhája fodrát is meg akarta fogni, hogy visszafartsa. De már későn! Mert ime,

amint Ugodyné gyors, határozott léplekkel ama nagy karszék felé közelített, melyben Cserépy Magdát gyanította, egyszerre mintha forgósziel támadt volna nyomában. Legott száz meg száz apró, színes, pókhálóvékony, pehelykönnyű fonál röpködött, keringett a levegőben.

— A selymeim! a selymeim! — sikoltott Cserépy Magda fölgorva, mialatt idegesen ideoda kapkodott a levegőben. De hasztalanul! Mert azok a finom, puha szálak, melyeket órák óta gondosan, türelmesen huzogatott ki a kezében levő selyemhulladékból, most színesen, fényesen, mintha csak egy foszlányokra tépett szivárvány szálai volnának, ím, ott keringtek, szálltak körülötte a szobában.

— Egy óra óta kínoz a köhögés és visszafojtottam miattuk! — tört ki a szegény néniből csöndes zokogás közt. — És most mégis vége, vége a munkámnak!...

— Dehogy van vége, édes Magda néni! — vigasztalta Lila és elkezdett a tapadó, csiklandó szálakra vadászni. — Így ni!... Látja?... már alig van híjja! — és ujdonatúj ruháját feledve, négykézláb kúszott az alattomosan szőnyegre, diván-zugokba tapadó színes szálak után. — Aztán mi lesz ebből a sok kihúzott selyemből? — érdeklődött, hogy a Magda gondolatait földerítse.

— Ágyterítőt kötök belőle, — felelt a jó öreg kisasszony dicsekvéssel és ismét leült, hogy pedáns gonddal szedegesse rendbe féltett tarkabarka rongyait.

— Ebből tartja fönn magát, szegény, — súgta Létay Janka Ugodynének. — Keserves egy kenyér, ugy-e lelkem? egy tábornok leányának! Ha elgondolom, mi volt az apja negyvennyolcban! . . . Micsoda hatalom! Micsoda nagy úr!...

De erre a kifakadásra Ugodynét egyszerre nagy aggodalom szállta meg:

— Jól vagyunk már! — gondolta bosszankodva. — Ha Janka negyvennyolcra kezd beszélni, sohasem fogok többé szóhoz juthatni, soha! Ennek elébe kell vágni minden áron!... — Jankám, lelkem! — mondta tehát fönhangon. — Tudod-e, hogy miért jöttem? ... Azért is, hogy lássalak, természetesen! ... Hanem megvallom, most elsősorban azért vagyok itt ... mert ...

— Veszély fenyegeti a hazát? — vágott szavába Létay Janka elsápadva.

— Óh, dehogy a hazát! — felelt Ugodyné vállatvonva. — Nagyobb baj van annál, hogy ...

— Hulda!! Szentségtörés így beszélni! Gondold meg, ki áll előtted! — és a kis, összetöprödött asszonyság egyszerre mintha nyúlni, nőni kezdene. — Nagyobb baj, mintha a haza volna veszélyben? Ejh, ejh Hulda! ezt nem vártam tőled.

— Ha még leányod mondaná ezt, aki nem tudja, mi a rabkenyér! — szólt közbe Pórszász Lóri, nagyot sóhajtva.

— De te! — vette át a szót újra a házikis-asszony. — De te! Ugody Kristóf özvegye! ... Emlékszel, Lóri, Kufsteinben? ... Velünk volt bezárva a harmadik emeleten ...

De Ugodyné egy csöppet sem vágyott ezúttal arra, hogy férje hajdani szenvedéseit végighallgassa. — Kérlek benneteket! — kiáltott tehát türelmetlenül — csak most ne beszéljeteek nekem negyvennyolcra. Drága az időm nagyon, — sietett némileg helyrehozni elhamarkodását — ezért meg fogtok engedni, ha a dologra térek, nemde?

— Halljuk azt a fontos kérdést, — felelte Létay Janka fagyos magaslatról s egyszerre is-

mét az az élénk szemű, de törékeny testű kis vénség lett belőle, ami az előbb. A hősi vér mintha kihűlt volna ereiben, de Ugodyné tudta, hogy ez csak látszat s hogy az első szóra ki fog az gyúlni újra, hogy lángra lobbantsa ne csak őt magát, de azt a másik két hölgyet is, akikkel együtt töltötte hajdan a börtön és száműzetés keserves éveit.

Ugodyné tehát vigyázva, válogatott kifejezésekkel adta elő kérését. Igyekezett száraz, tárgyilagos lenni, nehogy alkalmat adjon a lelkesedésre. De bizony ez nem nagyon sikerült neki. Mikor ugyanis arról kezdett beszélni, hogy nemcsak hogy apácákat, de német apácákat akarnak behozni az árvákhoz, tehát csakis tömeges belépéssel védekezhetnek a Pántelkyné hatalmaskodása ellen. Ezért, mondta meggondolatlanul: Mentől több új tagot kell toborozni. Mire észrevette e nyelvcuszamot, már nem lehetett előle kitérni, mert Létay Janka, természetesen, rögtön feledte neheztelését, hogy a régi hévvel vágjon szavába:

— Igen! Toborozni! Ez a fő! — kiáltá lelkesülve. — Igen! Nekünk honleányoknak valláskülönbség nélkül zászlót kell bontanunk! Mint ahogy bontottunk mi igaz magyar nők Kolozsvárt. Mink is toboroztunk, mink is jártunk házról-házra! Mint ti most, édes kis leányom! — súgta Lilának. — De nem ám egy nyomorult kis egyesület kedvéért, hanem mert a hazának kellett hősokeket találni!

— Akkor nem selymet zupfkáltam, hanem vásznat, — mondta Cserépy Magda, kezéből tölcsért formálva szájához, nehogy hangja valamilyen mozgasba hozza a térdére halmozott foszlányokat.

— Emlékszel, — felelt neki Janka nagyot sóhajlva — utoljára még az én finom batisztzsebkendőimet is mind, mind fölapróztuk, széjjelfosztottuk . . .

— Igen, mikor Penteleyt éppen az ablakunk alatt sebezte halálra egy muszka közlegény . . . Emlékszel? . . .

— Hát számíthatok a szavazatotokra? — kérde Ugodyné türelmét vesztve.

— Ha éppen akarod, — felelt a ház úrnője kicsinylőleg.

— Hányadikán lesz a gyűlés? — kérde Pilterné, csakhogy mondjon valamit.

— Március 15-én! — válaszolt Ugodyné nyomatékkal.

És íme egyszerre a kis öreg nénikék, mint egy varázslatra ugráltak föl helyeikről:

— Ott leszünk! — kiálták lelkesedéssel. — Ott leszünk!

És ez egyszer még Cserépy Magda is megfedkezett selyemszállaira vigyázni. Ott szálltak, röptültek újra körülötte. Csak éppen az az egy kis piros rongydarab maradt birtokában, melyet magasra tartva kezében, ide-oda lobogtatott feje fölött, mint egy harci zászlót.

— Milyen kedves, ébren álmodók! — mondta Lila anyjának, miután az utcára értek.

— Tetszik? . . . — felelt Ugodyné csípősen. — No, ennek örülök, mert úgy látom, te rád is ilyenféle sors vár, csakhogy neked nem lesz egy kufsteini vár az emlékeid között, amely kárpótoljon a sok légvár rombadölteért . . . Ezért ajánlom, édes kisasszony, hogy gondoskodj egy völegényről magadnak . . . Ha elgondolom, hogy azt a három bolond vén leányt még fiatalnak, szépnek ismertem! . . .

— Szegény mama! — gondolta Lila álmodozva, — milyen boldoggá tehetném egy szóval, de hallgatnom kell, hiszen Dénes még nem a végénem.

XII.

Mialatt pedig Ugody Lila házról-házra járt Várhegyen, nem azért, hogy a nőegyesületnek apácaellenes táborát nőni lássa (mert alapjában véve ez a kérdés vajmi keveset érdekelte), de mert rájött, hogy a látogatások kapcsán igen sok mulatságos és még több megható jelenetnek lehet tanuja, addig Pántelky Dénes napról-napra növekedő türelmetlenséggel várta anyja tudósítását.

— Ha még mai levelében sem ír róluk, — gondolta bosszankodva — úgy én teszek kérdést!

Hanem azért, mikor arra a kérdésre került volna a sor, a fiatal képviselő mindig kedvetlenül dobta el a tollat:

— Ejh! csak nem fogom anyámat titkomba avatni, mint egy gimnázista, — magyarázta önmagának. — Elég ideje lesz megtudni, hogy Lilát szeretem, amikor majd mint menyasszonyomat mutatom be neki. Különben is, — fűzte gondolatait tovább — ki tudja, milyen hatással volna a mama idegeire, ha levélből értesülne elhatározásomról... Szegény mama... tudom, hogy neki más tervei voltak velem; az öreg Schwechát a múltkor is elég világosan adta értésemre, hogy a kis Prinzenstein grófné hajlandó lenne Pántelky Dénesné lenni... Azzal a kis komteszszel már egy év óta kísértenek... Igaz, hogy szép kis jószág! de én Istenem, hol jár az ő szépsége a Lilától!... Aztán gyermek még, nem hiszem, hogy tizennyolc

éves lenne... Mama erre azt mondaná, hogy éppen ezért illik hozzám, de persze a mama!?... mit is ért szegény jó mama ahhoz, hogy én hozzám ki illik?...

És Pántelky úgy érezte, hogy ma még szerelmesebb a szép Ugody-leányba, mint valaha.

— Csak tudnám, hol van! — sóhajtott türelmetlenül és szemrehányó pillantást vetett a kegyelmes asszony arcképére.

Hanem, mivel a véletlen kedvezni szokott a szerelmeseknek, Pántelky mégis csak nyomára jött Ugodyéknak, édesanyja mélységes mély hallgatása dacára is.

Ezt a kedvező véletlent ezúttal polgári néven Szabó Palinak hívták. Szabó Palit pedig minden délután egy Andrássy-úti kávéháznak az Operaházra néző ablakában lehetett megtalálni.

Hány ilyen kedvező véletlen ülhet az Andrássy-út összes kávéházainak összes ablakában! Csak az a baj, hogy nem mindenki olyan szerencsés, mint Pántelky Dénes s ezért legtöbben elhaladnak mellette anélkül, hogy észrevennék.

De a fiatal képviselő rögtön átértette, hogy milyen előnyös lesz az reá nézve, ha fekete kávéját a Szabó Pali társaságában fogyasztja el s ezért sietett is a fényesen kivilágított helyiségbe lépni.

Néhány perc mulva csakugyan meg is tudta, amire vágyott és el is határozta, hogy két nap mulva Várhegyre indul.

— Nem jön velem? — kérdé Szabótól.

— Nem tehetem! — felelt Pali fáradtan — mit mondanának a tanítványaim.

— A zeneakadémiában?

— Óh dehogyl ott én tanulok, hanem hogy én ott tanulhassak, nekem kis lipótvárosi csodagyerekeket kell oktatnom.

— Micsoda cirkulus vitiózus! — nevetett Pántelky a gazdagok közönyével.

— És talált-e legalább egyet a sok közül, akivel érdemes bajlódni — kérdé udvariasságból érdeklődve.

— Igen, egy teljesen vak leánykát.

— Ah?i... Szegényke... De mondja, kérem, mikor halljuk az ön operáját?

Szabó egy gyűlöletes pillantást vetett a szemközi nagy épületre.

— Ha bármiképpen szolgálatára lehetek... — sietett Pántelky közbeszólni. — Kérem, rendelkezék velem.

— Köszönöm, — felelt Szabó fölkelve helyéről — de én szeretnék protekció nélkül célhoz érni...

— Gusztus dolga! — mosolygott Pántelky vállatvonva. — De higye el, hogy ama bizonyos sült galamb nem mindig megvetendő portéka.

— Minden attól függ, hogy mi a cél, — felelt Szabó álmodozva. — És az enyém olyan magasan áll, hogy odáig nem röpülhet semmiféle galamb.

— Onnan csak egy angyal szállhat le hozzánk, nemde? — tréfálkozott Pántelky gyanútlanul. — De bocsásson meg, ha most elhagyom, konferenciám van. Apropos! Éppen ma tárgyaljuk a színházak szubvencióját.

— Én pedig megyek imént említett kis tanítványomhoz, — mondta Pali halvány mosollyal és e percben sem a maga sikertelen küzdelmeire, sem Ugody Lilára nem gondolt, hanem csak arra a sápadt gyermekleányra, aki ott messze, a Lipótváros legnagyobb palotájában vár reá repeső örömmel. És Szabó Palinak olyan nagyon jól esik tudni, hogy azt a kis leányt, mil-

liói dacára, mégis csak egyedül ő tette gazdaggá, amióta a művészet kapuit kitérte előtte.

— A viszontlátásra! — köszöntötték egymást Pántelkyvel közömbös, rideg üdvözléssel, aztán ki-ki dolga után indult.

A fiatal képviselő nemsokára egy gyors bérkocsin haladt el mellette, de Szabó már feléje se nézett, sokkal inkább érdekelte az a lassan cammogó omnibusz, amely az oktagon felől közeledett.

— Éppen az enyém! — gondolta meglepéssel, majd, egy gyakorlott ugrással, a hágcsójára lépett.

— Nini, Pali! ... Szervusz! — kiáltott reá a lépcső tetéről valaki, s Szabó egy kis zömök, viruló egészségnek örvendő emberkét pillantott meg.

— Szervusz, — felelt ő is nem egészen őszinte örömmel, mert jobban szeretett volna háborítatlanul maradni.

De a kis emberke sugárzó arccal mosolygott le reája:

— Rég nem láttalak, — kiabált cseppet sem törődve szomszédaival. — Mit csinálsz?

— Semmit. Hát te? — kérde Szabó, csakhogy mondjon valamit.

— Barátom! ... — és a kis ember egy majom ügyességével lent termett a lépcsőről, és oda állt melléje, — most van egy ideám! ... nagyszerű! fenomenális! ... csak ... Te Pali?! tudod mit? szálljunk le erről a skatulyáról ...

— Nem tehetem, a külső Nádor-utcán ...

— Baj is az, egy darabig gyalog megyünk, aztán kiviszlek a kocsimon. Úgyis arra van dolgom, — sietett hozzátenni a Szabó összevont szemöldökeiből annak gondolatát kitalálva.

Szabó Pali kénytelen-kedvelten engedett a meghívásnak, mert nem igen talált kifogást a menekvésre és ezért a kis Traller Fridolin — így hívták ismerősét — birtokbavételszerűen csimpezkedett a karjába, s vitte, vonszolta a Fürdő-utcán végig, át az Erzsébet-téren, Kugler irányába.

— Barátom! Tudod mi az eszmém? — kérdezte kissé megszorítva Szabó karját, ezzel mintegy aláhúzva beszédének kiválóan fontos részleteit... — Meg akarom írni a jour szimfoniáját!...

— Mit? — kérde Szabó tágra nyílt szemekkel — a jour? ...

— Igen, azt, azt! Hát nem remek dolog az? mert ne feledjük, hogy a jour olyan arányokra nőtt manapság, hogy lehetetlen többé figyelmen kívül hagyni akár művelődés-történelmi, akár társadalom-tudományi szempontból ...

Mint ahogy az olasz drámának megvolt a Pierot és Pierettje, a Columbine és Pulcinelloja, — magyarázta a kis ember élénken — úgy meg kell kreálni a dráma, a zene, szóval a művészet minden ágában a zsúrkisasszony és a zsúrgavallér tipikus alakját. De mit mondok, meg kell kreálni? hiszen megvan! Itt él közöttünk, ismerjük, látjuk, szeretjük. Nemde? hogy a zsúrleány másképpen gondolkodik, — finomabban, hogy úgy mondjam, csipkeszerűbben? Igen, ez reá a helyes kifejezés! Tehát csipkésebben érez, mint a pusztán nőtt Marcsák és Julcsák, ha százszor ugyanegy könyvből, ugyanegy guvernánt nevelte is őket. Ugy-e ezt nem lehet megcáfolni? — kérdezte diadalmasan. — Nos, azé a dicsőség, aki ezt a tényt legelőször megfigyelte, aki azt a remek, kitűnő motivumok egész garmadáját legelőször magáévá teszi... Zsúr-szimfonia!... Megírni, hogyan áll a tükör előtt a zsúrleány, hogy öltözködik, hogy csilingelnek karján a

porte-bonheur karperecek, hogy suhognak minden mozdulatánál ruhájának selyemredői... Milyen örömszivaj fogadja belépésekor barátnői részéről és a bámulat moraja, a titkon elsírt szerelem sóhaja a férfitáborból... és ekkor, megjelenik a zsúrgavallér, a büszke férfi, akinek kisujján szikrázó gyűrűk villognak.

— Hogyan akarod a gyémántgyűrűk ragyogását megzenésíteni? — kérdezte Szabó nevetve. De Traller türelmetlenül dobbantott lábával.

— Ugyan, kérlek... Lásd, most félbeszakítottál és most már nem tudom eltalálni a hangot... Pali?!

— Nos?

— Ne légy már olyan nyakig begombolkozva, tudod, hogy jóbarátok voltunk mindig, ha tőlem függne, meg is ünnepeltük volna az operád századik előadását... Te?! Nagyon jól tudod te a kontrapunktot?

— Én?... Micsoda kérdés, hiszen abból élnek, vagy mi?

— Na hát Palikám, nézd! Légy jó fiú és segíts nekem az én szimfoniámat zongorára tenni.

— Aztán?... Te Pali, hallgass ide. Nekem még ebben a hónapban egy hangversenybe kellene szerepelni a nagy Barbival egyetemben, de nekem éppen arra a napra van egy jourom a Bogáthy Eliz grófnénál és ezt, — lehetetlen elmulasztanom... Gondold csak, maga a grófné írt nekem, itt a kártyája... Arra kér, hogy a piknikgavottomat eljátszam előtte...

— Aztán?

— Aztán? aztán? aztán? hát nem érted?... mivel én nem mehetek, hát egyszerűen arra kér-

lek, hogy menj te helyettem a Barbival hangversenyezni.

— Hát lehet az?

— Bízd rám!

— Szép... S megmondanád nekem a titkát, hogy hogyan jutsz te ahhoz, hogy egy koncertbe szerepelj? — kérde Szabó alig palástolható irigységgel.

— Nagyszerű! hát nem tudod, hogy az apám az összmonarkia valamennyi Journaljánál és Tagblatt-jánál zenetudósító?!

— Értem. S te mégis olyan kevésre becsülöd a művészetet, hogy egy zsúrért képes vagy lemondani a nagy közönség tapsairól?

— De hisz éppen itt van a művészi raffinement, — felelt Traller, egy csókot lehelve a levegőbe. — Mit nekem egy szeszélyes fizető publikum? mit kezdjek én velök, azzal az ismeretlen X tömeggel? Az én közönségem az sokkal különb!... Az mindössze egynéhány szép asszonyból és egynéhány tüzes szemű leányból áll, akiket minden zsúron együtt találok, akik nem követelnek svéd-gimnasztikát az újajimtól, sem pedig viharokat a lelkem mélyén, de megértik, amit suttogva, csevegve eldalolok nekik a zongora mellett. Egy kis dal, egy románc vagy talán egy kuplé, semmi több... De benne van minden, ami ma s talán még holnap is érdekes lehet. Barátom, ez a siker!... A mi világunkban nincs kenyéririgység, sem harc a kenyérért, egyszerűen azért, mert mi nem vágyunk „kis Kuglernél“ egyébre! és ezt, — garmadával öntik elénk... Óh, ha a Bogáthy grófné szerdáján a zsúr-szimfoniámat bemutathatom, hidd el, nem lesz nálam boldogabb halandó az egész országban.

— Csak én! — gondolta Szabó, akinek már folyton azon a hangversenyen járt az esze, hangosan azonban csak azt kérdezte:

— Mikor menjek el hozzád, hogy azt a világra szóló opust megbeszéljük?

— Ha lehet, holnap, hogy elutazásod előtt még jussunk valamire. Jó?

— Ahogy akarod. De lennél szíves megmondani, hogy tulajdonképpen, hol is lesz az a Barbi-hangverseny és mikor?

— Holnapután, Várhegyen, — felelt Traller gyanútlanul, s mivel éppen a szimfoniájának két első ütemét dudolta, észre se vette, hogy Szabó Pali mennyire elsápadt e név hallatára.

XIII.

Egy márciusi délutánon Ugody Kristófné fürgetegszerűen nyitott leányá szobájába.

— Itt vagy, Lila? — kiáltá örömteljes hangon, de egyszerre csak megállott és most már bosszúsán mutatott egy nagy faháncsból készült kosár felé, melyből égő piros anemónák, csodásan tarka szegfűk és egyéb délvidéki virágok kandikáltak elő.

— Hát ez mi? — kérde szigorúan.

— Amint látod, virágok. Éppen most érkeztek Nizzából. Tudod, hogy mennyire szeretem őket, — felelt Lila kitérőleg.

— Aztán mennyibe kerül ez a legújabb Ugody-bolondéria, mi?

— Mindenesetre kevesebbe, mint amennyi gyönyörűséget okoznak nekem — válaszolt Lila némi daccal és keze meg-megremegett, midőn egy nagy mimózaágot előszedett a kosárból. De

aztán a virág szépsége legott legyőzte fölindulását.

— Ugy-e szép? — kérdé mosolyogva, a mimóza sárga bojtos nyitásait ide-oda forgatva feje fölött. — Nézd, nézd! szinte belevilágítanak a szobába, mintha elraboltak volna pár ragyogó napsugarat a hazájukból s csak most bocsátanák újra szabadon őket a mi gyönyörűségünkre!

— Ühüm! — felelt Ugodyné közömbösen és kedvetlenül foglalt helyet. Nagyon nevetségesnek találta, hogy Lila huszonnyolc esztendeje dacára elég könnyelmű haszontalan virágokra költeni azt a pár forintot, amit minden hónap elsején kezeihez kap és el is határozta rögtön, hogy áprilistól kezdve le fogja belőle vonni — a tíz órán túl égetett petróleum címén — azt az összeget, melyből az ilyen teljesen fölösleges költségek származhatnak. De most nem akart erről szólni, telve volt a kebele mondandókkal, s ezért alig várta, hogy túladjon rajtok. De mégsem állta meg, hogy az előtte lévő asztalkán elhelyezett könyveket, arcképkereteket, virágtartókat rendezni, sorba állítani ne kezdje.

— Nem tudom, mi passziód telhetik abban, ha minden holmid össze-vissza áll? — zsörtölődött. — Ugyan mikor tanulod meg végre valahára, hogy a szimmetria a földolog?!

— Félek, hogy soha! — nevetett Lila és legott eszébe jutott az otthoni szalón berendezése, hol minden bútor, minden asztal mereven, egymástól jó távolságban sorakozik rendszeres egymásutánban: mintha még nem lennének egymásnak bemutatva! — szokták Lászlóval nevetve sugdosni, — de persze, ki volna olyan vakmerő, egy milliméternyit is változtasson e szentesített

merevségeken?! Lila a saját kárán tanulta meg, hogy ez több, mint szentségtörés. És kora gyermekéage óta hány keserű órája volt amiatt, hogy nem tudta a rendnek ezt a módját magáévá tenni.

Az ő szobáiban ugyanis mindig volt valami szokatlan. Műérzéke a legegyszerűbb eszközökkel is meglepő eredményeket tudott elérni és egy szeszélyesen redőzött tarka rongydarab, vagy egynéhány szál mezei virág elég volt arra, hogy jelleget adjon szobáinak. Most is azon igyekezett, hogy a nizzai küldemény segítségével a bérelt lakás fogyatékoságait eltüntesse. De anyja türelmetlenkedett.

— Lila! — kiáltá bosszúsan. — Az Istenért, ülj le már egy kicsit! Azért jöttem, hogy egy csomó ujságot mondjak neked, de teljesen kiver- ted a fejemből ezzel a sok giz-gazzal.

— Tán csak nem? — kérde Lila anyja ha- ragvó homlokát megcsókölva. Aztán szembe ült vele. — Nos, mamikám, most már csupa fül va- gyok, — mondá tréfálkozva. — De várjál csak... Igy ni... előveszem az „örökmunká- mat“ (a huszonnyolcadik szegény-ruha az idén!), ha ez van a kezemben, jobban tudok helytma- radni, — magyarázta. — Mi hát az a nagy ujság?

— Nem egy, de sok, — felelt Ugodyné föl- derülve. — Először: holnap itt lesz Etelka néni, és . . .

— Olga is?

— Nem tudom, de nem is hiszem és jelen- legi állapotában nem is ajánlanám neki az uta- zást. Emlékezz csak vissza, milyen élet-halál kö- zött lebegett, mikor a Pondri a világra jött... De még ettől eltekintve is kénytelen odahaza ma- radni Lacika miatt... Nagyszerű egy fajtátok

van, az igaz! — szúrta közbe elgondolkozva, — szabadon kell neki felnőni, mint a cigánynak, különben belepusztul. Ki hitte volna, hogy ez a Lacika sem bírja ki az internátust, mint hajdan az apja... Most aztán gondoskodhatnak nevelőről!... Szegény Olgám!... Az már igaz, hogy némely asszonynak kijut a bajból!... De nem erről akartam beszélni, hanem hogy még ma megjön Cella néni és Tunyoginé.

— Meg? ... és miért?

— Miért, miért?! Nagyszerű kérdés! ... Csak nem hiszed, hogy nem csődítem össze az egész rokonságot, mi? — mosolygott Ugodyné, még pedig olyan önelégülten, mint ahogy Bonaparte mosolyoghatott valamely piramis tetejéről. — Igen! Egytől-egyig be fognak jönni, erről felelek, — folytatta diadalmasan — és leszavazzuk a drágalátos Olivia ő kegyelmét, le bizony! ... Igaz ni! úgy hallom — tette hozzá fürkészőn nézve leányára, — hogy a fia ma érkezik haza.

Erre a szóra azonban Lila, minden „örökmunka“ dacára is, igen sürgős teendőnek találta a kosárban hagyott virágok között keresgélni. De legott erőt vett magán és látszólag közömbösen szólt anyjához:

— Nagyon örülök, hogy éppen a Szabó Pali hangversenyére gyűl össze ez a sok ismerős.

— Hát igazán el akarsz menni arra a koncertre?

— Természetesen! — felelt Lila határozottan.

— Még ha ártasz is ezáltal magadnak?

— Aki ismer... — kezdte Lila elvörösödve, de anyja türelmetlenül a szavába vágott:

— Igaz. De ki ismer? Vagy azt hiszed, hogy ismer valaki valakit ezen a világon? Azt hiszed, hogy Pántelky Dénes téged ismer? ...

— Kérlek, ne beszéljünk Pántelky Dénes-ről, — válaszolt Lila fagyosan.

— Jó, hát ne beszéljünk róla! — sóhajtott Ugodyné helyéről fölállva. — De ha neked volnék, nem hívnám ki a látszatot.

Ugody Lila fáradtan vont vállat.

— Jól van, jól!... a csirke újra okosabb akar lenni a tyúknál, — idézte anyja feddőleg, de mivel erre sem kapott választ, vette kulcsos kosarát és a vendégszobák rendbehozatalát adva ürügyül, eltávozott.

— Hihetetlen! — kiáltá Lila szenvedélyesen, mikor magára maradt, — hihetetlen, hogy mennyire föllázad bennem minden érzés, mennyire fölülkerekedik bennem minden rossz, dac, bosszúvágy, kevélység, minden, amit gyűlölök magamban, egytől-egyig mind, valahányszor azt veszem észre, hogy Dénest a kérők, a partiek kategóriájába osztályozzák... Hogy merik?! Hogyan lehetséges őt a Mócsy Pistákkal egysorba állítani?!

De aztán egy gyors, önkénytelen mozdulattal összekapta balkezének ujjait, éppen mint ahogy gyakorlott lovas a kantárokat szokta rendbeszedni.

— Ismét igazságtalan voltál, babám! — súgta a nagy állótükör elé lépve. — Pedig abban igaza van mamának, hogy ezen a világon senki sem ismer senkit! És te, ha olyan bölcs lennél, amilyennek néha képzeled magadat, egyszerűen, minden harag nélkül kiegyesíthetted volna ezt a mondást, azt feelve reá, hogy: de kivételek azok, akik egymást igazán szeretik, mert ők minden apácakérdések és valláskülönbségek és Szabó Pali — szegény árva Szabó Pali! — ellenében tudják, hogy mit higgyenek és mit nem, mert intuitive kiérzik egymás igazi énjét és egymás legelrejtettebb gondolatait is! Nemde igazam van? — for-

dult virágaihoz, ujja hegyéről csókokat hintve feléjük.

Milyen jó, hogy nem látta senki! — mondta aztán csendesen föl kacagva. De azért úgy érezte, hogy ma nemcsak virágait, de talán még a vén Schwechátot is képes lenne becézni, annyira boldoggá tette az a tudat, hogy Pántelky Dénest nem sokára viszont fogja látni.

Mialatt pedig Ugody Lila virágaitól környezve várta a Pántelky Dénes érkezését, azalatt odaát a kegyelmes asszony házában szintén nagy előkészületeket tettek a várva-várt vendég fogadására.

Most is együtt ült Olivia ő excellenciája Csengey Flórával és még egyszer megbeszélték a teendőket.

— Flórá, lelkem! — rendelkezett Pántelkyné, — nézz utána, hogy a fiam szobáját fényesre keféljék, el ne felejtsetek az íróasztalát letörölni, olyan rendetlen az a János, jó lesz utána nézni a dolgának. Aztán vidd be, kérlek Dénesnek boldogult Dávidom papucsait, hadd érezze magát egészen itthon, az én jó fiam! — sóhajtott. — Bár, — tette hozzá szomorúan, — Isten a megmondhatója, ha nem jobb lenne-e mindnyájunkra nézve, ha egyelőre nem jönne Várhegyre?

— Amíg Ugodyék itt vannak? — kérdezte Flóra fölbiggyesztett ajakkal.

— Addig! — felelt a kegyelmes asszony bosszúsan.

De legott zsebkendőjét keresgélte.

— Mi lesz ennek a vége?! — kérdé fohászra emelt kezekkel.

— Semmi, — biztatta Flóra, aztán közelebb húzódott védnökéhez. — Szabó Pali is jön, sügt a füléhez hajolva.

— Tulajdonképpen ki az a Szabó Pali? — kérde Pántelkyné érdeklődve.

— Ki? . . . Ezt tessék Ugody Lilától megkérdezni — felelt az Otthonka jólelkű szerkesztője, sokat jelentően nevetve.

— Ah, ostobaság! — pattant föl Pántelkyné, akit önkénytelenül dühbe hozott az, hogy egy Csengey Flóra egy olyan előkelő leányt, mint amilyen Ugody Lila, rágalmazni merészel. — És ha százszor mondják, akkor sem fogom elhinni! — jelentette ki gögösen.

— Én sem. De mondják, — válaszolt Flórika vállatvonva. — És ha mondják, nem látom át, hogy mi is miért ne mondhatnók Dénesnek.

— Igazad van, — felelt a kegyelmes asszony elgondolkozva. — Egy anyának minden követ meg kell mozgatni. Igen! Kötelessége minden követ megmozgatni, ha arról van szó, hogy fiáról egy nagy veszedelmet elhárítson! . . . Ugy-e, igazam van?

— Természetesen! Különben is elég bajt csinált már nekünk Ugody Lila, amióta ellenünk mozgósította a várost. Mert tagadhatatlan, hogy az ő szeretetreméltóságának köszönhetjük kellemes helyzetünket! Hiszen a mi pártunkon már leginkább csak a kofák, meg az olyan népség maradt, akikért mi fizetjük a tagsági díjakat. Nos, tőlünk ugyan nem érdemel meg semmiféle kíméletet.

— Nem hát! — bólintott reá Pántelkyné szigorúan. Az a képmutató jószág... Még azt meri mondani, hogy ő bele se szól az egész . . . De nem végezhetette be mondókáját, mert e percben kinyílt az ajtó és Pántelky Dénes anyjához sietett.

— Fiam! — sikoltá a kegyelmes asszony a Dénes karjaiba vetve magát. — Édes, drága fiam!

... Hogy vagy? Mit csinálsz? — faggatta, bár szóhoz se engedte jutni a sok becézéstől; de aztán némi nehezteléssel hangjában, feddőleg súgta:

— Nem szép tőled, hogy amióta képviselő lettél, meg se látogattál! Mert hiába! Az anya csak anya marad...

— Persze, hogy az! Még pedig ebben az esetben a legaranyosabb, édes jó mama a világon! — felelt Dénes meggyőződéssel s mégis feszélyezve, mert kiérezte anyja hangjából, hogy e mondás alatt egy vád lappang, talán még azt is kitalálta, hogy ki ellen, s ezért sietett a beszédet másfelé terelni.

— Be jól nézesz ki, angyalom! — mondta tehát, mialatt az öreg dámát az ablakhoz vezette, hogy jobban láthassa.

— Dehogy jól! Dehogy jól! — sóhajtott Pántelkyné. — Sok a gondom, fiam, sok! Hanem erről később. Most azt mondd meg, hogy nem hültél-e meg az úton? ... Aztán kivel utaztál? Flóra hozasd csak a teát...

— Köszönöm, jól fog esni! Be volt ugyan fütve a kupé, de éppen ezért folyton nyitva kellett tartani az ablakokat... Hogy kivel utaztam? Senkivel. Vagy igen, most jut eszembe, hogy az étkezõben Szabó Palival találkoztam.

— Ah? ... És ki az a Szabó Pali? — érdeklõdött Pántelkyné, miután egy tekintetet váltott Flórával.

— Egy fiatal mûvész, aki részt fog venni a Barbi hangversenyén, — felelt Dénes közönnyel.

— No akkor biztosan ott lesz az egész Ugody-had, — szólta közbe Flóra, minden szótágot lassan ejtve ki egymásután, mint ahogy orvosságos üvegbõl a keserû csöppeket szokás.

— Valószínû, hiszen Szabó az õ falujokból

került ki, — felelt Dénes anyja mellé helyezkedve.

— Igen, az Ugody Lila jóvoltából.

— Hogy érti ezt, Flórika?

— Csak úgy, hogy ő fedezte föl benne a művészt és nem nyugodott addig, amíg ki nem emelte a névtelenek sorából és...

— Milyen érdekes! — vágott szavába Dénes szárazon.

— Hogyne! — válaszolt Flóra és ritka nővéssé, hibás fogai közül sziszegően nevetett. — Biztosan az Ugody kisasszony is azt tartja, hogy úgy kell felebarátunkat szeretni, mint önmagunkat, vagy még jobban... S ezzel kisietett a szobából, bár egy félperc múlva ismét bent termett.

Pántelkyné szigorúan szólt reá:

— Nos? hát a tea?... Azt hittem, azért voltál kint?

— Igen, de Julis...

— Már ismét nincs itthon? — pattant föl a kegyelmes asszony nekivörösödve. — Mondom! Így vagyok minden nőcseléddemmel, amióta tagtársak.

— Tagtársak? — kérdé Dénes meglepetve. — Miféle tagtársak?

De Pántelkyné kimerülve dőlt vissza a kanapé párnáira.

— Óh fiam! — suttogta. — Hosszú lenne azt elmondani! Tudod a nőegyletben...

— Tudom, tudom! — szakítá félbe Dénes, aki irtózott az ilyes dolgoktól. — Ismét az apáca-kérdés, ugy-e?... Hanem még sem értem, hogy a szakácsnőd?...

— Pedig nagyon egyszerű, úgy-e Flóra? — válaszolt a kegyelmes asszony elhaló hangon, de legott, helyéről fölugorva s látszólag minden összefüggés nélkül rikácsolva kiáltá:

— Óh azok az Ugodyak!... Fiam! Az az Ugodyné az egy kígyó!

— Dehogy? — felelt Dénes, bosszankodva s mégis nevetve.

— Egy kígyó, fiam, én mondom neked, hogy az... És képzeld... Ő és leánya házról-házra járnak engem tönkretenni!

— Ugyan mama! csitította Dénes, de Pántelkyné kiragadta magát fia ölelő karjaiból:

— Úgy-e, Flóra, úgy van? — fordult az uzsonna elrendezésével foglalatoskodó kisaszszonyhoz. — Na lásd! — folytatta Pántelkyné, annak néma fejbólintását a szent ügy javára jegyezve. De majd kérdezd meg Schwechátot! Meg Tóvölgyi Rózsikát...

— Azt is?... Úgy tudom, ő igen jó barát-nője Ugody Lilának.

— Csak volt, fiam, csak volt! És azt mondhatom neked, hogy dacára a százhuszonnyolc újonnan verbuvált tagtársuknak, az igazi barátaiak száma nagyon megcsappant, nagyon!

— Mily nevetséges!

— Ők a nevetségesek! — kiáltá Pántelkyné, aki csak az alkalmat leste, hogy fia szívében a Lila emlékét torzítsa. — Ők! De különösen az a vén leány...

— Mama!

— Nos? Valami újat mondtam talán?... Ország-világ tudja, hogy Ugody Lila sohasem lesz többé harmincéves.

— Oh dehogy! — felelt Dénes nevetésre fogva a dolgot. — A nyáron volt huszonnyolc.

— Igen, a féloldala! — szólt közbe Csengey Flóra élésen.

— S ha úgy volna, — kérdé Pántelky. — Vétek az?...

— Éppen nem. Csak ha az ember már olyan tisztos kort ért el . . .

— Mint ön, Flórika . . .

— Mint ő, tisztelt úr! — szórta haragjának parittyaköveit az Otthonka szellemes szerkesztője. — Akkor nem vödászik férjre.

— Hanem beéri a tilossal, nemde? — súgta Dénes, mialatt egészen mellé lépett. — És óh csoda! egyszerre mint egy varázsütésre, Csengey Flóra megszűnt létezni, az a támadó, könyörtelen ellenfél, aki még egy fél perccel előbb olyan biztos álláspontból küldte mérgezett röppentyűit Dénes felé, most meghunyászkodva fordult el tőle és igen sürgős dolognak találta a kegyelmes asszony lábzsámolyát igazgatni.

Pántelkyné meglepetve nézett reájuk.

— Nos? — kérdé csodálkozva.

— Már bevégeztük a vitát, úgy-e kisasszony? — mondta Pántelky újra helyet foglalva anyja mellett.

Csengey Flóra azonban még erre sem válaszolt, csak egy kérő pillantást vetett Dénesre, aztán felöltőjét, kalapját kezdte keresgélni.

— Nyugodt lehet, édes Flórika, — súgta neki Pántelky, mialatt a kabátot reá segítette — anyám nem fogja megludni . . .

— Köszönöm, — hebegte a kisasszony, mert tudta, hogy Pántelkyné könyörtelenül kiutasítaná házából, ha egyet-mást megtudna róla. De míg hazafelé ballagott, folyton azon tűnődött, hogy Dénes, aki sohasem időzött Várhegyen, honnan és kitől tudhatta meg az ő jól elrejtett titkait.

— Lilától! — cikázott át agyán villámszerűleg és ezt a gondolatot rögtön meg is ragadta. — Végén csattan az ostor! tisztelt nagy-

sám! — határozta el, kezeit ökölre szorítva és egy sziu-indián kedvtelésével gondolt mind arra a kis kínzásokra, amelyekben Lilát a legközelebbi napokban nőegyesületeért, Szabóért, Dénesért, koráért stb. nyiltan és orozva részesítheti.

Ezalatt pedig Dénes és anyja igyekeztek önmagukkal és egymással elhitetni, hogy nagyon boldogok együtt. Különösen Pántelkyné volt kifogyhatatlan a szeretetnyilvánításokban. Minden lépten kebléhez szorította fiát és csókolta, ölelte... Én egyetlenem! Édes szép kis fiam! — mondogatta egyre-másra, a Dénes arcát, haját cirógatva, éppen mint ahogy húsz év előtt cselekedte.

Tulajdonképpen az ő szemében Dénes ma sem volt egyéb, mint egy általa kényeztetett, de egyedül és kizárólag az ő tulajdonát képező kis gyermek.

Jaj annak, aki e tulajdonjogot elrabolni szándékozik! Jaj annak, aki a Dénes szeretetében vágyik osztozkodni!... Most is azon gondolkozott, hogyan akadályozza meg azt, hogy fia Ugodyékat még ma fölkeresse.

— Holnap így is, úgy is odamegy s ezt talán nem is volna okosság meggátolni, tünődött, de ha ma itthon tarthatom, ez erős bizonyosság lesz hatalmamnak, nem is számítva azt, hogy Lila hiába várja. Hanem persze, ennél az egész hadjáratnál mindig és mindenütt az egyesületi hölgyet kell előtérbe tolnom, nehogy Dénes igaz szándékomat megsejtsen... **S**e bölcs megállapodás után újra Julisról kezdett beszélni, aki rémesen elhanyagolja kötelességét, amióta tagtárs, majd a legközelebbi szavazás esélyeit kezdte föl számlálni, Dénes azonban egyre csak óráját nézegette.

— El akarsz menni hazulról? — kérdezte Pántelkyné, meglepetést színelve.

— El, — felelt Dénes fölállva — még csak hat óra, egy órára elhagylak, édes, de a vacsorához itthon leszek újra, jó?

Pántelkyné szinte fölegyenesedett.

— Mehetsz gyermekem, ahová neked tetszik, — válaszolt nyugodt, ünnepélyes hangon, — csak egy jusson eszedbe, az, hogy a te ellenséged az én ellenségem!

Pántelky vállatvont és szótlanul kezdett a szobában föl s alá járkálni.

— Az lesz a vége, hogy Lilát rám haragítják, — gondolta száját véresre harapdálva. — Hát az a Szabó-história? Jól láttam a Csengey Flóra arcáról, hogy a felét se mondja el annak, amit gondolt... Ejh, bánom is én, akármit gondolt... de meg azt is, ha a világ összes apácáit mind ide telepítik Várhegyre, csak Lilának, meg nekem hagyjanak békét... De micsoda fölösleges multság ez az egyesületi-hölgyködés Lilától? — tűnődött és önkénytelenül a Lila korára gondolt... — Kor? Ostobaság! tíz év múlva is ráérne, pláne ő, aki olyan remekül néz ki! — határozta el földerülve.

Pántelkyné, aki szótlanul figyelt fia minden mozdulatára, most lábujjhegyen hozzája lépett és karját karjába fűzve, hízelgő hangon suttozta: — Úgy-e, ma este velem maradsz? Csak ma este, kérlek, légy egészen, egyedül csak az enyém. Megteszed?

Dénes egy percre habozott, de aztán anyját maga mellé vonta a pamlagra:

— Természetesen, édes jószágom, ha te úgy kívánod, — felelte a feléje nyújtott kezeket csókokkal halmozva, ezalatt pedig azt gondolta:

miért ne hozzam meg ezt az áldozatot anyámnak, hiszen Lila meg én az egész hosszú, hosszú jövőben együtt lehetünk! És szinte ijedve gondolt arra a jövőre, amely olyan végtelen hosszúnak tűnt föl előtte.

— Pedig szeretem! Nagyon, nagyon szeretem... határozta el, mintha saját magával vitatkoznék.

Másnap azonban igazán nagyon türelmetlenül várta a tizenegy órát, amidőn, a vidéki etikett szerint, meg lehet kezdeni a látogatásokat.

Sietve igyekezett a Kossuth-utca felé, ahol az Ugodyék lakása állott, a piac közepén azonban nagy bosszúságára összeütközött az öreg Schwecháttal.

— Szervusz! — kiálta reá az öreg generális, öblös hangjával betöltve a nagy térséget. — Sohse siess! Akiket látni akarsz, két perc múlva erre fognak menni! — nevetgélt s ezzel minden további bátorítást mellőzve, óriás kezét Dénes karja alá dugta s ezer kérdéssel ostromolva a fiatal embert, vitte, vonszolta őt a sétatér irányába.

— Úgy-e mondtam?! — diadalmaskodott nemsokára, horgos ujjával egy igen kövér és feltűnően szép növésű hölgyre mutatva, akik szemközt közeledtek. Lásd az öreg Schwechát, mindent tud. Azt is, hogy az Ugody kisasszony a holnapi hangversenyre egy új ruhát kapott Budapestről, azt is, hogy nem a Barbi kedvéért fog abban tündökölni; azt is, hogy Szabó... — és itt hangja suttogóvá változott. Aztán gyorsan, mintha leckét mondana, öntötte, zúdította a Dénes fülébe mindazon rágalmakat, melyeket még Csengey Flóra is alig-alig mert érinteni; de Schwechát oly ügyesen tudott velük bánni, hogy egyelőre inkább dicséretnek tetszettek. Mert némely ember úgy

tudja a rágalmat kezelni, mint az ügynevezett szimpatie-tintát. Az tudvalevőleg eleinte meg sem látszik a fehér papíroson, de adott időben, kivált ha a körülmények összejátszanak, előtűnik annak minden kusza, kunkor betűje, éppen mint ahogy azok a rosszakaratú szavak egytől-egyig föltámadnak a zaklatott emlékezetben.

Természetesen, mire Zádorné és Ugody Lila hozzájuk értek, a vén generális már csupa mosoly és szívélyesség volt velök szemben.

— Éppen önről beszélgettünk, — szólt a báró Lilához, aztán Zádornéhoz csatlakozott.

— Meg mertem volna rá esküdni! — felelt Lila nevetve, de hangjában volt valami érdes, vádszerű, ami Pántelkynek rögtön föltűnt. De most kisebb gondja is nagyobb volt, mintsem hogy az ellenségeskedésnek okát keresse. Ő most csak azon örült, hogy újra láthatja szíve választottját, aki egy cseppet sem vesztett szépségéből, (mint ahogy meglepéssel konstátálta). Talán az volt az oka, hogy ma is, csak úgy, mint a szamosberki bálon, teljesen átengedte magát a szép leány varázsának.

S mégis! Mialatt az elhagyott sétatéren egymás mellett lépdelve beszélgetni kezdek, Lila egy-egy mondal közepén önkénytelenül kérdőn, fürkészőn nézett föl reá. Így mondta volna ugyanezt hat hónappal ezelőtt is? vagy én értem ma másképpen? — gondolta ilyenkor. Ha egészen őszinte lett volna saját magához, talán így alakítja kérdését: Nem kevesebb-e, mint amennyit vártam? Mert az a szeretetreméltó fiatal ember, aki a viszontlátás első negyedórájában olyan mulatságosan csevegett Budapestről, bálokról, képviselőtársairól, közbe-közbe szerelmének állhatatosságát is fölemlítve, vajjon ugyanazt mondta-e, amit Ugody Lila előre elképzelt? ...

— Ejh! Ismét önmagamat kínozzom! — gondolta Lila bosszankodva. — Hát nem elég, hogy itt van? Hogy tekintete az enyémet keresi? Éppen úgy, mint akkor, a virágzó klematiszok alatt.

— Dénes, mondta tehát főnhangon, mintha el akarná ijeszteni gondolatait. — Tudja, hogy már nagyon, nagyon vártam magát?

— Igazán? Hogy bizonyítja be? — kérde Pántelky enyelégve.

— Ha tegnap eljön hozzánk, rögtön meggyőződött volna róla, — felelt Lila némi szemrehányással hangjában, hervadozó virágaira gondolva.

— Mikor találom otthon? — sietett Pántelky megkérdezni.

— Furcsa kérdés?!... Mindig! — válaszolt Lila élénken.

— Kivéve, ha éppen verbuválni méltóztatott menni, — folytatta Dénes enyelgését, mely azonban nem volt egészen ment a keserűségtől.

— Hogy érti ezt?

— Csak úgy, hogy hallom, milyen odaadással karolta föl az árvák ügyét...

— Én? — felelt Lila vállatvonva. — A mama kedvéért teszem.

— Elég kár, — veté ellen Dénes kedvetlenül.

— Ah?... Szemrehányás?

— Ne vegye annak. De lássa, minek tesz olyat, ami... ami... esetleg mindkettőnknek árthat.

— Minden küzdelemnél azé a győzelem, aki erősebb, — válaszolt Lila kereken, de aztán hirtelen eltért ettől a veszedelmes témától. — Dénes — mondta nyugodtan, — szeretném, ha megértené álláspontomat ezzel a szerencsétlen nőegyleti mozgalommal szemben.

— Az égre kérem, ne!...

— De igen, — felelt Lila és izgatottsága ellenére hangosan fölnevetett, mert a Pántelky arca valóságos irtózatot fejezett ki. — Hallgasson ide, de komolyan! Nem fogom magamat védelmezni. Igenis, járok házról-házra, de nem hogy verbuváljak, mint ahogy rám fogják, hanem csak mint szemlélő és vészfék! Mamában ugyanis valamennyi hugenotta ő is újra támadt — magyarázta tréfásan — s ha nem csillapítanám néha, igazán félnék, hogy vallásháborúra ösztökéli hitsorsosainkat... Pedig elképzélheti — folytatta most már egészen komolyan — hogy mennyire kínos ez reám nézve, hiszen tudja, hogy sohasem birtam megérteni, hogyan lehet korlátok közé osztani a végtelent: vallásokra az egy igaz Isten imádatát. De hagyjuk ezt. Az egész mozgalmat utálok.

— Tudja, hogy anyám indította?

— Vagy Csengey Flóra. De úgy hiszem, kellemesebb dolgokról is beszélhetnénk? Meséljen inkább! Mondja el, mit érzett, mikor a Széchenyi-serleget kezében tartotta?

— Miért érdekli?

— Gyermekek! ... De meg azért is, mert Széchenyit imádom.

— Miért nem mondta ezt Ugodon? Ezt tudva, mennyivel jobban beszéltem volna!

— Így is meg lehetett elégedve! — felelt Lila lángoló szemekkel. S most már ő is átengedte magát annak, hogy az, akit szeret, mellette van!

S lassan, lassan mindkettőjük lelkében helyreállt a harmónia.

— Milyen szép! — gondolta Pántelky őszinte elragadtatással.

— Mennyire szeretem! — vallotta önmagá-

nak a leány, hálával telve e szívet-lelket betöltő érzelem iránt.

És észrevétlenül, a Lila erősebb egyénisége újra delejes hatalommal kezdte magához vonzani, láncolni a Dénes könnyen befolyásolható egyéniségét.

Milyen boldogan engedte át magát e vonzalomnak, s milyen szeretetreméltóságban nyilvánult az nála!

— Miért ne lehetne ez így az életen keresztül? — gondolták mind a ketten, talán ugyanegyszerre és Dénes már-már újra megkérdezte a leánytól azt, ami Ugodon oly végtelen boldoggá tette mindkettőjüket.

S mégis! Ez a kérdés, még mielőtt Lila meghallhatta volna, elhalt ajakán.

... Miért? Egyszerűen azért, mert a véletlen szeszélye úgy akarta, hogy éppen akkor, midőn ajkai vallomásra nyíltak, egy kopottas kabátba öltözött, sápadt fiatal ember haladjon el mellettük, akinek néma köszöntését Lila barátságos kézintégetéssel viszonzta s akinek diadalmasan odakiáltott:

— Mindnyájan! egytől-egyig ott leszünk, Pali!

— Csak én nem! — mondta Pántelky fogai között és anyjának adott randevujára hivatkozva, gyorsan távozott.

XIV.

— Úgy-e Lila, mi ketten egy kocsiba ülünk? — kérdezte Etelka néni újdonaúj violaselyem empire-ruhájának redőit igazítva.

— Ahogy parancsolja, — felelt Lila.

— Jól van; akkor induljunk. — Úgy tudom,

nyolckor kezdődik a hangverseny és legalább egy negyedórát tart, míg odaérünk. Elég butaság a város végén, az állomással szemközli fogadóban rendezni az ilyesmit, — zsörtölődött a néni. — De ezúttal nem bánom. Beszédem van veled.

Lila megadásteli sóhajjal fogadta ezt a kijelentést, mert ősidőktől fogva tudta, hogy az ilyen párbeszédnek után mindig úgy szokta magát érezni, mint egy szárnyaszegett vándormadár. De különösen ma örült volna, ha békén hagyják, hiszen a délelőtti séta óta eleget gyötörte önmagát.

Nem mintha megbánta volna, hogy Pántelky akarata ellenére készül a Szabó hangversenyére, hanem mert a Dénes szeszélyei kezdtek aggasztani.

— Mire jó az és hová vezethet? — töprengett. Hiszen viselkedése nem annyira féltékenységet, mint inkább gyanusítást sejtet. És Lila egyszerre öntudatára ébredt annak, hogy kettőjüket nem csupán azok az akadályok választják el, melyeket rosszakarói közéjük állítottak, de hogy van még más, sokkal nehezebben leküzdhető akadály is: mindazok a Dénes előtt teljesen ismeretlen tényezők, melyek a Lila már évek óta megállapodott és önállólag kifejlett egyéniségét megalkották.

— Alig pár óra óta van itt és máris a félreértések egész láncolata támadt közöttünk, — gondolta lehangoltan. — Milyen másképpen reméltem ezt az együttlétet, amióta Ugodon számlálni kezdtem a napokat, hogy újra lássam!... De hová fog vezetni folytonos önanalízisem is? — kérde bosszankodva, — óh ez az átkos örökös: „miért?“ Milyen igaza volt Lászlónak, mikor

egyszer azt mondta, hogy az emberek gondolkodásában a miért ugyanaz, ami az éles kés a túláradó pezsgő habján keresztbe téve... Ha így folytatom, valóban igazat adok Olgának és civtársainak: túl vagyok azon a koron, amikor szerelmi házasságot köthetnék, de nem úgy, ahogy ők gondolják, hanem lélekben.

Talán ahhoz, hogy két természet össze-símulhasson, — fűzte gondolatait tovább — csakugyan szükséges az, hogy az egyik majdnem gyermek legyen: viasz, melyet a férj kénye-kedve szerint idomíthat. Az én koromban ez természetesen ki van zárva, bármennyire igyekezném is Déneshez alkalmazkodni. Az pedig, hogy idővel összetörődhetünk, (mint ahogy bölcs nénik veszekedő, fiatal házaspárról jóakarólag jósolgatni szokták,) ettől a keserves élettapasztalástól az ég övjon mindkettőnket!

Hanem azért minden bölcselkedése ellenére Ugody Lila mégis azon igyekezett, hogy öltözéke, melyben a Barbi hangversenyére készült, valóságos kis műremek legyen és ez anynyira sikerült is neki, hogy midőn szobájából kilépett, Etelka néni kielégített családi hiúsággal tekintett rajta végig.

— Meg vagyok elégedve külsőddel! — mondta olyan hangon, mintha inkább egy ítéletet hirdetne. — Meglátszik ruhádon, — folytatta kevesebb szigorral, — hogy nem az Otthonka után készült. Csengey Flóra, remélem, pukkadozni fog mérgében, ha meglátja... De most hallgass reám! — kezdte újra méltósággal, míg a rozoga kisvárosi bérkocsi kényelmetlen ülésére elhelyezkedett. — Tegnap idejőve, együtt utaztam Brausewetter tábornokkal. Gyönyörű szép ember. Még nincs is hatvanöt esztendő, dehogy van! Hiszen emlékszem reá, hogy serdülő fiú volt, mikor én

férjhez mentem. Nos, leányom, — folytatta Etelka néni élénken, a kocsi gyorsaságával egyidejűleg fokozva szavainak szaporázását, — úgy beszédközben, magam sem tudom hogyan, szóba jött, hogy milyen szomorú élet vár az olyan katonákra, akik család nélkül kénytelenek penzióba vonulni s hogy hát ő bizony szívesen mentené meg magát ettől a szomorú sorstól, ha akadna egy hozzá illő komoly, már nem egészen fiatal úri-leány, akinek volna egy kis vagyonkája is. Jól láttam, hogy hová céloz s ezért én is, nem rögtön, de úgy az út vége felé, elkezdtem rólad beszélni. És azt hiszem, hogy egy kis ügyességgel... egy kis diplomáciával igen könnyű lenne...

— A deli hadfit lépre csalni?!... ugy-e kedves néném?! — vágott szavába Lila nevetve. — De kérem, ne fáradjon, úgy hiszem, mondtam már egyszer, hogy soha, értsék meg kérem jól: sohasem fogok egy úgynevezett raison-házasságot kötni, soha!

— De Lila! — kiáltott Etelka néni és ijedtében csak azért nem vetett keresztet, mert idejekorán eszébe jutott, hogy ez ellenkezne hítvallásával. — Gondold meg, leányom! — kezdte könyörögve — most már egy percig sem szabad télováznod, mert ma-holnap késő lesz. Lásd, gyermekem, ma még, hogy úgy mondjam, éppen a mesgyn állsz, de nem adok neki egy félesztendőt és már túl léptél rajta. Ha ma férjhez mégy, minden okos ember azt fogja mondani: Várt leány várat nyert; de már egypár hónap múlva azt, hogy:

— Lám, a vén leány, fogott magának egy bolondot, — szólt közbe Lila föl kacagva.

— Hát, körülbelől, — hagyta reá a néni mély sóhajtással. — Éppen így van az az özvegyasszonyoknál is, — bölcselkedett aztán — csak hogy

tíz év különbséggel. Ha például egy harmincnyolc éves özvegy férjhez megy, azt még mindenki helyesli: Csak nem is fog árván, egyedül maradni, hiszen még nagyon sok van hátra az életből — mondogatják. De ha negyven éven túl szánja rá magát a házasságra, bizony lelkem, akkor már senki sem beszél ő róla, csak a férjéről, azt is úgy említve, hogy: Szegény tatár!... Már ez így van, angyalom, hidd el, hogy így van!... És ezeket a mondásokat nem kell csak úgy ni, kurtán-furcsán, föl se venni! Mert hej! sok életbölcesség, sok keserű tapasztalás szentesítette őket!

— Ez mind igaz, édes Etelka néni, de azért még sem leszek Brauswetter tábornok felesége soha.

— Hát ugyan kié, ha szabad tudnom?

— Valószínűleg senkié, — felelt Lila lelke mélyéből fölsóhajtva.

— Talán bizony Pántelkyre számítasz? — kérdezte a néni szigorúan, mert amióta Dénes elfeledett neki kezet csókolni, azon a napon, mikor Ugodról elutazott, azóta ki nem állhatta azt az arrogáns férfit, ahogy őt nevezte. — Csak nem leszel világcsúfja, mi? Egy ilyen gyermekért! Még csak az kellene! — szörnyűlködött fejcsóválva.

— Dehogy, édes néni! — felelt Lila önuralommal, aztán idegesen fölnevetett. — Tudja mi lesz a legokosabb: megvárom Lacikát és ahhoz megvelek feleségül, jó lesz?

— Veled igazán nem lehet komolyan beszélni, — kiáltott Zádorné dühösen és ezzel vége is szakadt a párbeszédnek, már azért is, mert éppen megérkeztek a Fehér elefánthoz.

Lila fürkészően nézett körül, hanem azt az

egy valakit, akinek ittlétét minden balsejtelmek ellenére mégis remélte, mégse tudta fölfedezni a bejáráshoz tolongó sokaságban. De egy rosszul betett ajtó keskeny nyílásán egy halvány fejét vélt észrevenni, melynek láttára szomorúan fölsóhajtott:

— Szegény Pali! Bár ez a mai este fordulópont lenne életében... Hogyis mondta egyszer, régen, Ugodon: „Mi a siker, Lila kisasszony? A taps vagy a benső harmónia?!“ Milyen messze vagyok az utóbbtól, én jó Istenem!... Hát ő? Óh bár a taps bőségesen kijutna neki mától fogva! Ideje, hiszen még eddig semmit sem ért el mindabból, amiről álmodozott s amit részben az én ösztönzésem folytán indult el keresni.

És Lilát némi lelkiismeretfurdalás fogta el arra a gondolatra, hogy a vén kertész fiát ő ragadta ki szerény otthonából és küldte ki a nagyvilágba küzdeni mindazokért a célokért, melyeket önmagának szeretett volna kivívni: ha lett volna bátorsága. anyja könnyeivel szembeszállni és elég ereje az előítéletek békőitől szabadulni.

— Úgy érzem magam, — súgta a néninek, tréfa alá rejtve gyötrődését — mint ahogy Dedalos érezhette, mikor Icarusnak felkötötte a szárnyakat.

— Nem értem, — felelt a néni szórakozottan, mert minden figyelmét arra összpontosította, hogy az éppen megérkezett Ugody-társaságot magához integesse.

Lila azonban szinte hálás volt e szórakozottságért és ő is körülnézett a telni kezdő hangversenytermen.

A várhegyi intelligencia teljes számmal volt ott képviselve. Legalább ezt gyaníttatta a minden oldalról fölhangzó lábtapogás és a székek lármás ide-oda taszigálása.

— Csak úgy, mint otthon! — szellemeskedett a pocakos polgármester, keleti kényelemmel helyezkedve el egy vörösbársony karszékbe, de aztán gavallérhoz illően újra föltápászkodott és Pántelkynét kínálta meg e kiváltságos üléssel.

— Egyedül jött, — gondolta Lila csalódottan. De még jelenlegi kedélyállapotában sem állhatta meg, hogy a kezében tartott műsor oltalma alatt el ne nevesse magát.

— De mama — súgta csendesítőleg — kérek, ne nézz olyan szigorúan arra, különben az egész publikum észre fogja venni, hogy haragba vagy Oliva nénivel.

— Nénje a hóhérnak! — utasította rendre Tunyoginé. Ugodyné pedig több önuralommal rendelkezvén, csak annyit mondott, hogy:

— Nem szoktam zsebbe fügét mutogatni! — s ennek bizonyosságául egy olyan kihívó és lesújtó pillantással mérte végig a nőegyesület díszelnőknőjét, hogy Csengey Flóra sápadozva sietett óriás legyezőjét kinyitni s ezzel mintegy válaszfalat állítani az Ugodyak és Pántelkyné közé.

Nemsokára azonban egy kis vékonyhangú csengetyű kezdett csillingelni. De a közönség valószínűleg nem hallotta e figyelmeztetést, mert azután is csak olyan hangos suttogással üdvözölték egymást, mint azelőtt, sőt amikor az emelvény közepénél lévő ajtó kitarult s azon egy fekete frakkba öltözött, halvány fiatal ember belépett, még akkor is folytatódott a lárma az egész teremben.

Lila önkénytelenül tapsolni kezdett.

— Mi jut eszedbe? — förmedt reá nénje ijedten.

— Tapsoljon maga is, — válaszolt Lila, föl sem véve Zádorné aggodalmát.

Szabó Pali ezalatt a zongorához lépett. Kissé remegtek kezei, midőn az elefántcsont billentyűkre helyezte őket, de legott erőt vett magán.

— Lila itt van! És tanuja lesz diadalmának, — gondolta örömittasan; bár tagadhatatlanul kellemetlenül hatott reá ez a szünni nem akaró zajongás. De megnyugtatta önmagát:

— Talán még jobb így, — súgta szemeit félig lehunyva. — Csak hadd zümmögjenek, csak hadd lármázzanak. Annál teljesebb lesz a siker, ha a művészet hatalmával hallgattatom el őket... Úgy, mint azt a félig mámoros báli közönséget hajdan, régen, Szamosbecsen.

És mialatt egy Bach-fuga első ütemét játszani kezdte, álmódzva újra átélte annak a keservesen édes estének minden pillanatát.

Hogy el voltak bűvölve egytől-egyig! — gondolta fölhevülve. — Nem így, mint most... De mi is teheti, hogy ezúttal nem tudom figyelmüket lekötni? — kérdezte aztán némi megütődéssel, mert érezte, hogy művészete csak fejlődött azóta; és különben is a zongora volt igazi hangszere, nem a mellékesen gyakorolt hegedű.

S mégis miért nem ügyel játékára senki? Miért folytatják odalent éppen az első sorokban a nevetést, a csevegést? Miért nyikorognak az ajtók szünös-szüntelen, mintha még meg se kezdődött volna a hangverseny? Miért?

Ugody Lila elszoruló lélegzettel nézett körül. — Így lesz ez végig? — kérdezte szomszédjától. — Hát senki sincs a rendezők vagy a közönség között, aki elnémítaná e figyelmetlen zajongást?

— Majd elhallgatnak, ha Barbi énekel, — felelt Etelka néni biztatólag, mert ő is nagyon természetesnek találta, hogy addig mindenki tetszése szerint mozgolódjék.

Cella néni pedig, aki magában nagyon meg-
rótta Lilát, amiért ennyire túlzásba viszi a Szabó
iránti érdeklődést, szigorúan vetette oda, hogy:

— Örüljön, hogy egy nagynevű művésznő-
vel egyidejűleg nyomtatják ki a nevét az ujságok
és hogy zsebre dughatja a maga ötven forintját...
Még az is kellene, hogy áhítattal hallgassuk a
klimperezését? Nevetséges!... Tudhatná, hogy
az ilyen kíséző muzsikus csak vatta, strohmann
vagy efféle a koncertben. Éppen csak arra való,
hogy a közöket kitöltse és ne ásítson ott az a
tribün hiába. Hát nincs igazam? — fordult
Schwecháthoz. — De mondja csak, báró — foly-
tatta ezen általános nézet tolmácsolása után,
egyéni kíváncsisággal, — igaz-e, hogy unokája,
a kis Prinzenberg Lotti olyan sokat örökölt a
keresztapjától?

— Igaz — felelte az öreg dicsekvőleg s olyan
hangosan, hogy még a tizedik szomszédja is meg-
hallotta. — Másfél milliója lesz a kicsikének.
Másfél!

— Miért csak lesz? — érdeklődött Cella
néni, s a titokban odahallgató Pántelkyné szerette
volna megcsókolni ezért a hasznos kérdésért.

— Mert pörölik az örökhagyó rokonai, —
felelt a báró halkabban.

— Ohó! akkor ajánlom, hogy mielőbb adja
férjhez, — szólt közbe Etelka néni, tanáccsal
mindig készen. — Árva leányt csak egy ügyes
férj menthet meg a kapzsi ügyvédek karmaitól.

— Igaza van, édes nagysád, magam is így
gondolkozom, — bólintott a báró, nála szokat-
lan egyetértéssel. Mire Pántelkyné nem állhatta
tovább:

— Szegény kis Lotti! — kiáltá égre emelt
szemekkel és feledve, hogy Ugodyék ülnek a háta
mögött, hirtelen Schwecháthoz fordult:

— Tudja mit, édes generális, — súgta meghatottan, — hozza el a kicsikét Várhegyre. — És miért is nem hozhatná hozzám? — kérdezte valószínűleg Csengey Flórát, vagy a saját jó szívét? Bennem anyja helyett anyára lel, — sóhajtá olyan átszellemült arccal, mintha ezt a gondolatot egyenesen felsőbb ihlet sugalta volna.

De ez utóbbi szavait csaknem elnyelte a hirtelen támadt óriás taps és lelkesedés. Lila, aki e félhangon folytatott beszélgetést hallva, teljesen megfélemedezett Szabó Paliról, most meglepetve nézett az emelvény felé. De ott már nem a fiatal művész állt és nem is neki szólt ez a viharszerű lelkesedés, hanem annak a váravavárt olasz művésznőnek. Szabó Pali pedig sápadtabban, mint valaha, arcán alig leküzdhető kínos vonaglással, ismét, vagy még mindig? ott ült a zongoránál és halk preludiumot játszott az ünnepelt énekesnő dalához.

És egyszerre néma csönd lett a teremben, még a legyezők is tétlenül pihentek a szép hölgyek kezében, nehogy suhogásuk zavarólag hason. Még Schwechát báró is elővigyázatképpen szájához vonta lepedőnyi zsebkendőjét, hogy asztmatikus szuszogását lehetőleg elnyomja vele.

— Ez hát a siker?! — gondolta Lila csaknem irigységgel figyelve a diva madárdalára. — Ez tehát egyike azon kiváltságolt lényeknek, akiket „vasárnapi gyermeknek“ szoktak nevezni? Igen, ő az...

— De, ha én mindenható volnék! — lázadt föl lelke mélyén az örökké elfojtott, örök tétlenségre kárhoztatott tetterő, — ha én mindenható volnék! megparancsolnám, hogy akinek nem szabad vasárnap születni, az csak szerdán vagy csütörtökön jöjjön a világra, de soha senki sem

szombat este, pár perccel éjjél előtt, nem, soha! mert kétségkívül azok a legszerencsétlenebb teremtvények a nagyvilágon! — De aztán szégyenkezve dorgálta önmagát. — Magadra gondolsz, mikor előtted vergődik az, akire százsorta jobban illik az a hasonlat! — gondolta kijózanodva.

— Szegény Pali! — tünődött végtelen részvétellel. Ez tehát évek tanulmányának, reményének, álmának jutalma? — ez a teljes bukás? ez a teljes közöny?!...

És Lilának szinte jól esett volna, hogy midőn Barbi után újra Szabó maradt a zongoránál, a körülötte zsongó nevetésbe, csevegésbe egy pár éles fütty-vegyült volna. Még ez is jobb lenne ennél a vérlázító figyelmetlenségénél. De nem! A díszes közönség sem rosszalására, sem tapsaira nem méltatta azt az ismeretlen fiatal embert ott az emelvényen, ellenben, határt nem ismerő lelkesedéssel fogadta a világhírű művésznő legkisebb dalát is.

És Lila minduntalan kétségbeesve nézett föl Szabóra, mert úgy érezte, hogy valahogy ez a sikertelenség mind, mind ő reá esik vissza, egy szörnyű vád alakjában.

És talán egy megmagyarázhatatlan sejtelemmel Szabó kitalálta ezt a gondolatot és megakartá menteni tőle. Vagy csupán sajtó művészelképében a bosszú ilyképpen tört ki kínzóival szemben?... tény az, hogy egyszerre a csodás andante lágy panaszából, amelyet nem hallgattott senki, egy fékevesztett futammal a „Tarara bumdié“ dallamába csapott át és keverte, szaggatta azt az agyoncsépell nótát háborgó lelkének kénye-kedve szerint. Most egy gyászindulót rögtönzött belőle, amely komoly méltóságával köny-

nyekre indította a hallgatóságot, majd meg kacagott, ugrált az olcsó kis téma a keze alatt, mint megannyi szabadjára bocsátott fiókördög... Lila most már rémulten nézett hol a felhevült művészre, aki ajkán megrögzött mosollyal ült ott a zongoránál, hol pedig a közönségre, amely megbűvölve, átvillanyozva figyelt e nem várt csodára. S mikor Szabó egy ideges vállvonítással fölugrott helyéről, olyan taps-zápor zúgott feléje minden oldalról, amihez képest a Barbi diadala elenyésző udvariaskodásnak tetszhetett.

— Újra! Újra! — hangzott az egész terem-ből. Még Pántelkyné is égnek emelt szemekkel biztosította a körülállókat, hogy:

— Ez aztán művészet!

De Szabó Palit hiába kivánták vissza a dobogóra, eltűnt, nem jött vissza többé.

— Mi a siker, Lila kisasszony, a taps?... — vélte Lila hallani, s az általános lelkesedésben senki se vette észre, hogy az Ugody-lány apró fehérkeztyűs kezét ökölre szorítva, szeméit türülgeti.

XV.

De másnap már nem hogy Szabó Palira, de még Barbira se gondolt többé senki.

És ez nagyon természetes is, tekintve, hogy az egész Várhegy lakosságát sokkal közelebb érdeklő kérdések foglalkoztatták.

Képviselőválasztás napján sem lehet nagyobb mozgást észlelni egy különben csöndes kis városban, mint aminőt azon az emlékezetes márciusi reggelen láthattak.

A megszokott városi bérkocsik és magán-

fogatok között számos, faluról bedöcögött cséza, lomtárból előkerített nehézkes batár zörgött, csöröpölt az utcákon végig. S aki irányukat követve, a vármegyeház kapujához lépett, ott igen érdekes látványnak lehetett tanuja. Mert mintha nem is egy nőegyleti gyűlés volna készülőben, hanem Tüskerózsa meséje vált volna valóra! Mintha azok az ósdi járművekből, titokzatos ekhós szekerekből kicsoszogó öreg nénikék nem is két forint évi díjat fizető egyszerű pártoló tagok lennének, hanem megannyi keresztelőre igyekező, varázslatokban jártas agg — tündér. (?)!

Azonban fönt az emeleten a vármegyeház gyűléstermében már egy csöppet sem volt a helyzet meseszerűnek nevezhető! Ott már teljes erővel lángoltak a szenvedélyek, kivált annál a csoportnál, melynek közepén Pántelkyné és Csengey Flóra érvelt, magyarázott és fenyegetődött. A másik párt, mely a hosszú zöld asztal túlsó végén sorakozott, ellenben egyelőre tüntetőleg csöndesen viselkedett. Egy-egy megvető vállvonogatás vagy lesújtó gúnymosoly volt az egyedüli válasz, melyre ellenfeleinket méltatták.

Ugodyné, a Lila nagy öröme, olyan nyugodtnak látszott, mint egy nagy hadvezér a döntő ütközet előtt. Etelka néni nem is állta meg, hogy dicsekedve oda ne szóljon Létay Jankához:

— Ilyenkor látszik meg, hogy kinek az ereiben csörgedez igazi úri vér! Nézd meg a sógor-némat! Otthon Ugodon? Minden apró-cseprő dologért patáliát csinál, de most? ... még tán ha halálra ítélnék, se rándulna meg egy arcizma sem.

— Annál izgatottabb Oliva őkegyelme! — nevetett Cella néni nagy gyönyörűséggel. — Hogy mozog, hogy hadonáz, hogy sír, hogy nevet a

lelkem. Igazán el lehet mondani, hogy olyan, mint az ördög a szenteltvíz-tartóban!

— Hát még hű dárdása, Csengey Flóra! Nézd, nézd! hogy követi minden lépését, hogy figyel minden szavára! Nevetséges!... Na, már ez igazán nevetséges!...

— De tudjátok, mit hallottam? — szólt közbe Etelka néni, — hogy az öreg Jászóy grófné is eljön a mai gyűlésre.

— Lehetetlen? ... Hiszen már öt év óta nem volt kint a házból.

— Mégis eljön, — erősködött Etelka néni s ezért nagy elégtétellel kiáltotta öt perccel később: — Ott hozzák ni! — mire az egész Ugodycsoport legott a főajtóhoz igyekezett, hogy ott hangos örvendezéssel fogadja Várhegy matrónáját, a kilencvenhárom éves Jászóy grófnőt.

E bevonulást látva, Pántelkyné hangosan fölszisszent:

— Erre nem számítottam, — vallotta, a Flórika vállára hajtva fáradt fejét.

— Csak nyugalom! — biztatta az Otthonka szerkesztője és sietett óriás, csupacsont kezeivel a Pántelkyné kalapján babrálni, ezzel a mozdulattal mintegy magyarázatát adva annak, hogy miért dőlt hozzá Pántelkyné. Ámde a rosszakarat minden nemes cselekedetet képes nevetségessé tenni, így tehát Zsombék Cella se állta meg, hogy Tunyoginének oda ne szóljon:

— Nézd már, nézd, milyen főtt rákok sétálnak ökegyelmessége kalapján. — E rossz hasonlattal nyilván a Csengey Flórika vörös kutyabőrkesztyűjét illetvén. De aztán az ő érdeklődésük is az öreg grófné felé irányult, akit két bleu de roi liberiába bujtatott siheder himbált, nagy buzgalommal, az Ugodyné diadalmas parancsait követve.

Majd, az Ugodyné rendelkezése folytán, körülvitték a vármegyeház termén, olyan lassú ünnepélyességgel, mint ahogy egy-egy egzotikus operában a bálványokat szokás. Az összegyűlt hölgyek pedig zsebkendőiket előszedve, önkénytelenül azokra a réges-régen üres ékszertokokra gondoltak, melyeket ócska asztalok elfeledett fiókjaiban találtak, néha-néha, nagytakarítás alkalmával.

— Ide hozzák a grófnét, ide, ide! — harsogott a Tunyoginé hangja. — Úgy-e itt lesz a legjobb? — kérdezte aztán halkabban, csak úgy mellesleg a hordszék lakóját is.

— Jó, jó, csak oda vigyetek, ahol nincs légvonat, — súgta a tisztos öreg hölgy megadással, — mert nem szeretnék náthát kapni.

Ugody Lila egy ablakmélyedésben elvonulva tekintett e hömpölygő, zajongó, viharos sokaságra. Ma lesz tehát a döntő ütközet. Ma válik meg, hogy ezután apáca istápolja-e a szegény kis árvákat, vagy fizetett ápolónő és szíve mélyén még azt is belátta, hogy a katolikus árvák járnának jobban. De természetesen ez utóbbi nézetét eddig sohasem nyilvánította.

Annál gyakrabban szorgalmazta a kettéválást. Azonban ezt sem sikerült anyjával megértetni. Mert hiszen akkor nem lett volna a győzelem teljes! Ugodyné pedig most már nem anyyira az árvákra, de még Kálvin tanaira sem gondolt, hanem egyedül Pántelkynét akarta megsemmisíteni.

Őt, egyedül őt!

Azt a gögös asszonyt, aki bár alig néhány hó óta lakik Várhegyen, máris versenyezni mer a jótékonytságban s az egyesületek organizálásában, ő vele, Ugody Kristófnéval!

Hihetetlen!

Ez méltó büntetést érdemel. S még hozzá német apácákkal fenyegetődzik. Ohó, még csak az kellene! . . .

Mindezt Ugodyné elégszer elmondotta egy hó óta, hogy Várhegynek apraja-nagyja tudhassa nézetét. És mégis, ennek a késhegyig menő ellenségeskedésnek igazi okát csak nagyon kevesen gyanították; Lila legkevésbé, mert Lila előtt Ugodyné sohasem beszélt arról, ami lelke mélyén sajgott. Azon szerencsétlen anyák közé tartozott, akik gyermekeikhez csak szigorú, dorgáló szóval közelítenek, s akik a féltékenyen őrzött szülői tisztelet fejében mindig egy óriás úrt mélyítenek a saját és gyermekeik lelki világa közé.

Ugodyné éjszakákon át virrasztott kétségbeesetten, mikor leánya első nagy csalódása folytán évekig senyvedt, betegeskedett. De sem akkor, sem azután nem jutott volna eszébe barátságát ajánlani gyermekének.

Pedig milyen boldog lett volna, ha Lila egyetlen egyszer bizalmas szóval közeledik hozzá! De erre, fájdalom, sohasem volt még eset, egyszerűen azért, mert gáncsoló, hideg bánásmódjával picit kora óta elriasztotta leányát magától.

Lila tehát most sem értette elkeseredését. Pedig olyan könnyű lett volna azt kitalálni. Csak arról a párbeszédéről kellett volna tudni, mely Várhegyre érkezésük második napján Ugodyné és Schwechát között a Pántelkyné szalonjában elhangzott.

Mert mi sem volt természetesebb, mint hogy attól a naptól kezdve Ugodyné lelke mélyéből gyűlölte Pántelkynét.

Ha tehát ma, a nagy ütközet előtt, olyan csodás nyugalommal és megfontoltsággal viselkedett,

ez csak azért volt így, mert házaseletének egyes viharos jeleneteire emlékezve, tudta, hogy végeredményben mindig azé a győzelem, aki ura tud maradni indulatainak.

Önfegyelem! mindig ez volt a jelszava s ezt Lilába is sikerült átültetnie. De ha ezen tulajdon-ságát valaha kőpadra feszítették, az ama híres várhegyi nőgyűlésen történt, melynek izgalmait Ugody Kristófné sohasem bírta többé teljesen kiheverni. Sőt! Az orvosok egybehangzó véleménye szerint akkor kezdődött nála az a hosszas betegeskedés, melynek aztán idő előtt áldozata lett.

De most ezen a viharos márciusi reggelen senki sem gondolt betegségre, halálra, sőt inkább az élet olyan túláradón nyilvánult annál a sok zajongó, hadonászó asszonyságnál, hogy öröm volt nézni a — csúfolkodóknak.

Csak Lila nem tudta magát elhatározni, hogy rejtekhelyéből, az ablakmélyedésből előlépjen és belevegyüljön a lármás sokaságba. — Ráérek, mikor majd szavazásra kerül a dolog, gondolta s egyelőre inkább mint szemlélő akart szerepelni. Teljesen visszavonult tehát, úgy hogy a zöld függöny mellől csak galambszürke ruhájának egy vékony sávja maradt látható. De Pántelky Dénes rögtön észrevette s nemsokára ő is oda húzódott a leány mellé.

— Leander hozzám képest egyszerű lávúszó, — mondta nevetve, arra a hullámzó, lázongó tömegre mutatva, melyen éppen átküzdötte magát, hogy Lilához juthasson.

— Tegnap este azonban, úgy látszik, még sem mert az ár ellen úszni? — felelt Lila szomorú mosollyal, mert a hangversenyről való elmaradásával Dénes igazán megsértette.

Pántelky vállat vont:

— Igérje meg, hogy erről nem beszélünk többet, — kérte Lilát, némi daccal hangjában.

— Miért ne?

— Mert... Ejh! nem is magyarázom, hiszen annyi de annyi más mondani valóm van, — válaszolt Pántelky a leány tekintetét keresve.

— Rossz gyerek! — nevetett Lila, kezét nyújtva. — Ezúttal megbocsátok. De azt talán meg szabad mondanom, hogy Szabótól levelet kaptam ma reggel.

— Ah?

— Úgy van, — felelt Lila, látszólag észre se véve a Dénes hirtelen elkomorodását. — Tudja, hogy tegnapi balsikere után belátta, hogy nincs mit áltatni önmagát művészi álmokkal s ezért elhatározta, hogy elfogadja a weimari opera ajánlatát s beáll az ottani zenekarba.

— Igazán? — De hiszen ez pompás! ennél okosabbat nem is tehetne! — kiáltott Dénes palástolatlan örömmel.

— Milyen gyönyörűséggel mondja ezt! — mosolygott Lila, bár lelkében önkénytelenül ébredt a kérdés, hogy tulajdonképpen mi értéke van a férfi szerelmének, ha nem képes a gyanu salakján fölülemelkedni. De aztán sietett elüzni ezeket a gondolatokat és újra Déneshez fordult: — Tudja mi jutott eszembe? — mondta nevetve. — Az, hogy a végzet igen gyakran nem oda helyezi az embereket, ahová szánja. Más szóval, hogy némelyeket római egyesként küldi a világra, így, — tette hozzá egy picit arany rajzónal egy nagy I-t rajzolva az ablak párkányára, — lássa? A körülmények, az élet, kopás, csalódás, balsiker, nevezze aminek tetszik, pedig: mind, mind csak arra igyekszik, hogy azt

az I-est, a köznapi tizenkettőbe, a tucatba beleillessze, beleolvassza.

— Szabó Palira gondolt? — kérde Dénes kicsinylőleg. — De hátha az ő esetében azok a hibások, akik római egyesnek nézték őt, pedig az árva valószínűleg csak közönséges 1-nek vagy 2-nek született? . . .

— Lehet. De most már én mondom, hogy hagyjuk ezt, — felelt Lila kissé sértődve. — Hanem mondja, mit szól ehhez a mai gyűléshez, ugyancsak zajosnak ígérkeznek, nemde?

— Rémes! — felelt Pántelky — és mondja, nem érez egy kis lelkiismeretfurdalásfélét, mi?

— Én? — Lila egykedvűen vont vállat, — nem ismétlem a tegnap mondottakat! . . . Csak azt szeretném tudni, meddig tart ez a csunya állapot?

Pántelky mintha csak erre a kérdésre várt volna, kárörvendően nevetgélt.

— Egy évig. Lehet, hogy még tovább is — mondotta elszánt daccal hangjában.

Lila rémülten nézett reá:

— Hogy érti ezt?

— Óh nagyon egyszerű, — felelt Dénes minden szót hangsúlyozva — ha önök ma leszavazzák az ápácákat, anyám fölebbezni fog.

— És ha másodszor is mi győzünk?

— Méme jeu — nevetett Pántelky. — És ez mindaddig míg . . .

— De hátha nem lehet többször fölebbezni?

— Óh legyen nyugodt! Mindig lehet. Nincs olyan okmány, amelyen formahibát ne lehetne találni. És én ezennel szavamat adom arra, hogy ha kell: a Felsőig megyünk ügyünkkel.

— Milyen harcias ön ma! — vágott szavába Lila.

— Sajnálom! — válaszolt Pántelky indulatosan, mert a leány kedélynyugalma haragra ingerelte. — Mindenesetre kár volt ilyen harcot provokálni. Most már nem tehetek egyebet, mint hogy anyám akaratát keresztül vigyem.

— Ah? — súgta Lila fejét elfordítva, aztán ő is haragra lobbant s kicsinylőleg tekintett Dénesre. — De hiszen ez nem lep meg, — mondá, — mert régóta hallom, hogy ön milyen példásan szófogadó jó fia a mamájának.

S ezzel visszalépett az ablak mélyedésébe. Dénes megértette a mozdulatot és önmagával, Lilával, az egész világgal elégedetlenül vonult el mellőle.

— Szegény mama! — Sóhajtott, Ugodyné keresve tekintetével. — Milyen rosszul néz ki, tüdődött. Csak most látom, hogy ez a campagne mennyire kifárasztotta. S ez még csak a kezdet lenne? Ezután még több, élesebb harc következne! Nem, nem, ezt nem szabad megengedni! Hát még az árvák? szegénykék! Vajjon gondol-e rájok valaki a sok dühöngő, lármázó jótékony hölgy közül?

És Dénes? villant át gondolatában, de Lila sietett magával elhíttetni, hogy bármit fog ma határozni, azt egyedül anyjáért és az árvák érdekében cselekszi.

Mialatt azonban Ugody Lila ezekkel a kérdésekkel tépelődött, valahol a terem másik végén megszólalt a titkár kezében a megyegyűlések tisztas csengetyűje és a választmány hölgyei helyükre siettek.

Ugodyné is abbahagyta az öreg Jászóy grófnéval folytatott beszélgetését és az asztalfőhöz lépett, de itt egy percre megütődve állt meg, s hol a titkárra, hol arra az egyszerű kis nád-

fonású székre nézett, mely számára ama magas hátú, faragással ékes, óriás címerrel ellátott bársonykarszék mellé volt téve, amelyre éppen Pántelkyné helyezkedett, látható kárörömmel. Mi több, hogy a díszelnőknő diadalát tetézzé, még oda is mosolygott Ugodyné felé és a kis Thonetszékre mutatott.

— Foglalj helyet, édes! — mondta mézes-mázos hangon.

— És ekkor Ugodyné — elhatározásához híven — csupán egy leereszkedő fejbólintással véve tudomást a fölszólításról, némán ült helyére s látszólag egyedül az előtte fölhalmozott okmányokkal törődött.

Ezalatt Csengey Flóra egy bakó zordonságával állt a Pántelkyné háta mögé és az egész ülés alatt többé meg se mozdult onnan.

— Hát nem éppen olyan, mint egy ütött-kopott jegenyefa egy görbén rakott boglya mellett? — nevetgélt Cella néni, ez utóbbi megjegyzéssel Pántelkynét illetve.

— Az ám! — válaszolt Tunyoginé, — a Flórika tollai határozottan a nyárfalevelek családjához tartoznak.

— Nézd, hogy libeg-lobog a fejedűbján! — szólt közbe Zádorné, mire aztán ők is mindnyájan elindultak, hogy könyökhatalommal biztosítsanak maguknak helyet a zöldasztalnál.

De az éppen nem volt könnyű dolog, mert a Pántelky-pártiak, vagy ahogy őket röviden nevezték: az apácák, már ekkorra egészen előre nyomultak, Etelka néni tehát rövidesen más taktikához folyamodott. Ő nem tolongott. Ő nem erőszakoskodott, sőt ellenkezőleg, ő egyszerűen, egy görög istennő derűjét, nyájasságát vette mintaképül, midőn az ellenpárt minden főkolompósára egyenkint sietett ráismerni.

— Jó napot, Pánklerne! — suttogta olimpusi magaslatról, egy szörnyen vörös asszonyságot vállon veregetve — jó napot! Örülök, hogy itt látom! Hát hogy sikerült a mai libavásár? Sokat adott el? — Vagy pedig: Nini, Fischmaulné, alig ismerem meg! Ejnye, ejnye! hát illik szombati napon egy ilyen gyülekezetbe jönni, mi? — S addig-addig osztogatta ilyeténképpen üdvözlőit, amíg a nagy tolongás ellenére is ür támadt körülötte s ő a lehető legkényelmesebben igazíthatta fátyolát, ruháját maga körül.

— Talán meg lehetne nyitni a gyűlést? — kérde Józsafty Árpád (az Otthonkának szellemi rovatvezetője, jelen esetben pedig nőegyesületi titkár), mire Csengey Flóra nyomban saját ízlése szerint formálta a javaslatot s Pántelkynéhez hajolva:

— Oliviám, emelkedj! — indítványozta nyomtatékosan.

Pántelkyné viszont, mintha csak ezt a bátorítást várta volna legott, akárcsak ha titkos rugója lett volna annak a magas bársonyszéknek, egyetlen erélyes mozdulattal, hirtelen fölállt s kezeit áldólag kinyújtotta.

— Tisztelt hölgyeim, kezdte meghatottan — ezennel . . .

De tovább nem folytathatta, mert e percben már Ugodyné is kiegyenesedve állt ott az asztalfőnél és nyugodtan, de ellenvetést nem tűrő határozottsággal intett feléje:

— Bocsánat, hölgyeim, de ezt az ülést megnyitni egyedül az elnöknő joga!

— Úgy van! — zúgtak a baloldalon ülők meggyőződéssel.

— Mivel pedig az elnöknő én vagyok . . .

— És én azt mondom, hogy az elnöknő nem

is jó számításba, amikor díszelnőknő prezidiál! — pattant föl Pántelkyné indulatosan...

— De Oliviam! — súgta Csengey Flóra szavainak nagyobb súlyt adandó, míg egyik, vörös kutyabőrkezesübe bújtatott óriás kezével a díszelnőknőt kabátja szélénél húzva, visszaültette helyére, addig a másikkal egyszerűen befogta a Pántelkyné száját.

Ugodyné csupán egy szánakozó pillantásra méltatta ekképen ártalmatlanná tett ellenfelét, aztán elfordulva tőle, egyedül a nagyközönséghez intézte szavait:

— Midőn az ülést ezennel megnyitom, — kezdte nyugodt, tárgyilagos hangon — engedjék meg hölgyeim, hogy néhány szóval ismeressem mai összejövetelünk célját és szeretett egyesületünk helyzetét.

— Szükségtelen! — szólt közbe Pántelkyné újra fölállva helyéről, de Csengey Flóra idejekorán észrevette szándékát és igen komolyan súgott neki valamit.

— Jó! A te kedvedért, de csakis a te kedvedért! — felelt a kegyelmes asszony, égre emelt szemeit fáradt megadással lehúnyva. És azután Ugodyné jó darabig zavartalanul beszélhetett.

— Milyen bámulatos tehetsége van a mának! — gondolta Lila őszinte csodálkozással; midőn anyja átgondolt, nyugodt előadását hallgatta. És valóban nem volt abban a beszédben semmi ide-oda tipegés; Ugodyné egyenkint sorolta elő a tények állását, kezdve a nőegyesület vagyoni helyzetén, a mai rendkívüli közgyűlés fontos tárgyáig, csak ott rezdült meg hangjában az elfojtott szenvedély, ahol az apácákról kezdett beszélni. És bár ne tette volna, mert ime, alig ejtette ki azt a végzetes nevet, midőn az egész

terem egyszerre zúgni, forni kezdett, mint egy megtámadott méhköpű.

— Apáca! Nem apáca! Éljen! Abzug! — hallatszott mindenfelől, iszonyatos rikácsolással, úgy, hogy egyelőre se elnöknő, se díszelnöknő nem juthatott szóhoz.

Pántelkyné megkísérlette ugyan lecsendesíteni e sivító, tomboló sokaságot, de hiába rázta azt a kis ezüst csengetyűt, melyet az utolsó percben dugott zsebre toilette-asztaláról, hiába intgetett Józsafty Árpádnak, hogy az férfi létére rendet csináljon, hiába kereste elő könnytől ázott zsebkendőjét: a vihar nem akart lecsendesedni.

— Szavazzunk! — indítványozta valaki, túlharsogva a többiek kiáltozását, — szavazzunk!

— Helyes! — bólintott Csengey Flóra, mire Pántelkyné újra fölugrott.

— Tisztelt közgyűlés! — kezdte remegő hangon.

— Üljön le! Nem kell apáca! Nem szégyenli magát? Németeket akar behozni az országba? Hát nincs még elég? — ilyen és még sokkal különböző kérdések repültek hozzá, mire Ugodyné megsokalva ezt a sok neveletlenséget, erélyesen csendet intett és beszélni kezdett:

— Hölgyeim! — mondta, mialatt fürkészőn körülnézett. — Egynéhány perc óta annyi különböző kívánság s kitétel rajzik itt körülöttünk, hogy valóban igen nagy zavarban volnék, ha mélyen tisztelt díszelnöknőnkkel osztoznom kellene a jelzőkben, ezért nagyon kérem önöket, váljunk kétfelé, maradjunk együtt mi, akik egy komoly tárgyalást óhajtunk, álljanak össze azok, — itt egy széles félkört írva a kezével, Pántelkyné és a jobboldalra mutatott — akik e tisztos falakat vásárcsarnoknak tekintik...

— Hallatlan merészség! — kiáltott Pántelkyné, huszadszor fölugorva helyéből, — „maradjunk együtt mi, akik komoly tárgyalást óhajtunk!” Hallják ezt hölgyeim? hallják ezt önök? akik velem együtt az igaz ügyért harcolunk! akik azt akarjuk, hogy a gondjainkra bizott kisdedek...

— Mindig böjtöst egyenek... — szólt közbe egy éles hang az asztal másik végéről, óriás kacajt támasztva maga körül.

Pántelkyné zsebkendőjét szeméhez emelve jajdult föl:

— Ime a korrupció! — kezdte az asztalhoz támaszkodva, mert roskadozni érezte térdeit. — Az ilyen beszéd veszi el...

— Az élet a lázításnak, — súgta feléje Ugodyné tanácsképpen, de Pántelkynét éppen ez a gyámkodás hozta dühbe:

— Te csak hallgass! — sziszegte egy lépéssel közeledve Ugodynéhoz, — mintha nem tudnám, hogy miért agyarkodsz reám! Bánnád is te az apácát, ha a fiamat engedném...

— De Oliviam! — súgta Csengey Flóra megremülve. — De Olivia! — s ezzel az az óriás vörösbőrkeztű újra visszafojtotta a szót Pántelkyné szájába.

— Szavazzunk! — harsogtak a lelkes párttagok, — szavazzunk!

Ugodyné vállatvonva nézett körül. És e percben igazán nem bánta volna, ha a világ minden árvaházát apácakolostorrá változtatnák, csak Pántelky Dénest még ma, most rögtön: a Lila vőlegényének nevezhetné.

— Szavazzunk! — ismétlik a terem minden zugában.

— Helyes! szavazzunk, — feleltek az elnök-

nők, először egyesítve akarataikat s fejjel-kézzeel igyekeztek csöndet parancsolni párthíveiknek.

Józsaffy Árpádnak, aki egyik kezében tisztelet-gerjesztő hivatalos aktát lobogtatott feje fölött, a másikkal pedig teljes erejéből rázta a vármegyegyűlések házi csengetyűjét, végre sikerült megértetni a zajongó tömeggel, hogy igenis, szavazzunk! Még pedig — mondá most a beállt csöndben, miután egy jelentőségteljes pillantást váltott Pántelkynével — így fogom föltenni a kérdést: Ellenzik-e az apácák behozatalát vagy nem? Aki tehát ellenzi, az igennel, aki nem ellenzi, az nemmel fog szavazni, megértették?

Ugodyné meglepetve nézett reá. — De kérem — súgta fagyos udvariassággal, — nem lehetne ezt valamivel világosabban fogalmazni? Úgy hiszem, többen lesznek a hölgyek közül, akik nem fogják megérteni, hogyan lehet az, hogy nem kell apáca jelszavukat egy igennel tolmácsolják, azt pedig, hogy kell apáca, nemmel!

De Józsaffy Árpád, miután ezúttal Csengey Flórával váltott egy győzedelmes pillantást, szintén kimért udvariassággal felelt:

— Nagyon sajnálom kérem, ha párthíveiben olyan kevés intelligenciát tétélez föl, *mink, a magunk részéről* — nyugodtak vagyunk!

Nemsokára azonban kitűnt, hogy kevés okuk van a diadalra, mert nagyon is súlyos hibát követtek el e kis gáncsvetéssel. Igaz ugyan, hogy néhány apácaellenes — jóhiszeműleg — nemmel szavazott, így, akaratára ellenére, szaporítva a Pántelkyné-féle indítvány szavazatait, de másrészt, volt akárhány buzgó ellenpárti, aki egy túlhamkodott igennel az Ugodyné listáit gyarapította. És íme, alig telt el egy negyed óra, midőn

egy-két ide-oda suttogás után, egyszerre csak: újra kitört az iszonyú ribillió.

— Csalás! Csalás! Csalás! — zúgott föl a teremben, az előbbi lázongást ezerszerre túlhaladó szenvedéllyel. Máté Boldizsárné, a zsidóleányból lett református egyházfiné, még föl is ugrott az asztalra s ott toporzékolt.

— Nem kell apáca! — harsogta. — Csalás! Csalás! Csalás! — ismételte százszor is, a saját hangjától megittasulva. S példáját egyszerre tízen, százan is követték és székekre, asztalokra fölugrálva, zajongtak, hadonáztak, Pántelkynét és Józsaftyt fenyegetve keztyüs ökleikkel.

— Miénk a győzelem! — súgta szomszédainak Tunyoginé. És valóban, láthatólag fogyott a jobboldal közönsége, mert az az ügyellenül alkalmazott kelepce (amely tulajdonképpen éppen úgy árthatott volna az egyik félnek, mint a másiknak s amelyben csak ott kezdődött a turpisság, hogy míg az Ugodyné részéről senki sem tudott róla, addig a Pántelkyné párthíveit már napok óta tanították be az illetén szavazásra), ez most határozottan ellenük fordult. Ugyanis az az egynéhány apácapártoló asszony, aki vagy nem értette meg a Józsafty szavát, vagy a folytonos idegölő lárma közepett belezavarodott feleletébe, most megcsalva, kijátszva érezte magát és boszszúja egyszerre a még tegnap istenített diszelnőknő ellen fordult. Ezt látva, néhányan az Ugodyné főkolomposai közül, nyomban körüljárták a termet és érvelni, magyarázni kezdtek s nemsokára a Pántelkyné hivei rémülve látták, hogy a legádázabb apácapártiak is cserben hagyták elveiket és fülsiketítő: csalás! csalás! csalás! kiáltásokkal pártolnak át Ugodyné táborába.

— Miénk a győzelem! — járt szájról-szájra,

mialatt Pántelkyne megsemmisülve, ájuláshoz közel pihegett karosszékén. Ugodyné pedig, győlemtudata dacára, közel volt ahhoz, hogy türelmét elveszítse ez őrjöngéssel határos kiabálás között. Ezért nagy örömmel látta, hogy Lila kilép az ablakfülkéből és feléjük közeledik.

Ha valaki, akkor ő fogja lecsöndesíthetni ezt a fékevesztett tömeget, gondolta anyai büszkeséggel, mert már sokszor volt alkalma tapasztalni, hogy leánya milyen csodásan tud az emberekkel bánni. S valóban, amint Lila a sok haragos, fenyegetődző asszonyság között útat tört magának, ajkát egy pillanatra sem hagyta el az a nyájas, derűs mosoly, amely annyira jellemezte. Keze itt is ott is meg-megsimított egy-egy szenvedélytől vonagló kart és egy ismerős mellett sem haladt el anélkül, hogy egy megnyugtató vagy tréfás megjegyzést ne intézett volna hozzá. S míg a lelkeseket az ügy kicsinyességével hűtögette, a cinikusokat ellenben az ügy komolyságára figyelmeztette, mindkét esetben pedig egyenlően kedves csicsergő hangon szólt az illetőkhöz, úgy, hogy végül ezek is, azok is önkénytelenül azon kezdtek tünődni, hogy vajjon hogyan értette? És ezzel észrevétlen meg volt törve nagy haragjuk s lecsöndesedve, megkomolyodva várták a gyűlés további folyását.

Lila ezalatt lassan-lassan a két elnöknő mellé érkezett.

S ekkor egy nem várt fordulat állt elő: mert íme, az Ugody-leány nem anyja mellé állott, hanem az egész gyűlés végtelen csodálkozására, Pántelkynéhez lépett s egészen közel hajolva hozzá, látszólag fülébe súgott valamit, aztán a félig alélt hölgyet továbbra is nyugalmára hagyva, egy alázatos, de utánozhatlanul bájos, könnyörgő

mozdulattal intett a teremben levőknek. hogy szólni óhajt.

Mintegy varázsütésre csend lett körülötte.

És Ugody Lila kissé bizonytalan, de csengő hangon beszélni kezdett:

— Bocsássanak meg, — mondá, mialatt lopva, kérőn, bizalommal anyjára nézett, — bocsássanak meg, ha én is hozzá merek szólni ahhoz a kérdéshez, amely ma ilyen szenvedélyes harcba sodort mindnyájunkat. És engedjék meg, hogy pár szóval eszökbe juttassam összejövételünk tulajdonképpeni célját.

— Halljuk! Halljuk! — hangzott innen-onnan s a bóbítás asszonyfejek mögött kíváncsi férfiarcok is mutatkoztak.

Ugody Lila tiszta tekintetével nyugodtan nézett rajtuk végig s még akkor sem remegett meg hangja, midőn egy ajtóhoz támaszkodva Pánteiky Dénest pillantotta meg.

— Tisztelt hölgyeim! — folytatta fokozódó biztossággal, — amíg mi itten egy szavazási módozaton civődünk, addig ott künt a város végén tizennyolc oltalmunkra szorult kis teremtés... Igen, hölgyeim, mindössze tizennyolc! mert a többi, az a harminc, vagy negyvenezer, még mindig elhagyatva, senkitől meg nem szánva, senkitől észre nem véve kóborol, sír és éhezik az országban szerteszét, várvavárva, hogy az emberszeretet otthont nyisson nekik valahol, valahogy, az ó- vagy az új-testamentum rendelése szerint! De ez a mi kis tizennyolc árvánk, köztük három református, akikhez itt most mindnyájan jogokat formálunk, mert jólétüket mintegy magunkra vállaltuk, ezek milyen szívszorongva, talán szintén éhesen, talán szintén rongyosan várják, hogy azok, akikre bízva vannak, haza szállingózzanak ebből a zajos teremből!...

A zöld asztal mellől e percben egy sárgarózsás kalapos kövér asszonyosság ugrott föl, dühösen tekintve Lilára, de mivel szomszédja legott szigorúan csöndet intett, megijedve ült le újra helyére.

Az Ugody-leány pedig zavartalanul folytatta beszédét:

— Óh nagyon értem, — mondta a sárgarózsás kalapos nénit észre se véve, — hogy azokra a nagyon tisztelt ápolónőkre nézve életbevágó kérdés a gyűlés mikénti lefolyása s ezért mi sem természetesebb, mint hogy itt látjuk őket, mint ahogy egy hónap óta mindenütt találkozhattunk velök, ahol csak a mai ülés tárgyát megvitatták, mégis, ez a magában véve egyszerű s mint mondám, nagyon is természetes körülmény, hogy ők ma itt vannak, egy meggyőződést érlelt meg agyamban, egy olyan gondolatot, amely hetek óta kísért, de melyet eddig mindannyiszor elűztem magamtól, mert azt hittem, hogy küzdenem *kell* ellene.

Ez az imént említett jelentéktelen körülmény azonban az ellenkezőről győzött meg és higgyék el, ha szívükre hallgatnak, önök is így fognak járni, mert minden különböző vallásfelekezetük dacára velem együtt el fogják ismerni, hogy a mi véges, önzéstől sohasem ment ember-szeretetünk nem elég erős arra, hogy az árváknak, a betegeknek, az elaggottaknak *otthont* biztosítsunk menházainkban.

Igen, hölgyeim! arra, hogy ezt elérjük, többre van szükségünk és ez a több: isteni szeretet.

Ugodyné ijedten nézett leányára. Mit akar ezzel? — aggódott. De aztán az anya végleg fölülkerekedett a kálvinista egyesületi hölgyön és megadással várta a történendőket.

— Ki tudja minő megállapodásra jutott Dénessel, — gondolta — s kárörvendőn nézett Pántelkynéra.

Hátha még hallotta volna Csengey Flórát, aki vöröskeztyűs kezeit arra használta, hogy folyton a kegyelmes asszony lüktető halántékát dörzsölgesse velök.

— Ez lesz csak a marathoni győzelem, Oliviam angyalom! — súgta az Otthonka nagytudományú szerkesztője, nagyot sóhajtvá.

Ugody Lila azonban határozott, csengő hangon folytatta:

— Ez isteni szeretet nevében, mely mindnyájunk lelkét át meg át melegíti, kérem önöket, hölgyeim, tekintsünk el a vallási különbségektől, hiszen azok csak különböző kifejezői egy és ugyanazon gondolatnak! És engedjék meg ezután, hogy a mi tizennyolc kis árvánk ügyét, testök gondozását, lelkök ápolását olyanok vegyék át, akik az élet mindennapi harcától már rég félreálltak, akiknek szívében le van küzdve az „Én.“ Igen! bízzuk azokra, akiknél a szeretet nem csupán egy ösztön, egy érzelem, de — törvény.

És most engedjék meg nekem, hogy szavazatomat oda adjam, ahová azt meggyőződésem vonzza.

S ezzel Ugody Lila a Józsaffy kezénél lévő ívhez lépett és biztos vonásokkal írta a nevét arra a lapra, melyen az apácák mellett szavazók neve volt följegyzendő.

Egypár percig mély csend volt a teremben, mintha mindenki megnémult volna a meglepetéstől, de egyszerre az urak csoportjából egy hatalmas éljen szállt a leány felé s legott mintha csak jeladás lett volna ez az éljen, száz torok is visszhangozta azt szünni nem akaró lelkesedéssel.

XVI.

— Volna kegyes nekem megmondani, hogy ki a legyőzött? — kérdezte Swechát Pántelkynét, mikor az a gyűlésből haza indult.

A kegyelmes asszony azonban csak szívéhez kapott, mintha a halál kezét akarná onnan elűzni, de minden szenvedése ellenére is volt még annyi ereje, hogy kínzójának odasúgja:

— Majd meglátjuk! Az én meglepetésem csak ezután következik...

— Csak nem akarja a határozatot megsemmisíteni? — kiáltá a báró rémülten.

— Azt nem! Csak némely intrikáló kisasszony reménységeit, — felelt Pántelkyné önelégedetten nevetve, de a következő percben már majdnem élettelenül roskadt elősiető fia karjaiba.

És mialatt Ugody Lila a gyűlésből hazamenve, azon tűnődött, hogy tulajdonképpen mi-
ben is rejlett diadala? egyéniségében-e? vagy tán ez a mai győzelem is csak egy olyan kedélyhul-
lámzásban leli magyarázatát, milyen egy túlzag-
tott tömegnél néha előfordul? Azalatt a kijózan-
gott egyesületi hölgyek ugyancsak megrótták el-
járását.

— Persze, hogy Pántelkyért tette! — mon-
dogatták fejcsóválva.

— Nagyszerű az, hogy mi mindenre képes
egy vénülni kezdő leány, csakhogy főkötő alá
jusson! — vélte egy másik meggyőződéssel.

Szerencsére Lila mitsem tudott a rosszalás-
ról, ő egyelőre csak arra gondolt, hogy föllépésé-
vel örökre véget vetett egy csunya veszekedésnek
s hogy ezáltal nemcsak anyját kimélte meg egy
végnélküli kínos huzavonától, de az árvákat is

megszabadította az ilyen háborúsággal járó sa-nyargatástól.

— S midőn hazaérve, a nénik elmaradhatatlan szemrehányásait kellett végighallgatnia, még akkor is nyugodt lelkiismerettel állt szembe a vi-harral. Pedig ez nem volt könnyű föladat, mert, kivált Cella néni, nem válogatta meg kifejezéseit — a bolondos vén leánnyal szemben, aki képes vallását megtagadni, anyját pellengére állítani s mindezt egy sárgaszájú ficsúr kedvéért!

— Hej, ha Olga most itt lenne! — sóhajtott és úgy érezte, hogy ifjabb Ugodyné elmaradása egy igen érdekes jelenet izgalmaitól fosztotta meg. Nem is állta meg, hogy Olga könnyelműségét meg ne rója: Sohasem hittem volna arról az okos asszonyról, hogy ilyen bolondot csináljon!... Negyedik gyermek?! Édes Istenem, ki hallott va-laha ilyet a mai nehéz világban? Hát nem elég három porontynak kenyeret adni?!... Aztán pláné, mikor már a harmadiknál is majd meg-halt!... Te Lila, — fordult újra hugához — mit gondolsz, eljön ma Pántelky Dénes nagy-lel-küségedet megköszönni, mi?

Lila azonban erre se felelt semmit, megelé-gedett azzal, hogy közömbösen vállat vonva, ki-sonjon a szalónból.

— Szabad? — kérdé pár pillanat mulva anyja szobájához érve, de aztán választ sem várva, sietett belépni.

— Végre! — kiáltá Ugodyné, aki még min-dig nem tudta elhatározni, hogy haragudjon-e leányára vagy örüljön... Mert, hogy Lila egye-dül a Dénessel folytatott beszélgetés következté-ben határozta el magát döntő föllépésre, ebben nem is kételkedett. Most tehát csak a külső for-mára gondolt, melyben a boldog anyát a legyő-

zött egyesületi hölgygel egyesítse, — a méltóság teljes megőrzésével. De nem volt ideje efölött határozni, mert íme, mikor Lila meggyőződött arról, hogy Ugodyné egyedül van, rögtön hozzá sietett és bocsánatkérő szokat suttogva, ölelte, csókolta anyját percekig.

Ugodynét nagyon meglepte e nem várt kifakadás, de lassan-lassan ő is viszonzni kezdte leánya öleléseit, s mintha minden csók egy-egy jéghegyet olvasztott volna a lelkéről, soha nem érzett gyöngédség szállta meg gyermekével szemben.

— Szereted? — kérdé halkán, magához vonva leányát.

Lila azonban csak könnytől ázott arcát fektette anyja kezére, aztán választ sem adva, ahogy jött, nesztelen, hirtelen eltűnt a szobából.

Ugodyné hallotta, amint ajtaját magára zárja.

— Csak azt tudnám, hogy boldog-e? — sóhajtott imára kulcsolt kezekkel, s e pillanatban talán még azt is feledte, hogy egyáltalán vannak jótékonyági egyesületek a világon.

— Ha boldog-e?

Vajjon mit felelt volna Lila erre a kérdésre, ha anyja egyenesen őhöz intézi?

Valószínűleg akkor is éppen olyan néma maradt volna, mint most, midőn szobájába zárkózva, csak hervadozó nizzai virágai láthatták vergődését.

Mert nagyon-nagyon szerencsétlennek érezte magát.

És hiába igyekezett magával elhitetni, hogy tulajdonképpen semmi oka a töprengésre, hogy levertsége valószínűleg csupán túlfeszített idegeinek a visszahatása, s hogy mai föllépése csak közelébb vihette a boldogsághoz...

— A boldogsághoz? — ismételte csaknem hangosan. De hisz éppen ez az! ... És keserves zokogással temette arcát mind a két kezébe.

De hiszen éppen azért volt olyan szerencsétlen, mert az a kegyellen kérdés már két átkozott nap óta üldözi, kínozza szünös szüntelen! És most is, mindenféle megmagyarázhatatlan balsejtelmektől gyötörve, erre a kérdésre nem mer magának felelni!

Mert bár lelke mélyén kénytelen volt bevallani azt, hogy Pántelky Várhegyre érkezése óta úgy érzi magát, mint egy bálványimádó, aki egyszerre csak azt veszi észre, hogy körülötte a templomban az istenek egytől-egyig inogni kezdenek talapzataikon, azért mégis milyen nagyon-nagyon vágyott arra, hogy Pántelkylt újra lássa, hogy újra hallja behizelgő hangját, hogy újra belenézhessen azokba a szerelmes szemekbe! ...

— Vajjon el fog-e jönni? — susogta s az ablakhoz lépett.

De az utca kihaltan, némán nyújtózkodott előtte, olyan kihaltan és némán, mint ahogy csak egy vidéki város utcája képes nyújtózkodni.

— Milyen szürke minden! — sóhajtott Lila borzongva. — A kövezet, az ég, a házak, minden! Rémes! — És szinte örült, hogy Etelka néni félbeszakította töprengését.

— Nos, — kérde a néni, kopogás nélkül lépve húga szentélyébe, — mit nézel olyan búsan azon az utcán, mi? Vársz valakit?

Lila mosolyogva vállat vont.

— Oh dehogy! — mondá fejét elfordítva. — Csak azon gondolkoztam, lehetséges-e, hogy vannak emberek, akik a szürkületet igazán szeretik? Vagy csak azért nevezték el ezt az időszakot ba-

rátságosnak, mert örülnek, ha takarékoskodhatnak a világítással?

— Nem tudom, — felelt a néni közönyösen, mert egészen másutt járt az esze, de Lila szokott elevevességével folytatta:

— Részemről mindig úgy érzem ilyenkor, mintha puha, tapadó, hideg hamueső hullna reám.

— Milyen hamu? — riadt föl a néni, aki csak részben figyelt hűgára.

— Az, amelyet a Halotj beszéd emleget! — válasszot Lila idegesen s legott csöngeteru.

Két perc mulva már egy rózsaszín selvem-ernyős lámpa terjesztette meleg fénysugarait a barátságos kis szobában.

— Úgy-e sokkal jobban vagyunk így? — kérde Lila, nénjét homlokon csókolva, de aztán mégis csak az ablakhoz lépett újra s két kezéből ellenzöt csinálva, nézett ki a sötétségbe.

— Mégis vársz te valakit! — kiáltá a néni, saját éleslátásán örvendezve.

— Igen, a postát, — felelt Lila, ezzel a fél igazsággal leplezve titkos gondolatát. Nagy öröme-re Etelka néni teljesen meg volt elégedve a magyarázattal, mert íme, gondterhes arccal egyet-értőn bólintott hűgára.

— Bizony, bizony, ezt magam is nagyon várom, mondá nagyot sóhajtvá. — Már három napja, úgy-e csütörtök óta? No, mondom! éppen három nap óta nincs hírünk Zsongórétről! Pedig itt-ott elérkezett már az ideje, hogy Olga...

— Még nem! — vágott szavába Lila élénken. — Mama úgy számít, hogy akkorára lemegyünk... Szegény Olga!

— Csak az Isten megtartsa, — felelt a jó néni őszinte fohással.

Lila azonban újra fölugrott helyéről s az ablakhoz sietett.

— Igen, ott messze jön valaki! — suttogta inkább magának s megfeszített idegekkel igyekezett kitalálni, hogy kinek a lépését hallja. — A postás... -- mondta aztán, olyan szárnyszegett hangon, hogy a néni kételkedni kezdett előbbi kijelentése őszinteségében, de nem ért reá efölött véleményt nyilvánítani, mert e percben nagy robajjal nyílt ki az ajtó s Ugodyné rohant be rajta, kezében egy fölbontatlan távirattal.

— Ez borzasztó! — kiáltá, mialatt kétségbe esetten járt-kelt a szobában. — Ez borzasztó!

— De mi? — kérdezték Lila és Zádorné egyszerre.

— Távirat! Távirat Zsongórétről! ...

— De mi van benne?

— Nem tudom, nem merem kinyitni, — felelt Ugodyné egy székre roskadva.

Lila szó nélkül vette ki kezéből a kis összegyúrt írást s a lámpához lépve, olvasni kezdte. De alig hogy bele pillantott, ő is egész testében remegve támaszkodott az asztalhoz.

— Nos? — kérdezték körülötte a sürgöny lárére mindenfelől betóduló asszonyságok; feleletképpen hangosan ismételte a távirat tartalmát!

— Olga állapota nagyon súlyos. Gyermeke egészséges. Anyámat kocsin várja Korponán.

Hogy erre a hírre milyen irtózatossá fordult az Ugody-házban, azt teljesen fölösleges leírni. Mindnyájan tudjuk, mi az, mikor kedveseink betegágyához repülő gondolatainkat, minden pillanatban vissza-vissza kell terelni a lassan csoszogó előkészületekhez.

Lila tanácsára azonban most a nénikre bízta a végleges csomagolást, ők ketten pedig csak

a legszükségesebb kézipodgyászt véve magukkal siettek a vasúthoz.

És ott, az indulást megelőző tíz perciben egy nem várt jelenetnek lettek — éppen nem óhajtott tanúi.

Mert lám: a váróterembe lépve, Ugodyék — Pántelkyné ő excellenciáját pillantották meg... Igen, őt. Az angyallelkű kegyelmes asszonyt, aki utazóbundáktól és bőrröndöktől körülsáncolva, fáradt fejét a Csengey Flóra hű keblén nyugosztva, türelmetlenül várta a vonat indulását.

Mert ime a gyűlés lezajlása után Pántelkyné egyszerre hirtelen ijesztő módon rosszul kezdett lenni s bár az előhívott orvos semmi diagnózist nem volt képes megállapítani, mégis egyik ájulásból a másikba esett. Öntudatos perceit pedig szünni nem akaró görcsös zokogás töltötte ki.

Csengey Flóra és a fia tanácstalanul állottak mellette.

— Megőrült? — suttogták egymásnak, s remegtek, hogy kérdésükre igenlő válasz érkezik.

Egy reménysugár azonban maradt számukra, az, hogy a kegyelmes asszony határozott hangon utazni kívánt.

— Érzem, — mondogatta — hogy mihelyt kint leszek ebből a fullasztó várhegyi levegőből, legott jobban teszek. Fiam, — zokogta — vigyél el innen! Anyád esdekel, beteg anyád könyörög, vigyél el innen!

Pántelky Dénes tehát végre is belátta, hogy nem tehetnek egyebet s így ők is, miután a legláziasabb gyorsasággal végezték rendelkezéseiket, siettek a vonathoz.

— Látod ezt, Lila? — súgta Ugodyné, csaknem éppen olyan fölháborodással, mint a minővel Csengey Flóra sziszegte Pántelkynének:

— Ugodyék! . . .

— Hol? — kiáltá a kegyelmes asszony, olyan rémülten, mintha kísértetet látna.

— Ott vannak ni, a második asztalnál, balra, Ugodyné úgy be van bonyálva, hogy alig látszik, de Lilát annál jobban láthatod, hogy milyen sápadt.

Felelet helyett Pántelkyné újra visszahanyatlott bundáira.

— Hol van Dénes? — nyögte kimerülten. — Eredj, Flóra és mondd neki . . . — folytatta minden szóhoz erőt gyűjtve, — hogy nem birok utazni, nem, nem . . . nem birok. Hogy karjaitok között hálnék meg, ha elindulnék! Eredj! De siess hát! — kiáltá előbbi suttogása után teljesen meglepő eréllyel.

Csengey Flóra egy lesújtó gúnyos pillantással kísérve köszöntését, haladt el az Ugody-hölgyek mellett. De még nem ért ki a teremből, amidőn az ajtó előtt szembeütközött Pántelkyvel.

— A kegyelmes asszony nem akar utazni, — jelentette a hűséges Flórika vállatvonva.

— Nem akar? — kezdte Dénes aggódva, — nem akar? de hát miért nem? . . . Nincs talán . . . — de tovább nem folytatta, mert ekkor legnagyobb ámulatára Lilát pillantotta meg, aki éppen egy bőrröndöket cipelő hordárral rendelkezett.

Dénes, anyja üzenetét feledve, egy pillanat alatt mellette termett.

— Utazik? — kérdé palástolatlan megütődéssel. — Hová?

Lila minden aggodalma és gyötrődése dacára nem állta meg, hogy el ne nevesse magát.

— Miért kérdi ezt ilyen ijedten? Hiszen maga is utazik, úgy látom, — tette hozzá most már komolyan

— En? az más. Anyám nagybeteg, de különben éppen most hallom, hogy nem akar utazni.

— Természetesen. Hiszen most már fölösleges volna ez a szökés, tekintve, hogy — mi utazunk. — Válaszolt Lila, összehúzott szempillák alól fürkészőn, hidegen nézve Dénes szeme közé.

Pántelky szinte megtántorodott e tekintettől.

— Mit akar ezzel mondani? Lila kérem, higgye el... — kezdte, de válaszképpen egyszerre csak azt látta, hogy anyja határozott, recsegő léptekkel közeledik feléje s mintha nyoma se lenne annak az irtózatosságnak, mely egész nap megőrüléssel fenyegette, most parancsoló, türelmetlen hangon szólott fiához:

— Dénes, karodat kérem!

Pántelky azonban felelet helyett az Otthonka szerkesztőjének intett és életében először véve igénybe családfői tekintélyét:

— Flóra, kérem, — rendelkezett szigorúan, — vezesse a kegyelmes asszonyt kocsijához, én majd követni fogom önöket. Aztán hogy minden föltűnést kerüljön, tisztelettel csókolta meg a Pántelkyné reszkető kezét. Hanem annak a kéznek szorítását már nem viszonzta.

És mialatt a duplacímeres kocszi lassú kocogással vitte a kegyelmes asszonyt a mély álomba merült kis városon végig, Pántelkyné megsemmisülve, mert minden kétséget kizáró biztonsággal érezte, hogy ha fia szeretetét visszahódítja is, de uralmát fölötte e rosszul sikerült csselfogással végképpen eljátszotta.

Ezalatt Ugodyék alig várták, hogy a vonat elinduljon. Nem mintha Lila örült volna, hogy Várhegyet itt kell hagyni, hiszen az utóbbi öt perc óta olyan jól esett tudni, hogy Dénes kizárólag

az övé. De a zsongórési sürgöny érkezése folytán nőttön-nőtt aggodalmuk.

— Félek, nagyon félek! — mondta Ugodyné, midőn a kupéba szálltak, de talán senki sem hallotta töprengését, mert a fiatalok egymással voltak elfoglalva.

— Lila, — súgta Dénes a leány kezeit hatalmába kerítve, csak úgy, mint hajdan a clematy-sok alatt. — Lila, haragszik reám?

Felelet helyett Lila némán mosolyogva rázta a fejét s hagyta, hogy Pántelky hálás csókokkal halmozza el azokat a foglyul ejtett kis kezeket.

— Lila, megbocsát? — mondá kérőn, behizelgőn. — És... szabad nekem egyszer, valamikor Ugodra menni? Mondja? — megengedi?

— Minő kérdés! — felelt Lila és Pántelky egy pillanatra nem tudta mire magyarázza e könnyed, évődő hangoz, de a következő percben, midőn az indulni kezdő vonatról leugrott, az a szívből jött:

— Az Istenért vigyázzon! — mely rémült sikolyként tört ki Lilából, megadta kérdésére az igazi választ.

— Tudja, hogy még adósom egy felelettel? — kiáltá Dénes a tova gördülő vonat mellett lépdelve. — Elmegyek érte...

— Jöjjön! — mondta Lilla, de lehet, hogy a vonat dübörgése elnyelte ezt a boldogságot ígérő engedélyt.

Aztán mind gyorsabb, gyorsabb lett a vonat zakatolása.

Nemsokára elhagyták Várhegy utolsó szőlőskertjeit is. És Lila mély sóhajjal tért a számukra fönntartott fülkébe.

— Álmos vagy, mamikám? — kérdé, homlokokon csókolva Ugodyné. Majd ijedten nézett reá:

— Mi bajod, édes? Fázol?

— Nem, nem, semmi, csak fáradt, nagyon fáradt vagyok, — rebegte Ugodyné és nála teljesen szokatlan kimerültséggel dőlt a párnákra.

És Ugodyékra keserves éjszaka következett. Lila mozdulni se mert anyja mellől, kinek idegeit ez az eseménydús nap, úglátszott, végképpen megrendítette. Minduntalan szívdobogásról, fulladásról panaszkodott, majd balsejtelmek gövörtörték és a maga baját feledve, Olgáért sirdogált. Leírhatatlan megkönnyebbülés volt tehát mindkettőjükre nézve, midőn végre úgy hajnali szürkületkor, végállomásukra, Korponára érkeztek.

— Hogy vannak? — kérdé Lila a zsongóréli kocsistól, még mielőtt kiléptek volna a pályaudvarról, de az öreg Péter felelet helyett csak a kezével intett, reményvesztett megadással.

— Meghalt? — sikoltá Ugodyné, görcsösen kapaszkodva a leánya karjába.

— Tegnap este féltizenkettőkor! — válaszolt az öreg, most már szemeit törülgetve érdes kezefejével.

A zsongóréti tornácon László fogadta az érkezőket. De milyen más fogadtatás volt ez, mint máskor! Milyen szomorúan tipegtek elő a gyermekek is, akiknek fehér ruhácskájukon valami hirtelen előkeresett ócska fekete szalagok hervadoztak a gyász jeléül.

Lila édes, kényeztető szóval csókolta őket sorra, de szegénykék most szótlánul, ijedt arccal lapultak meg nényök ölelő karjai között, aztán, mihelyt teheték, lábujjhegyen, mint megannyi kis árnyék tüntek el ismét, hogy az ebédlő nagy bőrdivánján összebújva, órákig üldögéljenek hangtalan, csendesen.

Lila azonban a halottas-szobába lépett.

Ott feküdt Olga egyszerű, függőynélküli ágyában, éppen úgy, ahogy a halál utólérte, mert a ravatal csak délfelé volt megérkezendő a legközelebbi városból.

— Pedig milyen boldog volt a lelkem, — mondogatta az öreg dajka, mialatt szerető gondolat igazgatta a halott párnáit. — Milyen boldog volt! Mindig arról beszélt az utolsó hetekben, hogy így lesz, úgy lesz! be jó lesz, ha kis leánya születik. Alig győztük a sok rózsaszín szalagot vasalgatni... Egyiket se várta a nagyok közül ilyen szeretettel, mint ezt... Egyiket se... És most ehun van la! Az Isten megadta a kis leányt, de elvette, aki örüljön neki. — S ezzel újra kezdte a köténye szélét szemeihez emelgetni.

Lila ezalatt némán a halotthoz közeledett.

— Úgy-e, mintha csak aludna a lelkem? — hallatszott ismét az öreg dajka hangja, de Lila csöndesen intett neki, hogy egyedül kíván maradni s az öreg cseléd görnyedt háttal csoszogott ki a szobából.

Lila pedig imára kulcsolt kezekkel bámult sógornője egykor oly szigorú arcára.

— Olga, bocsáss meg, ha valaha bántottalak! — suttogta lelke mélyéből fakadt kérelemmel, de azért egész tisztán érezte, hogy Olga távozásá semmi irt sem hagyott szívében. Sőt most, midőn szeme őszinte könnyeket hullatott az elköltözött merevült kezére, csak most ébredt teljes öntudatára annak, hogy sógornőjét milyen kevéssé szerette.

Lilát ez az önvallomás annál inkább kínoztá, mert nem értette, hogy honnan eredhet nagy bánata. Pedig megérthette volna, hiszen én Istenem! hányszor hisszük egy-egy ravatalnál állva, hogy a kialudt lámpásért búsulunk, pedig

tulajdonképpen: csak a sötéten maradt ház kelti részvételünket.

Töprengéseiből halk léptek ide-oda tipegése riasztotta föl s amint körülnézett, a félig nyitva feledett ajtón túl a vén dajka kék szoknyáját pillantotta meg.

Fáradt szemei eleinte csak azt látták, hogy az a kék szoknya hol ketté metszi a szobába tóduló fénysugarakat, hol a háta mögé kerül azoknak s ilyenkor egy rezgő ezüsthátol borul az öreg Julis görnyedt alakjára s arra a kis fehér csipkék közé göngyölt valamire, melyet karján ringat.

— A pici! — nyilalt Lila szívébe, bánattal, örömmel s legott lopvást, nesztelenül hozzája sietett.

— Gyöngyöm, lelkem, nézze csak milyen gyönyörű egy kis jószág! — súgta az öreg dicsekedve, aztán a gyereket Lila elé tartva: — Ügy-e be szépek vagyunk? Tal-a-lá! — kiáltá azzal a gügyögő, éneklő hanglejtéssel, amely a gyermekszobák kizárólagos tulajdonát képezi.

Lila megilletődve tekintett az édesen szundító kis csöppségre.

— Elfogadsz anyád helyett anyádnak? — kérde tőle kezeit összekulcsolva. Majd karjait feléje tárva: — Adja ide! — parancsolta a birtokbavétel erélyével.

— Milyen jól illik a kezébe! — dünnyögte az öreg Julis nagyot sóhajtvá s azok a könnyek, melyek szemeibe tolakodtak, ezúttal nem a halott asszonyért pörgedeztek.

XVII.

Ismét ősz lett.

A szomorú nyirfák füzérszerű ágai ismét aranykalárisához hasonlóan himbálóztak a szeptemberi kék ég alatt s nézegették magukat a kis tó vizében; — s a fecskék ismét éppen olyan nyugtalan röpüléssel surrantak ide-oda, ide-oda a letarolt réteken, mintha csak távozás előtt minden egyes fűszáltól búcsút akarnának venni, éppen úgy, mint tavaly ilyenkor.

Még a vadszőlőnek kúsza indái is éppen olyan kíváncsian kandikáltak be most is a zsongóréti ház ablakain, mint más esztendőben, csak éppen azoknak az élete változott meg, akik azokon az ablakokon belül lakoznak!

És ha a vadszőlő és fecske beszélni tudna, úgy vélem, nagy örömmel adna hírt e változásról. Mert hiszen tíz év óta először történt meg, hogy a fecske fészket nem verték le az eresz alól s hogy a vadszőlő kedvére nyújtózkodhatott az eresz fölött.

Hogy azonban a házbeliek miként vélekedtek, azt már nem lenne olyan könnyű kitalálni. Tény az, hogy Ugody László a felesége halála óta föltűnően megőszült s hogy gyakran látják hozzátartozói, amint a gyermekek vidám zajongását kerülve, órákig jár-kele a kert legelhagyatottabb utain. Mit gondol ilyenkor? Mivel gyötrődik? ki tudná? Hiszen az emberi szív úgy van megteremtve, hogy nemcsak a bánat fáj neki, de az is kimondhatatlan szenvedést okozhat, ha valaki belátja, hogy azért, aki megérdemelte volna, nem bánkódik eléggé!

Ugody Kristófné azonban minden önanalízis nélkül engedte át magát fájdmának. Őneki a menyé mindenkor a mintaanya és mintafeleség megtestülése volt. — Hiszen pénzért se lehetett volna olyan tökéletes szárazdajkát s olyan tiszta, rendes, takarékos gazdasszonyt találni, mint szegény megboldogult Olgám! — mondogatta százszor is. S ha valami megvigasztalta e nagy veszteséggel szemben, az a Lila soha nem remélt praktikussága volt.

Mert íme, ama gyászos márciusi nap óta leánya észrevétlen kezébe vette a gyeplőket. Az egész házvezetés gondja s a gyermekek nevelésének főügyelete egészen az ő vállaira nehezedett.

— S azt hiszed, bánja? — mondta Etelka néninek, aki szeptember elején pár napot töltött Zsongóréten. — Dehogya is bánja! Sőt ellenkezőleg — virul. Én mondom neked, hogy virul! — Erre az anyai dicsekvésre azonban Etelka néni csak vállat vont és sértődött hiúsággal felelte.

— Ez csak természetes! Hiszen Lila — Ugody! — de aztán ő is sietett hozzájárulni a Lila dicséretéhez. Mert a világért se vette volna a lelkére, hogy sógornőjét megharagítsa vagy bármiképpen idegesítse.

— Isten ments! — mondotta Tunyoginének zsongóréti látogatása után, e párbeszéd részleteit ismételve — Isten ments! Hiszen a vak is látja, hogy szegény Huldánk mennyire hanyatlik. — Hol van a régi erélyesség? A régi uralkodhatnomság? Hej, nagy dolog az, hogy meg kell vénülni! Nagy dolog!

— Bizony nagy! — felelték a matrónák meggyőződéssel, aztán kevesebb egyetértéssel arról kezdtek vitatkozni, hogy vajjon Pántelky Dénes gondol-e még húgokra vagy se, mert ha

még mindig el akarja venni, megteheti, hiszen köztudomású dolog, hogy Olivia ő excellenciájának nincs többé fia fölött hatalma.

Hanem Cella néni ezt az érdekes témát is elfelejtette, egy, az ő szempontjukból véve sokkal érdekesebbért, mondván:

— Mit gondoltok? örökre bezárták az Ugodyházat? . . . Na?! Azt kérdem én tőletek, hogy nem vétek-e azt a gyönyörű helyet elhanyagolni? . . .

— Az már igaz. De lásd, ilyenek a gazdag rokonok! — sóhajtott Tunyoginé. — Pedig ér meg azt kérdem tőletek, hogy ugyan mit ártana nekik, ha nekünk hármunknak följánlanák örökös lakásul?!

— Hja! Ha Hulda még a régi Hulda lenne! De annak vége! Most már Lila parancsol, ő neki meg eszébe se jutna ilyesmi! Hamarább gondolna arra, hogy lelencházat vagy bolondok házát csináljon abból a kastélyból.

— Na, igazán! — bölintottak mindhármán őszinte szomorúsággal. A bekövetkezett hosszas hallgatás pedig arról tanuskodott, hogy ez utóbbi föltevés egy egész láncolatát nyitotta meg a jóslatszerű balsejtelmeknek. Mialatt pedig az örökös vendégségből kikopott nénik ilyen aggodalmak izgalmaival pótolták az Ugody-uzsonnák végnélküli csevegését, Ugody Lila a reáhárult felelősség teljes tudatában örködött kis birodalma fölött.

— Te édes segítőtársam! — mondogatta László imádással határos meggyőződéssel. — Mivé lettünk volna nélküled?!

Lila azonban csak egy néma csókkal felelt e hálanyilatkozatokra, aztán elsietett, hogy a picinek reggelijéről, öltöztetéséről vagy mulattatásáról gondoskodják.

Mert, bár a többi három sem panaszkodhatott szeretetlenségről, mégis a pici, ez a kis megtestesült mosolygás lett a Lila szerető gondjának legfőbb letéteményese. Természetesen! Hiszen ő az enyém, az én aranyos kis leányom, úgy-e baba? — kérdezgette az apró, gügyögő, visongató jószágot, aki ilyenkor szörnyen megelégedett gu-guzással igyekezett felelni.

— Mit gondolsz, mamikám, — kérdezte Lila egy szeptemberi délután — mit gondolsz? hátha fölhasználnók ezeket az ajándék nyári napokat és kivinnők az ozsonnát a kis fenyőerdőbe?

— Mindnyájan? Jó, nem bánom! — hagyta reá Ugodyné, aki napról-napra jobban Lilára bízta magát. Olyan fáradt volt mindig, talán ezért esett jól ez a gondoktól ment folytonos pihenés.

Lila tehát legott kiadta a rendeletet s nemsokára előállt Bujdos, hátán két öblös hátikosárral s a gyermekek soha nem fogyó gyönyörűségére, ezekbe a kosarakba tűntek el egyenkint az evőeszközöket, gyümölcsöt, szalonnát és nyers burgonyát rejtegető csomagok.

— Kukoricát is sütünk, úgy-e Lila néni? — kérdezgette Manika, mialatt féllábon körülugrálta a türelmes vén csacsit.

— És fenyőtobozból rakjuk a tüzet, úgy-e Lila néni? az olyan szép lánggal ég! — örvendezett Lacika.

— Helyes, helyes! — hagyta reá nénjük, a kis fiút homlokon csókolva. Olyan büszke volt reá! Vajjon mit szólna szegény anyja, ha tudná. Tudná? mit? azt, hogy mióta a falusi tanító szoktatja tudományra, de Lila nénje a gondolkozásra, azóta milyen rohamosan halad a — Parnasszus felé?

De nem ért rá gondolatát ilyen konkrét for-

mába foglalni, mert íme elindult a kis karaván. Legelől, fia karjára támaszkodva, Ugodyné lépdelt. Utánok Lila, aki a nagyobb gyerekekre vigyázott, hogy legalább halló távolságban tartsa őket. De azért minduntalan vissza is tekintgetett, hogy azt a kis rózsafüggönyös fehér kosár-kocsit nézegesse, amelyben a család legifjabb tagja szunnyadozott.

— Valóságos vasárnapi kirándulás! — kiáltott Lila nevetve s olyan jól esett a László arcát felderülni látni.

— Itt talán megpihenhetünk? — indítványozta Ugody, midőn a kis fenyőerdőhöz értek.

— Még ne! — könyörgött Lilá — gyertek az út kanyarodásáig! Tudniilik, — magyarázta a Bujdos egyik hátikosarában keresgélve — szeretnék ott egy napraforgó-erdőt lefesteni . . . Igen, egy valóságos erdőt! Majd meglássátok, hogy milyen gyönyörű! . . . Kivált ilyenkor, midőn a lemenő nap belevilágít a virágokba . . . Majd meglássátok! . . . — S ezzel, miután különböző takarókkal és festőeszközökkel felszerelték magukat, újra útra keltek.

És egyszerre, alig haladtak újabb ötven lépést, előttük állt a Lila által erdőnek nevezett napraforgó-ültetvény s még Ugodyné is, aki pedig nem igen engedte magát egykönnyen elragadtatni, most őszinte lelkesedéssel kiáltott fel:

— Ez igazán remek!

— Úgy-e meseszép? — felelt Lila gyermekes örömmel. — Egy izzó aranytömkeleg, úgy-e?

— Na, édes! — nevetett László a festőállványt fölállítva. — Ha sikerül neked ezt megörökíteni, akkor túl teszel Józsuán . . .

— Túl bizony! — felelt Lila a tréfát elérte

— mert ő csak egy, de én sok, sok napot fogok megállítani.

— S mindezt egy félméteres vászondarabon — egészíté ki mondatát Ugodyné, tréfásan csúfondáros nagyzolással.

Aztán sok jókedvű csevegés között letelepedtek.

— Ide ülj le, mamikám, — tanácsolta Lila, miután szénából, plédekből egy kényelmes ülést hevenyészett anyjának. — Dada, húzza a kis kocsit a jó nagymama mellé, — rendelkezett a fiatal parasztmenyecskéhez fordulva. — Így, maga mehet a gyermekekkel szedrészni, mi vigyázunk a picire! — Csak ne menjenek nagyon messze, hogy ha kiáltok, mindjárt itt lehessenek!... érti?! És most, László, — mondta testvérének hízelgő, kérő hangon — eredj oda a napraforgókhoz: — előtérnek.

— Muszáj?

— Persze, hogy muszáj! — nevetett Lila a László megadásteli ábrázatát látva, — de ha noztál egy könyvet, megengedem, hogy olvasd.

— Minő kegy! ezer köszönet! — felelt Ugody mosolyogva, — de persze, ha muszáj, hát muszáj, te intézed a mi sorsunkat, tehát mi szót fogadjunk! Ugy-e, anyám?

— Bizony! — bólított Ugodyné, akit a szeptemberi éles levegő kezdett elálmosítani.

És nemsokára mély csend lett körülöttök.

László csakugyan előkeresett zsebeinek kifogyhatatlan tárházából valami szociológiát tárgyaló füzetet. Lila pedig gyakran oda-oda pillantva édesdeden nyugvó kedvesei felé, rajzolni kezdett.

— Nyugalom. Béke. Csend! — sutlogta a Richepin Septembre-jára gondolva és lassan-

lassan őt is áthatotta az a nagy némaság, mely az ősz beálltával ura lesz a világnak.

Nem az a varjukárogástól, kuviksivítástól megghasított mogorva némaság ez, mint minő a téli napokat teszi hidegüknél dermesztőbbé, de az a derős némaság, mely akkor áll elő, mikor a túlgazdag természet hangok helyett, csupa színel, csupa ragyogással fejezi ki magát.

— Milyen harmonikusan olvad össze körülöttem minden, a letarolt rétek, a messze hegyek violaszín hulláma s a sötét erdő napsugártól meg-aranyozott tisztása. Harmónia!... Harmónia?... — ismételte Lila elgondolkozva. — Ez az, amit Szabó Pali a legnagyobb vívmánynak tekintett. Igen!... ha lelkünk mélyén kél a visszhangja...

— Szegény Pali! Vajjon, hogy él kint, idegen országban? — fűzte gondolatait tovább. — Milyen különös az, ha valaki úgy kiesik az embernek az életéből, mint ő az enyémből. Pedig egy időben mennyit szenvedtem miatta, még Dénestől is!

— Dénes?... Hát ő is úgy ki fog esni az életemből, mint Szabó Pali?! — villant meg agyában fájón, élesen.

És ez a hivatlan gondolat nem is engedte magát elkergetni. — Mi lesz, ha nem jó értem? — sírt föl lelke mélyén a jogait követelő szerelem.

— De mi lesz, ha értem jó? — felelt rá a felelősség öntudata kérlelhetetlenül s tekintete önkénytelenül körülölelte azt az alvó, törékeny öregasszonyt s azt a kis anyátlan árvát, akik biztosan azért alusznak most is olyan nyugodtan, mert az egyik tudja, a másik érzi, hogy van, aki örködjék fölöttük!

— Nagyságos asszonyom! — szólalt meg e

percben valaki a háta mögött és Lila a kis szolgáló kipirult arcát látta maga mellett. — Jaj, bocsánatot kérek! Igazán nem akartam! — mentegetődzött az sutlogó, rémült hangon, — nem tudtam, hogy meg tetszik ijedni... De expresszlevelet hoztak, hát gondoltam, hogy hamarabb itt leszek vele, mint az a vén csoszogós János.

— Levelet, nekem? — kérdi Lila meglepetve.

— Igen, igen, a nagyságos asszonynak! — erősíti Zsófi, mialatt egy babos zsebkendő t hálás ki kebeléből.

Lila mosolyogva figyeli mozdulatait. — Nagyságos asszony! — mormolta. Milyen önkénytelenül tisztelnék meg e címmel, amióta a László házát vezetem... Érdekes! De tovább nem jut megjegyzésével, mert ekkorára Zsófi szerencsésen kioldotta zsebkendője csücskét s átadta a kérdéses levelet.

— Baj van? Rossz hír? — kérdezi László, mert egyszerre csak azt látja, hogy huga kiseretiesen elsápadt.

De Lila ajkára teszi ujját s e néma jellel könnyörög hallgatásért, aztán remegő kézzel tépi föl a borítékot!

— Lila! — olvassa, mialatt szívét a torkában érzi. — Hat hosszú... én Istenem, milyen nagyon, nagyon hosszú hat hónap óta várom, lesem ezt a percet, amelyben újra megkérdezhetem azt, amire ma egy éve nem akart válaszolni. Hogy miért vártam eddig? Majd szóval elmondom. Olyan tele az élet apró, pici akadályokkal, melyek mégis lefoglalják, lekötik az embert, mint ahogy a törpék Gullivert lekötötték, minden hajszálát külön-külön odaszegezve!... De most szabad vagyok újra és most Lila csak egy szavát

várom, hogy útra keljek — a boldogságért! Mondja, mehetek?

Ugody Lila lopva néz körül. Nem, nem látja senki! László valószínűleg gyermekei keresésére indult. Ugodyné még mindig szundít, a szolgáló pedig már rég elsietett. Lila tehát tanuk nélkül adhatja át magát boldogságának.

Tehát nem csalódott! Dénes hű maradt hozzá! És most eljő. Talán már holnap ilyenkor itt lesz! Talán éppen itt fogja újra megkérdezni: Lila, akar a feleségem lenni, éppen úgy, éppen olyan édes, szívet-lelket átható hangon, mint egy év előtt.

— És most, mit fogsz reá felelni? — kérdezte önmagától. — Azt, hogy vén leány vagy? Úgy-e nem? — suttogta nevetve. Hiszen ez az egy hosszú esztendő eléggé bebizonyította, hogy jobban szeret, semhogy a korod különbséget tenne!... Más akadály pedig mi volna? — kérde kevélyen, de aztán valami mégis eszébe juthatott, mert az a dacos: Nem! semmi, de semmi sincs, amit azután suttogott, már nem annyira a kivívott győzelem diadalkiáltására, mint inkább a halálra sebzettnek utolsó önvédelmi kísérletére emlékeztetett.

De azért nem adta meg magát. — Nem! Semmi, de semmi sincs! — ismételte még akkor is, midőn határozott, céltudatos léptekkel közeledett anyjához, még akkor is, midőn nesztelenül, csendesesen melléje ült a kiterített pokrócra, még akkor is, midőn Ugodyné a tettenkapott gyermek kimagyarázgatásával ismételte:

— Na nézd, *majdnem* elaludtam! — Mert persze a világot sem vallotta volna be e gyöngegségét.

De Lila ezúttal nem is felelt e kis mentegőtödzésre, hanem szótalanul nyújtotta át anyjá-

nak Pántelky levelét, aztán újra felszökött helyéről és karjait összefonva várt. Óh milyen végtelen lassúsággal kereste elő Ugodyné a pápaszemét! Milyen kínos volt nézni, hogy hogyan illeszti helyére, remegő kezével. Hát kell ahhoz ennyi előkészület? De hiszen az a levél magától beszél! Arra csak rá kell nézni, hogy az ember tudja, hogy mi van benne!

— Ah, végre! . . . végre elolvassa!

— De mit jelentsen ez, miért nem kiált fel örömmel? Miért nem tárja ki karjait, hogy leányát magához ölelje, miért?

Ugody Lila egy percre megkövülve áll előtte, de aztán egy erősebb impulzusnak engedve, elébe térdel s mindkét kezét kezébe zárva:

— Mamám, édes jó mamám, — suttogja — hát te nem is felelsz? Neked egy szavad sincs menyasszony-leányodhoz?

Ugodyné azonban fáradt ősz fejét a vén fenyőfa törzséhez támasztva, szótlanul tekint a messzeségbe. Persze, persze! — kezdi aztán megadásteli bólintgatással . . . ez a dolog rendje! — Pedig . . . lám, én már azt hittem, hogy én foglak hamarabb elhagyni . . . teszi hozzá nagyot sóhajtván.

Lila ijedve tekint reá.

— Erre vágytál, erre? — kérdi alig hallhatólag, de anyja csak újra igent int fejével.

— Vén vagyok már, leányom, — magyarázza engesztelőleg, — egy napig is nehezen lennék el nélküled . . . De leszek! óh, hogyne lennék! — mondá sietve, csaknem mosolyogva, mert a leánya arcáról olyasmit olvasott le, ami anyai szívének még jobban fáj, mint a válás . . . Na, édes kis leányom, ne, ne sírj, kéri kényeztető, becéző szóval, mintha kis gyermekkel beszélne. Jó lesz minden . . . Na, majd meglásd,

hogy jól lesz minden. Ejh, nem kell az ilyen vénasszony önző panaszkodását olyan komolyan venni...

De Lila nem bír magán uralkodni, a túlságos gyors egymásutánban rázúdult ellentétes indulatok erősebbek voltak, semhogy azt egy reszkető öreg kéz simogatása legott elcsitítaná. Ezért lám Ugodyné cselhez folyamodik: egy alattomos lábmozdulattal hirtelen megrántja a gyermekkeszi kerekét. És íme, jól számított, mert az így fölébresztett kis baba sivítással áll bosszút a háborgatásért.

— Lila, Lila, hallod! Sír a pici! — kiáltja Ugodyné ijedtséget színelve. — Ehun ni, kiesik a bölcsőből! — De tovább nincs miért folytassa, mert Lila máris letörülte könnyeit s egy szempillantás alatt ölébe kapta a gyermeket.

— Mondom! — dünnyögött a csalafinta nagymama roppant megelekedéssel, midőn a kicsi rögtön nevetni, tapsolni kezdett. — Mondom! Már nem sok kell ennek a kis kisasszonynak, hogy a maga lábára álljon!

Lila félig lezárt szemekkel néz anyjára.

— A maga lábára álljon!? — ismétlé, mint egy álomjáró. — A maga lábán! És ha én itt hagyom, vajjon ki tanítja meg erre. De még többre is, arra, hogy járjon is a saját lábán?...

— És ezt olyan nagyon szükségesnek tartod? — kérde László, aki éppen hozzájuk lépett.

— Igen! — felelt Lila határozott hangon, — mert meggyőződésem, hogy segítőtárs csak az lehet, aki: *nem támaszkodik*.

— Ugyan na! — gúnyolódott a nagymama szörnyűködve, bár titokban nagyon örült, hogy Lila egyszerre milyen nyugodtnak látszik. — Ugyan már! Aztán mit csinál az a híres segítőtárs, ha nem támaszkodik, mi?

— Ott marad, ahová a kötelesség láncolja, — feleli Lila, de olyan halkán, hogy övéi nem hallhatták. — Ők csak azt látták, hogy remegő keze egy levelet tép foszlányokra s hogy annak apró részecskéi egy darabig éppen úgy szállnak, keringenek fejük fölött, mint megannyi álmából rebtentett kis fehér pillangó. De még mielőtt azok végképp eltűntek volna a tapadó, marasztó szederindák között, az erdő mélyéről víg gyermeknevetés hangzott.

— Menjünk elibök, — indítványozta a nagymama.

— Menjünk! — felelt Lila, karján 2 kis gögicsélő leánykáva.

V É G E.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA

OSZAK

